

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ BİLİM DALI

KUR'AN MEALLERİNDE HÂL VE SIFAT KULLANIMI
-YUSUF SURESİ ÖRNEĞİ-

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Yasin GEZEK

İstanbul
Mart-2022

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ BİLİM DALI

KUR'AN MEALLERİNDE HÂL VE SIFAT KULLANIMI
-YUSUF SURESİ ÖRNEĞİ-

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Yasin GEZEK

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Osman YILMAZ

İstanbul
Mart-2022

TEZ ONAYI

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından Temel İslami Bilimler Anabilim Dalı, Temel İslami Bilimler Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman Dr. Öğr. Üyesi Osman YILMAZ (İmza)

Üye Prof. Dr. Abdülmuttalip ARPA (İmza)

Üye Dr. Öğr. Üyesi İnaiatilla AZIMOV (İmza)

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Metin TOPRAK

Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek lisans tezi olarak hazırladığım “**Kur’an Meallerinde Hâl ve Sıfat Kullanımı – Yusuf Suresi Örneği-**” adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlandığı aşamaya kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığımı, bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

Yasin GEZEK

ÖN SÖZ

Araştırmamın her aşamasında bana yardımcı olan değerli tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Osman YILMAZ'a, eğitim alanında dersleriyle bize vizyon katan çok değerli hocalarımız Prof. Dr. Özcan HIDİR, Doç. Dr. Murat KAYA, Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Hamdi YILDIRIM, lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca benden desteklerini esirgemeyen sevgili aileme ve dostlarıma teşekkürlerimi sunarım.

Yasin GEZEK

İstanbul-2022

ÖZET
KUR'AN MEALLERİNDE HÂL VE SIFAT KULLANIMI
-YUSUF SURESİ ÖRNEĞİ-

Yasin GEZEK

Yüksek Lisans, Temel İslami Bilimler

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Osman YILMAZ

Mart-2022, 131+ix Sayfa

Bu çalışmanın amacı toplumumuz içerisinde elden ele dolaşan, insanların güvenini kazanmış mealleri Arapça gramer konularından hâl ve sıfat bağlamında incelemektir. Toplumumuz kutsal kitabımızın ana dili olan Arapçayı zor olmasından dolayı öğrenmekten çekinmiş fakat hidayet rehberi olması ve toplumun ihtiyaç duymuş olmasından dolayı da tamamen Kur'an'dan uzaklaşmamıştır. Dolayısıyla Allah (cc)'ın kutsal kitapta buyurduklarına ulaşabilmek için de meallere başvurmuşlardır. Meallerin bir yönüyle müfessirin yorumu olmasından dolayı meal yazarlarının, Allah'ın muradını ifade etmek için yaptıkları çevirilerde Arapça gramer konularını ne kadar dikkatle ele aldıkları bizler için merak konusu olmuştur. Bu çalışmamızda iki gramer konusu olan hâl ve sıfat başlı başına incelenip açıklandıktan ve karşılaştırıldıktan sonra meallerde bu konuların hangi şekilde ifade edildiğini göstermeye çalışacağız. Bu sayede meal okurlarımıza okudukları mealler hakkında bir bakış açısı kazandırmayı hedefliyoruz. Aynı şekilde bu çalışmamız nitel bir özellik taşımaktadır. Ana konu üzerinde saha taramasından yararlanılarak Türkçeye gerçekleştirilen anlam aktarması üzerinde durulacağından dolayı karşısalsal çözümleme ve gömülü teorilerden faydalanılacaktır. Ülkemizin son zamanlarda İslâmi ilimlere verdiği öneme binaen İslâmi ilimlerin dili olan Arapça bir hayli önem kazanmıştır. Bu dil imam hatip ve ilahiyat gibi eğitim kurumlarında halkımıza yabancı dil olarak öğretilmeye başlanmıştır. Bunun farkında olan ülkemizin akademik dünyası bu konuda birçok araştırma yapmış ve bunları yayımlamıştır. Biz bu tezimizde eğitim yuvalarında yabancı dil olarak öğretilen Arapçanın öğretilme yol ve yöntemlerinin öncüsü olan akademik tezleri, mealler bağlamında değerlendirme fırsatı sunmuş olacağız. Dolayısıyla yazılan bu tezlerin neticelerinin, bu araştırma sayesinde ifade ettiği anlamın doğruluğu ya da eksikliği ortaya çıkmış olacaktır. Bizim tezimiz, bu konu hakkında yapılacak araştırmalar için bir değerlendirme ve daha önce yazılmış tezlerin pratik olarak uygulanmış hâlini ifade etmiş olacaktır. Rabbim bizleri inşallah muvaffak eylesin.

Anahtar Kelimeler: Meal, Hâl, Sıfat, Tercüme, Te'vil, Tefsir

ABSTRACT

USE OF CASE AND ADJUSTMENTS IN THE MEALS OF THE QUR'AN - EXAMPLE OF SURAT YUSUF-

Yasin GEZEK

Post Graduate, Department of Basic Islamic Sciences

Thesis Advisor: Asst. Prof. Dr. Osman YILMAZ

March-2022, 131+ix Pages

The aim of this study is to examine the translations, which are circulating in our society and gained the trust of people, in the context of case and adjective, one of the Arabic grammar issues. Our society was afraid to learn Arabic, which is the mother tongue of our holy book, because it was difficult, but they could not get away from the Qur'an completely because it was a guide and the society needed it. Therefore, they resorted to translations in order to reach what Allah (swt) commanded in the holy book. It has been a matter of curiosity for us how carefully the authors of the translations handled the Arabic grammar issues in the translations they made to express the will of Allah, since the translations are, in a way, the interpretation of the interpreter. In this study, we will try to show how these topics are expressed in the translations after the two grammatical be hâl and sıfat topics are examined, explained and compared on their own. In this way, we will try to create a perspective for our translation readers about the translations they read. Likewise, our study has a qualitative feature. Contrastive analysis and embedded theories will be used as the main subject will be focused on the transfer of meaning to Turkish by making use of field research. Due to the importance that our country has given to Islamic sciences recently, Arabic, the language of Islamic sciences, has been very important. This language has been taught to our people as a foreign language in communities such as Imam Hatip and Theology. Being aware of this, the academic world of our country has written and published many researches on this subject. In this thesis, we will provide the opportunity to evaluate the academic theses in the context of translations to those who are the pioneers of the ways and methods of teaching this language, which is taught as a foreign language in educational institutions. Therefore, the correct or incomplete meaning of the results of these written theses will be revealed thanks to this research. In our thesis, it will have expressed an evaluation of the researches trying to be written on this subject and the practical application of these previously written theses. May Allah make us successful.

Key Words: Meal, Hâl, Adjective, Translation, Tevil, Tafsir

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAYI	i
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ	ii
ÖNSÖZ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR	ix
GİRİŞ	1
Tezin Konusu ve Amacı.....	1
Tez Konusunun Önemi ve Özgün Değeri	2
Tezin Araştırma Yöntemi.....	3
Tez Konusuyla İlgili Literatür Analizi	3
Tezin Düzeni ve Dizaynı.....	4
BİRİNCİ BÖLÜM	5
1.1. Tercüme.....	6
1.1.1. Tercüme Çeşitleri.....	8
1.1.1.1. Harfi Tercüme	8
1.1.1.2. Tefsiri Tercüme.....	9
1.2. Tefsir	10
1.3. Te'vil	10
1.3.1. Te'vil'in Şartları	11
1.3.2. Tefsir ile Te'vil Arasındaki Farklar	11
1.4. Meal.....	12
1.5. Türkçe Meallerin Tarihî Gelişimi	13
1.6. Mealler ve Yazarları.....	15

1.6.1. Diyanet İşleri Meali	15
1.6.2. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meali	16
1.6.3. Elmalı Hamdi Yazır ve Meali	16
1.6.4. Süleyman Ateş ve Meali	17
1.7. Sıfat	19
1.7. 1. Arapçada Sıfat	19
1.7. 1.1. Sıfat Cümlesi.....	22
1.7. 1.2. Sıfat-ı Müşebbehe	23
1.7. 1.3. Kat'u Na't	23
1.7. 2. Türkçede Sıfat.....	23
1.7. 2.1. Niteleme Sıfatları	24
1.7. 2.2. Belirtme Sıfatları.....	25
1.7. 3. Sıfat ya da Sıfat Cümlesinin Arapça ve Türkçe Karşılaştırılması	26
1.7. 3.1 Benzer Yönler	26
1.7. 3.2. Farklı Yönler	26
1.8. Hâl	27
1.8. 1. Vasıf.....	28
1.8. 2. Heyet.....	28
1.8. 3. Fadle	28
1.8. 4. Hâlin Özellikleri	29
1.8. 5. Hâl Cümlesi	33
1.8. 6. Şibh-i Cümle	34
1.8. 7. Türkçede Hâl (Durum) Zarfı	34
1.8. 8. Hâl ve Hâl Cümlesinin Türkçe Arapça Karşılaştırılması	35
1.8. 8.1 Benzeşen Yönler	35
1.8. 8.2 Benzeşmeyen Özellikler	35

1.9. Mananın Tesbitinde Hâl ve Sıfat Karşılaştırması	36
1.9.1. Türkçe ve Arapçanın Genel Karşılaştırılması.....	36
1.9.2. Arapça ve Türkçede Bileşik Cümleler.....	37
1.9.3. Türkçede Bileşik Cümle	37
1.9.4. Arapçada Bileşik/ Mürekkeb Cümle	38
İKİNCİ BÖLÜM	40
2.1. Yusuf Sûresi	41
SONUÇ.....	123
KAYNAKÇA	127
ÖZGEÇMİŞ.....	131

KISALTMALAR

A. g. e	: Adı Geçen Eser
A. g. m	: Adı Geçen Makale
A. s.	: Aleyhi's-Selam
AÜİF	: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
b.	: Bin
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
Çev	:Çeviren
DİA	: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
h.	: Hicri
Haz.	: Hazırlayan
İSAM	: İslam Araştırmaları Merkezi İstanbul
m.	: Miladi
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
MÜİF	: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Nşr.	: Neşreden
s.	: Sayfa
s.	: Sayı
s.a.s	: Sallallahu aleyhi ve sellem
thk	: Tahkik
Trc.	: Tercüme
v.	: Vefatı
Yay	: Yayınları

GİRİŞ

Tezin Konusu ve Amacı

Sami dillerinden olan ve önceleri yalnızca Arap Yarımadası'nda kullanılagelen Arapça; Arapların üstün dil seviyeleri, Arap panayırları ve Kur'an'ın inişiyile de kudretli ifade gücünü kazanarak zirve seviyesine ulaşmıştır. Tarihin kimi dönemlerinde ana dili Arapça olmayan toplumlarda dahi bilim dili olmuştur.

Kur'an'ın nüzulü, dünyayı etkileyen en büyük içtimaî ve kültürel dönüşüm ve Arap edebiyatının ilerlemesinde en güçlü etken olmuştur.

Hicri I. asırdaki İslami fetihler, farklı bölgelerde yaşayanları ve ana dili farklı milletleri İslam sancağı altında toplamış, onlara İslam'ın emir ve nehiyelerini, Kur'an-ı Kerim okumayı ve Arap dilini öğrenmeyi gerekli kılmıştır.

Kur'an-ı Kerim'in orijinal indiği hâliyle tespiti, korunması ve anlaşılması için gerekli çalışmalar Allah Resulü (s.a.s.) devrinde başlamıştır ve bunlar ekseriyetle Kur'an'ın okunmasına yöneliktir. Ayrıca bu filolojik çalışmaların da hızla ilerlemesinin de önünü açmıştır.

Sarf ve nahvi de içine alan nahiv kelimesi ilk devirlerde, geniş anlamıyla dilbilgisinin karşılığı olarak kullanılmaktaydı. Fakat daha sonra sarf ve nahiv kendi adlarıyla neredeyse ayrı birer uzmanlık alanı haline geldi.

Nahiv ilmi hicri I. yüzyılın ikinci yarısında kurulmuştur. Bu ilmin kurucusunun ise Ebu'l-Esved ed-Duelî (v. 69/688-89) olduğu kabul edilmektedir. Bu dönemden itibaren nahiv Kur'an'ın anlaşılmasında önemli bir rol almaya başladığı için Müslümanların incelediği ve geliştirdiği bir saha olmuştur. Nahiv ilminin konuları oldukça çeşitlidir. Bu konular arasında sıfat ve hâl konuları birbirine yakın ancak farklı birer konudur. Buna rağmen özellikle İslam'ın yayılıp anadili Arapça olmayanların mealler ve tefsirler yordamı ile Kur'an'ın muhtevasına erişebildikleri coğrafyalarda ilgili iki konunun mana vermedeki etkisi merak uyandırmaktadır.

Kur'an-ı Kerim'in her bir ayeti itikadi olarak Müslümanın inanması gereken unsur olduğundan dolayı bazı dinî grupların ve farklı coğrafyadaki Müslümanların kendi algılarında imana taalluk eden hususlarda belirli bir zaman ve mekânla algısı sorunsalının ele alınması önem arz etmektedir. Bundan dolayı da bu çalışma hâl ve sıfat konuları ile sınırlandırılmıştır.

İslamiyet Peygamber Efendimiz döneminden itibaren hızla yayılmaya başlamış ve Arap olmayan birçok millete ulaşmıştır. Peygamberimizin vefatından sonra Kur'an-ı Kerim Müslümanlar için en önemli ana kaynaktır. Bu nedenle, Arap olmayan toplumlar için Kur'an-ı Kerim'in anlaşılmasında meallere ihtiyaç duyulmuştur. Çeviriye ihtiyaç duyan toplumlardan biri de Türklerdir.

Bu tez ile Kur'an-ı Kerim'deki ayetlerde bulunan hâl ve sıfatların, hâl yahut sıfat oluşunda ihtilaf oluşan kısımlar incelenip mealler çerçevesinde verilen anlamlarda bir karşılaştırma yapılarak gözden geçirilecektir. Bu sayede ayetlerin anlam dünyasının hedef dile aktarılmasında çevirmenin gramer algısının bir etkisinin olmadığı hususunda bir deneme ortaya konulmuş olacaktır.

Bir başka deyişle; Kur'an-ı Kerim'in her bir ayeti itikadi olarak Müslümanların inanıp yaşaması gereken bir unsur olduğundan Müslümanların hayatında Kur'an-ı anlayıp anlamlandırmak bir hayli önem arz etmektedir. Dili farklı olan milletlerde Kur'an-ı Kerim'in Arapça olarak anlaşılması mümkün olmadığından dolayı insanlar Kur'an-ı Kerim'in anlaşılması için Kur'an-ı Kerim'i kendi dillerine çevirme ihtiyacı duymuşlardır. Son dönemde özellikle belirli grupların Kur'an-ı Kerim'i sözlü ve uzun metrajlı tefsirler yerine mealler üzerinden okuyup anlamlandırmaya çalışmasından dolayı meallerin sosyal gerçeklikleri, meşrepsel yaklaşımları ve mezhepsel karakteristikleri ortaya koyduğu düşünülmektedir.

Her grubun durduğu yer ve savunduğu bir fikir vardır. Doğal olarak her grubun, durduğu yeri ve fikri sonuç itibarı ile ispatlaması ve delillendirmesi gerekiyor. İslam hayatında Kur'an asıl kaynak olduğundan dolayı insanların bu meal üzerinden kendi mezhepsel görüşlerini, fikirlerini ve ideolojilerini Kur'an'a söyletebilme ihtimali bulunmaktadır. İşte bu aşamada meallerin bu bağlamda incelenip bu grupların kendi algılarında Allah'ı ve dini belirli bir zaman ve mekânla sınırlandırma probleminin olup olmadığı araştırılmalıdır. Sonuç olarak bu tez çalışmasında aslında görülen mananın hedef dili olan Türkçeye aktarılırken ögesel farklılıklarından dolayı değişip değişmediği ele alınmaya gayret edilmiştir.

Tez Konusunun Önemi ve Özgün Değeri

Müslümanlar arasında Arap dili gramerinin önemi kutsal kitabımız Kur'an-ı Kerim'in anlaşılmasına matuftur. Gramer konularından olan hâl ve sıfat da diğer nahiv konuları gibi Kur'an-ı Kerim'de oldukça fazla yer almaktadır. Yaptığımız

literatür taramasında her ne kadar bu konu farklı boyutları ile müstakil olarak ele alınmış olsa da bir bütün olarak kaynak ve hedef dil açısından anlam karşılaştırması doğrultusunda incelenmediği anlaşılmıştır. Bu denli önemli, anlamı dahi etkileyeceği düşünülen iki konunun kıyaslanmasının Arap Dili ve Belagati bölümünde bir deneme niteliği olduğu görülmektedir. Bununla beraber bu iki konunun Türkçedeki karşılığı da inceleneceğinden bu tezde her iki konu, iki dil açısından incelenmiştir. Sonuç olarak da Arap Dili ve Belagatinde bu iki konu Türkçeye meal adı altında çevrilirken verilen anlamlar ile kıyaslanıp değerlendirilmiştir.

Tezin Araştırma Yöntemi

Nitel bir araştırma özelliğini taşıyan çalışmamız iki bölüm ile bir giriş ve bir sonuçtan oluşacaktır. Ana konu üzerinde saha taramasından yararlanılmasının yanı sıra Türkçeye gerçekleştirilen anlam aktarması üzerinde durulacağından dolayı karşıtsal çözümleme ve gömülü teorilerden istifade edilecektir. Örneklemin sadece hâl ve sıfat konuları bağlamında Kur'an-ı Kerim özelinde Arap dili ve Türk dili anlam karşılaştırması ile sınırlandırılması da özellikle vurgulanmalıdır.

Tez Konusuyla İlgili Literatür Analizi

Konu ile ilgili literatür araştırmasında; Arap dilinde hâl ve sıfat, mealler, Türkçede durum zarfı ve sıfat tamlaması ile ilgili birçok tez çalışmasının yapıldığı görülmektedir. Çeşitli açılardan yararlanılan bazı çalışmalar şu şekilde belirtilebilir:

Türkiye de Türkçe diline dair yazılmış Hasan Tahsin Banguoğlu'nun *Türkçe'nin Grameri*, Tahir Nejat Genca'nın *Dil Bilgisi*, Haydar Ediskun'un *Türk Dilbilgisi* vb. yetkin kaynaklardan yararlanılmıştır.

Murat Reis Yılmaz 2010 yılında yüksek lisans tezi olarak *Türkiye Türkçesinde Sıfatlar(Tanım, Tasnif, Mukayese, Teklifler)* isimli bir çalışma kaleme almıştır. Bu tezde sıfat konusu en yetkin kaynaklarda araştırılıp karşılaştırılmıştır.

Bir diğer önemli eser, İbn Manzur'un Arapça-Arapça sözlük olan *Lisan'ül Arab* kitabıdır. Tezimizde bu eserden Arapça kelimelerin sözlük anlamlarından faydalanmak için kullanıyoruz.

Süyûti'nin *el-İtkân* adlı eserinden faydalanıyoruz. Çünkü bu eserde Kur'an İlimlerinin her bireri ayrı ayrı incelenip değerlendirilmiştir.

Gülten Melek Çelik'in 2015 yılında yüksek lisans tezi olarak yazdığı *Türkçe-Arapça*

İsm-i Mevsul, İzafet, Sıfat, Hâl ve Bileşik Cümlelerin Karşıtsal Çözümlemesi bir diğer önemli çalışmadır. Bu çalışmada Çelik, Arapça gramer konuları olan ism-i mevsul, izafet, sıfat, hâl ve bileşik cümlelerin Türkçe gramer konu karşılıklarını yazıp incelemeye çalışmıştır.

Faruk Gürbüz'ün 2003 yılında doktora tezi olarak yazdığı *Tercüme Problemleri ve Mealler* isimli araştırması da zikredilebilecek bir diğer eserdir. Bu tezde Faruk Gürbüz tercüme ile ilgili açıklamalara, bu kavram ile ilgili yakın olan bir diğer kavramlardan bahsetmiştir.

Dr. Hidayet Aydar'ın yazdığı *Kur'an-ı Kerim'in Tercümesi Meselesi* adlı eserde Kur'an ilimlerinin her boyutuyla toplanıp incelemeye ve tahlil yapmaya çalışılmıştır.

Yine bir önceki eserlerde ifade edilen aynı özelliklere sahip ama faydalanılması gerekli olduğunu düşündüğümüz son eser ise İsmail Cerrahoğlu'nun *Tefsir Tarihi* adlı eseridir.

Tezin Düzeni ve Dizaynı

Çalışma iki bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde tezin amacı, konusu, düzeni, dizaynı vb. konulara değinilmiş; birinci bölümde tefsir, te'vil, meal ve tercüme kavramlarına değinilmiş, meallerin tarihi gelişimine yer verilmiş ve seçili meallerin yazarları hakkında bilgi verilmiştir. Bununla birlikte tezimizin temel konusu olan hâl ve sıfat bahisleri bağımsız bir şekilde ele alınmış, Türk dili ve edebiyatındaki durum zarfı ve sıfat tamlaması ile ilgili konu incelenmiştir. Hâl ve sıfatın ne olduğu, şartlarının neler olduğu, Arapçada ve Türkçede ne şekilde kullanıldığından bahsedilmiştir. Bu bölümde yapılan araştırma neticesinde hâl ve sıfatın birbiriyle karışma ihtimallerinden ve bu ihtimallerin nasıl azaltılabileceğinden bahsedilmiştir. Aynı zamanda hâl ve sıfatın şiir ve Kur'an'ın anlamlandırılmasındaki etkisine yer verilmiştir.

İkinci bölümde Yusuf Suresinin meallerinden bu iki konu ile ilgili olan ayetlerde tercümenin nasıl yapıldığına değinilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

İnsanoğlu sosyal bir varlık olduğu için dünyada yaşamaya başladığından günümüze kadar birbirleri ile iletişim kurup, konuşma eylemini gerçekleştirme ihtiyacı duymuştur. İletişimi gerçekleştirirken karşısındaki muhataplarına istek ve arzularını işaretler, semboller ve kelimeler gibi belli başlı şeylerle ifade etmeye çalışmıştır. Bu iletişim içerisinde en fazla kullandığı ise dil(konuşma) olmaktadır. Dolayısıyla dil(konuşma) olgusu ilk insanla beraber ortaya çıktığı düşünölmektedir. Bu fikrin her ne kadar Evrim Teorisi'ne ters düşmüş olsa da semavi kitaplar ve bilhassa Kur'an-ı Kerim'de dilin ilk insan olan Hz. Âdem'le ortaya çıktığı zikredilmektedir. Allah-ü Teala Hz. Âdem'in eşyaların isimlerini ve ne işe yaradıklarını bildiğini Bakara Suresi 31. ayette "(Allah) Âdem'e bütün isimleri (yani her şeyin ismini ve ne işe yaradıklarını öğretti.)" şeklinde ifade ettiği zikredilmektedir.¹

İnsanlar dünya üzerinde var oldukları zamandan itibaren çeşitli sebeplerle farklı yerlerde farklı topluluklara ayrılmışlardır. Dünyanın farklı bölgelerinde bir araya gelen topluluklar, kendi aralarında oluşturdukları ortak değerler ve kültürler ortaya çıkarmışlardır. Bunun neticesinde her topluluk ortak değerler ve kültürler etrafında kendilerine has bir dilde meydana getirmişlerdir. Bu olay Kur'an-ı Kerim'de Hucurat Suresi 13. ayette "Ey İnsanlar, doğrusu biz sizi bir erkekle bir kadından yarattık ve bir birlerinizle tanışıp kaynaşasınız diye sizi milletlere ve kabilelere ayırdık..." şeklinde ifade edilmiştir.

Dünyanın farklı bölgelerinde bulunan toplulukların sosyal, siyasi ve ekonomik gibi münasebetlerinde birbirleri ile anlaşabilmek için birçok yollar aramışlar. Bu yollardan biri de tercüme faaliyetleri olmuştur. Bundan dolayıdır ki tercüme faaliyetlerinin insanlığın ilk dönemlerine kadar götürölebileceği ama bu tercümenin, tercüme tekniklerinden mahrum, ilkel ve basit olduğu söylenmektedir.

Bu tercüme faaliyetleri içerisinde dini faaliyetler önemli bir yere sahiptir. Çünkü dinler ve bilhassa evrensel olduğu iddia edilenler, ulaşmak istediği insan

¹ Hidayet Aydar, *Kur'an'ı Kerim'in Tercümesi Mes'alesi*, (İstanbul: Kur'an Okulu Yayıncılık), 17-18.

topluluklarında karşılık bulmayı ve anlaşılmayı hedeflemişlerdir. Bundan dolayı da anlaşılmasının en iyi yolu olan tercüme faaliyetlerini önemsemek zorunda kalmışlardır.

Biz de tezimizin bu bölümünde, tezimizi uzatmamak şartıyla tezimizin konusu ile bağlantılı olduğunu düşündüğümüz tercüme faaliyetlerine, tercüme kelimesine ve tercüme kelimesi ile bağlantılı olduğunu düşündüğümüz meal, tefsir kelimelerine kısa ve öz bir açıklama ile değinmeye çalışacağız. Bu kelimelerin tanımlarını, ülkemizin çoğunlukla muhatabı olduğu İslâm dini perspektifinden değerlendirip açıklama yapmaya çalışacağımızı da ifade etmiş olalım. Bu açıklamaların peşinde sıfat ve hâl konularının hem başlı başına hem de iki dil özelinde karşılaştırılması yapılmıştır.

1.1. Tercüme

Tercüme sözcüğü; kök olarak, rubai "terceme" veya sülasi "receme" fiilinden türemiştir. Lügate; "bir kelamı, bir dilden başka bir dile çevirmek", "bir sözü diğer bir dilde tefsir ve beyan etmek", "bir lafzı, kendisinin yerini tutacak bir lafız ile değiştirmek" gibi manalara gelse de bu sözcüğün başka anlamları da vardır:

1. Tercüme; "bab" başlığı, yani kitaptaki bölümlerden biri anlamına gelir.
2. Bir kişinin hayat hikâyesinin anlatımı manasına gelir.
3. Kendisine ulaşılmayan kimseye bir sözü ulaştırmak demektir.
4. Bir lafzı, ifade edildiği dilde tefsir etmeye de tercüme denir. Misalen İbn Abbas için "O, Kur'an'ın tercümanıdır. " denmesi bu anlamdadır.
5. Bir sözü, başka bir dile tefsir edip izah etmeye de tercüme denir.²

İbn Manzur tercüme kelimesinin anlamlarını şu şekilde sıralamaktadır:

Sözün ulaşmadığı kimseye onu ulaştırmak, bir sözün veya metnin aynı dili konuşanlardan yetkili ve donanımlı birilerinin söylenen sözleri daha açık veya daha ayrıntılı bir tarzda başkalarına anlatması, bir sözü başka bir lisanla açıklama ve bir sözü bir dilden başka bir dile nakletmek. Bunlara ek olarak bir kimsenin hayatını

² Aydar, *Kur'an'ı Kerim'in Tercümesi Mes'elesi*,53-61.

anlatması anlamında da kullanılır.”³

Elmalı M. Hamdi Yazır tercümeyle, “Bir kelamın manasını diğeri bir lisanla dengi bir tabir ile aynen ifade etmektir. Tercüme aslın manasına tamamen mutabık olmak için sarahatte, delalette, icmalde, tafsilde, umumda, hususda, itlakta, takyitte, kuvvette, isabette, hüsnü edada, üslub-u beyanda, hasılı ilimde sanatta asıldaki ifadeye eşit olmak iktida eder. Yoksa tam bir terceme değil, eksik bir anlatış olmuş olur. Hâlbuki muhtelif lisanlar beyninde hututi müşterekler ne kadar olursa olsun, her birini bir diğeriinden ayıran birçok hususiyetler vardır. Onun için lisanı hususiyeti olmayıp, sırf akıl ve mantığa hitaben yazılan kuru ve fenni eserlerin ilmi kabiliyeti terakki etmiş olan lisanlara hakkıyla terceme edilmesi hakkında söz yoksa da hem akla hem kalbe yalnız zevk ve hissiyata hitap eden ve lisan noktasından edebi kıymeti ve sanat zevkine haiz bulunan canlı ve Bedi’i eserlerin muvaffakiyet görüldüğü nadirdir.” ifadesiyle tanımlamakta ve tercümenin nasıl olması gerektiği, mümkün olup olmadığı gibi konularda bizi aydınlatmaktadır.⁴

Yukarıda ifade edilen tanımlardan hareketle tercümenin çok önemli bir unsur olduğu anlaşılıyor. Tercüme yazmayı hedefleyen kimselerin kaynak dil, hedef dili çok iyi bilmeli ve tercüme etmeye çalıştığı konuya ya da esere hakim olması gerekmektedir. Her ne kadar tercüme ve çeviri faaliyetlerinin uygulanması eskiye dayansa da bu konuda ittifak edilmiş belli kriterler üzerinde durulamamıştır. Şu da unutulmamalı ki tercüme faaliyetlerinde bir dilden başka bir dile kelime kelime çevrilmesi söz konusu olsa da kültürler arası etkileşimde gerçekleşmektedir. Çünkü kaynak dil ile yazılmış eserde, kelimeler içerisinde kültürel yaklaşımlarından dolayı kullanılmış anlamlar mevcuttur. Tercüme yapacak kişi bu anlamı ilk önce kültürel yaklaşımla anlamalı ve bunun hedef dilde karşılık gelen kelimeyi bilip ona çevirebilmelidir. Bundan dolayı tercüme faaliyetinin medeniyetler arasındaki kültürel, siyasal, ekonomik ve bilimsel etkileşime katkısı büyüktür.

Genel bir çeviri faaliyetinden bahsettikten sonra konuyu çok dağıtmamak için, Kur’an’ın çeviri faaliyetine getirerek daraltmış olalım. Kur’an-ı Kerim indirildiği dilde dahi benzerinin getirilmesi imkânsız olmasından dolayı çeviri faaliyeti bir hayli

³ İbn Manzur, Muhammed b. Mükerrrem, *Lisânü'l-Arab*, (Beyrut: Daru Sadır, 1990) C. 12, 229.

⁴ Elmalı Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur’an Dili*, (İstanbul: Azim Yayınları, 2012), 3.

zor görünmekteydi. Fakat bu başka bir dile aktarılamayacağı anlamına gelmemektedir. Kur'an'ın Türkçeye çevrilmesi faaliyetine ülkemizde “meal” denilmiştir. Çünkü meal Kur'an'ın bizzat kendisi değil, onun yerine ikame edilemez, esasen bir anlayış temeli üzerine kurulmuş özet bir tefsirden ibarettir. Bu tür çeviride, Kur'an-ı Kerim'in bizzat kendisini ifade etme hususundaki noksanlığından dolayı bu ismin kullanılması uygun görülmüştür.

1.1.1. Tercüme Çeşitleri

Tercüme faaliyetine Kur'an-ı Kerim çevirisi çerçevesinden bakarsak tercüme, “İlahi kelamın anlamını bütün mana ve maksatlarına bağlı kalmak ve hepsini ifa etmek şartıyla Arapçadan başka bir dildeki sözlerle ifade etmektir.” şeklinde tarif edilmiştir.

⁵ Yapılış amacına göre tercüme faaliyeti ikiye ayrılır: Harfi tercüme ve Tefsiri tercüme.

1.1.1.1. Harfi Tercüme

Bu tercüme çeşidi kaynak dil ve hedef dilin nazmı ve tertibi korunarak kelime kelime, harf harf tercüme edilmesidir. Burada tercüme yapacak kişi (mütercim) nazım ve tertibe dikkat ederek tercümeyi gerçekleştirir, anlam ve amaç okura bırakılır. Bu tür tercümede hiçbir kelime atılamaz ya da ilave edilemez. Bu tür tercümenin zor olduğu ifade edilmiş hatta Kur'an-ı Kerim tercümesi için haram olduğu da söylenilmiştir. Çünkü bu tercümede kaynak dildeki kelime hedef dildeki kelime ile aynı edebi ve i'cazı içermelidir. Nitekim bunun da Kur'an-ı Kerim için mümkün olmadığı söylenilmiştir. Aynı şekilde bu tercümenin mümkün olması konusunda merhum Elmalı Hamdi Yazır *Hak Dini Kur'an Dili* isimli tefsirinin mukaddimesin de akıl ve mantığa hitap eden, edebi yönü bulunmayan bilimsel metinlerin harfi tercümesinin mümkün olabileceğini, fakat edebi yönü bulunan eserlerin başka bir dile tüm güzellikleri ve manalarıyla aktarımının çok zor olduğunu ifade etmiştir. ⁶

Sonuç olarak bu tercümenin sakıncalarının şunlar olabileceğini düşünmekteyiz:

Kelimesi kelimesine çeviride kaynak dildeki kelime hedef dilde bir başka anlama yol

⁵ Aydar, *Kur'an-ı Kerim'in Tercümesi Meselesi*, 236-271.

⁶ Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, 3.

açabileceği, çevirinin yapısal nedenlerden ötürü olanaksız olması, hedef dilin kültüründe hiçbir gerçekliğe denk gelmemiş olması vb. sebeplerden ötürü bu çevirinin başarılı olmayacağını düşünmekteyiz. Buna benzer açıklamaların dilbilim kitaplarda ifade edildiğini de görmekteyiz.

1.1.1.2. Tefsiri Tercüme

Bu tercüme manevi tercüme olarak da isimlendirilir. Zehebi, tefsiri veya manevi tercümenin, “bir sözün, kaynak dilin nazmını, tertibini ve ayrıca kendisinden kastedilen bütün manaları korumaksızın başka bir dilde açıklanması ve manalarını açıklanmasından ibaret olduğunu belirtmekte ve bu tercüme metodunun, kaynak dildeki ifadeden kastedilen manayı anlama ve sonra kastedilen amaçlara (anlama) uygun olarak mütercim (tercüme edecek kişi) dilinde ifade etmek suretiyle uygulandığını ifade etmektedir.⁷

Tefsiri tercüme, kaynak dilin mevcut olduğu eserdeki nazım ve terkibe riayet etme şartı aramaksızın metindeki gaye ve amacın diğer dilde en güzel şekilde ifade edilmesidir. Bundan dolayıdır ki bu tercümede ilave ya da eksiltme kolaylıkla yapılabilmektedir. Görüldüğü üzere bu tercüme, harfi tercümeden gayet basit ve kolaydır. Bu tercümenin kolay olmasından dolayıdır ki birçok mütercim Kur’an-ı Kerim çevirisinde bu tercümeyi esas alıp uygulamıştır. Tabi ki bu tercümede nazım ve terkibe riayet etmemek bu tercümenin rastgele olabileceği anlamına gelmemektedir. Bu tercümede, harfi tercümede olduğu gibi kelimelerin, terimlerin ve deyimlerin seçimi, söz dizimi ve anlatım tekniği oldukça önemlidir.⁸ Burada şu da ifade edilmelidir ki Kur’an’ın tercümesinin yapılabileceğini söyleyen âlimler, bu tercüme şeklini ifade etmektedirler. Çünkü bu tür tercümede yapılan noksanlık ve hata mütercimlere yüklenilir, Kur’an’ın kendisine değil. Bu da Kur’an’ın i’caz ve doğruluğuna zarar vermeyeceği için ayete ihtilaf etmiş olunmaz.

Yukarıda bahsettiğimiz tercüme çeşitlerinin dışında da tercüme çeşitleri

⁷ Muhammed Hüseyin ez-Zehebî, *et-Tefsir ve'l-Müfessirun Bahsun Tafsiliiyun an Neş'eti't-Tefsiri ve Tatavvurihi*, (Kahire: Mektebetü vehbe, 2000), 22.

⁸ Faruk Gürbüz, “Tercüme Problemleri ve Mealler”, (Yayımlanmamış Doktora Tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2003), 64.

bulunmaktadır. Fakat konunun fazla uzayıp amacın dışına çıkmamak için bu çeşitlerden isim olarak bahsetmeye çalışacağız. Bu çeşitlerin dışında, Misli misline tercüme⁹, Tanziri tercüme¹⁰ ve Manzum tercümede¹¹ tercüme çeşitlerindedir.

1.2. Tefsir

Tefsir kelimesi “fesr” veya taklib tarikiyle “sefr” köklerinden “tef’il” vezninde bir mastardır. Fesr, beyan etmek, keşfetmek, izhar etmek ve üzeri kapalı bir şeyi açmak gibi manalarda kullanılmaktadır. Bu manalardan istifade edilerek “fesr” lügatta tabibin hastalığı teşhis için bakmış olduğu az suya denir. Bu az suya zahiri benzerliğinden dolayı bevl olduğunu söyleyenler de vardır. Tabibler bir şişe içerisindeki bu suyu veya idrarı tahlil ve tahkik etmek suretiyle hastalığın sebebini bulabilirdi.¹²

Tefsir terim olarak ise “Sarf, nahiv ve belagat gibi dil bilimlerinden; esbab-ı nüzul, nasih mensuh, muhkem-müteşabih gibi Kur’an ilimlerinden; hadis ve tarih gibi rivayet ilimlerinden; mantık ve fıkıh usulü gibi yöntem bilimlerinden yararlanılarak Kur’an’ın manalarının açıklanmasını ve ondan hüküm çıkarılmasını öğreten ilim” şeklinde tanımlanmıştır.¹³ Tefsiri, “beşerin gücü nispetinde, Allah’u Teala’nın muradını anlamak maksadıyla Kur’an’ı inceleyen ve onda bilgiler arayan bir ” şeklinde kısaca tarif etmek de mümkündür.¹⁴

1.3. Te’vil

Te’vil kelimesi “آل-يؤول-أول” “kökünden tef’il ölçüsünde yapılan bir masdardır.

⁹ *Misli misline tercüme*: Aslın aynısıdır. Bir lafzın ihtiva ettiği bütün manaları ve işaretleri, hiç eksik bırakmaksızın ve hiç ilave yapmaksızın aynen, başka bir dildeki lafızlarla ifade etmektir. Bu tür tercüme kat’î sûrette ne Kur’ân için ve ne de alelade bir eser için mümkün değildir.

¹⁰ *Tanziri tercüme*: Bu tercüme daha ziyade edebi şiirlerde kullanılır. Bunda asıl metin tercüme edilmez, fakat onda kullanılanın benzeri bir ifade kullanılır

¹¹ *Manzum tercüme*: Bir metnin şiir halinde başka bir dile çevrilmesidir.

¹² İbn Manzur, *Lisânü’l-Arab*, C.5 (Beyrut: Daru Sadır, 1990), 55.

¹³ <https://islamansiklopedisi.org.tr/tefsir#2-literatur> [19.01.2022]

¹⁴ Muhammed Abdu’l Azim, *Menahilu’l-İrfan fi Uhumi’l Kur’an*, (Beyrut: 1988), II. 4.

Kelimenin aslı geri dönmek (rücu) manasındadır. Tef'îl babı ise açıklamak, beyan, tefsir, keşf, izah, terceme, netice gibi anlamlarda da kullanılır.¹⁵

Te'vil kelimesi terim anlamı, zahiri mutabık iki ihtimalden birine manayı reddetmektir (yöneltmektir). Ez-Zerkeşi, te'vili "ayetin muhtemel olduğu manalardan birine rücu ettirilmesi" es-Salebi ise "te'vil ayetin ön ve arkasına muvafık olduğu muhtemel manalardan birine sarfıdır." diye tarif eder. Te'vil "nasslarda geçen bir lafız bir delile dayanarak asli manasından alıp taşıdığı muhtemel manalardan birine nakletmek" şeklinde de tanımlanmıştır.¹⁶

Bu ilimle uğraşan kimseye müfessir denilmektedir. Müfessir ayetteki manayı te'vil ederken, asıl anlama vasıl olmak için birtakım usul ve kaideleri takip eder. Sonuç olarak ayetin muhtemel manalarından birini tercih ederken kişisel tercihte bulunmak zorunda kalır. Dolayısıyla ayette te'vil yapılabilmesi için ayetin birden çok anlamı içermesi gerekmektedir.

1.3.1. Te'vil'in Şartları

Te'vilin doğru bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için bazı şartlar bulunmaktadır:

- Te'vile konu olan lafzın, anlamı açık ve kesin olan (muhkem) lafızlardan olmaması.
- Te'vili mümkün veya gerekli kılan nakli yahut akli delilin bulunması.
- Lafza verilecek anlamın dilin yapısına yahut dilin kullanım örfüne uygun olması.
- Yapılan te'vilin, anlamı açık ve kesin olan lafızlarla çelişmemesi.
- Te'vil yapılırken konuyla alakalı bütün nasların dikkate alınması.
- Yapılan te'vilin, şariin maksat ve adetine uygun olması.
- Te'vili yapan kişinin ilmi birikim ve ehliyete sahip bir alim olması.¹⁷

1.3.2. Tefsir ile Te'vil Arasındaki Farklar

Tefsir ve te'vil kavramları arasında bazı anlam farklılıkları mevcuttur. Maturidi'ye

¹⁵ İbn Manzur, Muhammed b. Mükerrrem, *Lisânü'l-Arab*, C.11 (Beyrut: Daru Sadır, 1990), 32-33.

¹⁶ İsmail Cerrahoğlu, *Tefsir Tarihi*, C.1 (Ankara: Fecr Yayınevi), 19.

¹⁷ İsam, *Temel İslam Ansiklopedisi*, (Ankara: TDV Yayınları), C. 8, 134.

göre; “Tefsir, ayetten murat olunan mananın öyle olduğunu kesin olarak söylemek ve o mananın kastedildiğine Allah’ı şahit tutmaktır. Bu şekilde yapılan tefsir, şayet kesin bir delile dayanıyorsa sahihtir; dayanmıyorsa, yasaklanmış olan re’y tefsiridir. Te’vil ise, kesin kaydıyla söylemeden ve Yüce Allah’ı şahit tutmadan, ayetin muhtemel olduğu manalardan birini tercih etmektir.”¹⁸

Tefsir ile te’vil arasındaki farklar şunlardır:

Tefsir, Allah resulü ve sahabe-i kiram kaynaklı olduğundan kesinlik ifade eder; fakat te’vil delillerin herhangi birinden dolayı sözün muhtemel anlamlarından birini seçmek anlamına geldiğinden kesinlik ifade etmez. Çünkü kaynak itibarıyla tefsir ilahi beyanlara, te’vil ise şahsi içtihatlarla dayanmaktadır.

Tefsir, çoğunlukla ayet-i kerimelerin lafızlarında, te’vil ise anlamlarında görülür.

Tefsirde hakikate işaret etme söz konusu olduğundan bir tek anlam, te’vilde ise yorumlanabilir olması sebebiyle birden fazla mana söz konusudur.

“Tefsir hakikat yoluyla lafızların zahiri manalarını, te’vil ise onların içsel anlamlarını ortaya çıkarmaktadır.

Te’vil çoğunlukla semavi kitaplarda kullanılır, tefsir ise bu kitaplarda kullanıldığı gibi bunların haricindeki kitaplarda da kullanılmaktadır.”¹⁹

1.4. Meal

Meal sözcüğü, te’vil sözcüğü gibi "e-v-l" kökünden türeyen "mimli masdar", veya varılacak yer anlamında "ism-i mekan"dır. “Te’vilden ortaya çıkan ürün demektir. Ayrıca, "bir şeyi eksiltmek" anlamına da gelmektedir.”²⁰

Kur’an-ı Kerim’in lafzen tam olarak bir tercümesi yapılamayacağı açıktır. Kur’an-ı Kerim’e aslına uygun bir biçimde mana verilmeye çalışılmış ve buna Kur’an’ın tercümesi demekten kaçınılarak bunun yerine *meal* kavramı kullanılmıştır.

¹⁸Muhammed Huseyn ez-Zehebi, “*et-Tefsir ve'l-Müfessirun Bahsun Tafsiliiyyun an Neş'eti't-Tefsiri ve Tatavvurihi*”, 15-22.

¹⁹ Aydar, *Kur’ân-ı Kerîm’in Tercümesi Meselesi*, 70-72.

²⁰ Yazır, *Hak Dini Kur’an Dili*, 18-19.

Istılahta, “bir kelimenin anlamının bütün yönleriyle değil de biraz eksikleriyle ifade etmeye meal denir. İşte Kur'an-ı Kerim'in tercümesini anlatmak için kullanılan meal sözcüğü, Kur'an'ı, hakkıyla tercüme etmenin imkânsızlığını, daha doğrusu yapılan işte bir eksikliğin bulunduğunu belirtmek için tercih edilir.”²¹

Meal, Kur'an-ı Kerim'in bizzat kendisi değil mütercim Kur'an'dan anladığı şeydir. Bu yüzden meallerde birtakım farklılıkların görülebilmesi olağandır. Bunları çelişki değil, Kur'an-ı Kerim'in aslına uygun olan yorum zenginliği olarak yorumlamak gerekir.

Meallerdeki farklılıkların sebepleri şöyle sıralanabilir:

-Kur'an ayetlerindeki kelimelerin bazen çevrildiği dilde birebir karşılığı bulunmayabilir. Bu durumda ayete çevrildiği dilde en yakın manalı sözcüklerle anlam verilir. Bu durum meallerde birtakım farkların oluşmasına neden olur.

-Meal yazarlarının yetiştiği değişik sosyokültürel ortamlar, ayetlerin anlaşılması ve ifade edilmesinde birtakım farklılıklara neden olmaktadır.

-Her insanın algılama kabiliyeti ve ifade gücü farklı farklıdır. Bu durum Kur'an-ı Kerim mütercimleri için de geçerlidir. Meallerde birtakım farklılıkların olmasının sebeplerinden biri de budur.

-Ayetlerdeki anlam zenginliği ve derinliği nedeniyle, meal yazarları zaman zaman anlamlardan birini tercih etmek zorunda kalır. Meallerde anlam farklılığı oluşmasının sebeplerinden biri de budur.

1.5. Türkçe Meallerin Tarihî Gelişimi

Kur'an-ı Azim'in çeviri tarihini peygamber efendimiz zamanından başlatıp günümüze getirmenin gerekli olduğu bilincindeyiz. Fakat tez konumuzun Türkiye'de yazılan Türkçe meallerle ilgili olması hasebiyle tercüme tarihinin sadece Türkiye'deki Türkçe mealler ile ilgili olması hem konuyu uzatırmayacak, dağıtmayacaktır hem de tez ile verilmesi gereken amaca daha iyi hizmet edecektir.

Kur'an-ı Kerim'in ilk çevirisi Farsçaya yapılmıştır. Günümüze ulaşan ve hakkında bilgi sahibi olduğumuz en eski Kur'an çevirisi ise, Samanoğulları Emiri Mansur b.

²¹ Cerrahoğlu, *Tefsir Tarihi*, 32.

Nuh'un yaptırdığı Farsça tercümedir. Emir Horasan ve Maverâünehir alimlerinden İbrahim Süresinin dördüncü ayetine istinaden tercüme etmenin caiz olduğu fetvasını aldıktan sonra komisyon kurularak Kur'an-ı Kerim, Ebu Cafer İbn Cerir et-Taberi'nin tefsirinin hülâsası ile beraber Farsçaya çevirtmiştir. Bu tercüme 1961 yılında "Tercüme-i Tefsir-i Taberi" adı ile Tahran'da basılmış ve Bir nüshası İstanbul'da bulunmaktadır. Bu tercümenin Satırrası Harfi bir tercüme olması, Türkçe'ye yapılan ilk tercümenin kaynağı olması ve Türkçe tercüme için model olması bir diğer önemli özelliklerindedir. Bu tercümede uygulanan Satırrası Harfi tercüme ayetlerin altına Farsça karşılıkları yazılarak uygulanmıştır. "Samanoğulları", "Selçuklu" ve "Tanzimat ve Meşrutiyet dönemi Osmanlısı" olmak üzere sonraki devirlerde de Türkçe Kur'an tercümesi faaliyetlerine devam edilmiştir.²²

Batıda ilmi hareketliliğinin yaşandığı Reform ve Rönesans döneminde İslam dünyasında süper güç olarak Osmanlı devleti bulunmaktaydı. Osmanlı devletinin eğitim kurumları olan medresede Arapça, İslami ilimler öğretildiği için hâlk Kur'an ile ilgili bir meseleyi öğrenmek için orada eğitim gören ya da mezun olan hocalardan öğrenmek istediği konu hakkında izahat alabiliyordu. Bu sebepten ötürü Osmanlı'da meal yazımı gecikmiş ve Kur'an-ı Kerim ilimlerinin medresede okutulup, öğretilmiş olması Kur'an-ı Kerim'i medresenin tekelinde bırakmış oldu. Matbaanın Osmanlı'ya gelmiş olmasına rağmen buna cevaz vermeyen ulemalar yüzünden dini eserler elle yazılıp çoğaltılıyordu. Bu da bir hayli zor olduğu için dini eserler çoğaltılamayıp, Arapça eserler de yeterince tercüme edilemedi. Bu olumsuz durumdan nasibini alan Kur'an-ı Kerim çeviri faaliyetleri de 19. yüzyılın sonuna, 20. yüzyılın başına sarktı. Osmanlı'nın duraklama ve gerileme döneminde bunun sebebinin ulema sınıfı olduğu belirtilerek, bu sınıf hedef tahtası hâline getirilmiştir. Buna karşın ulemadan Milaslı İsmail Hakkı, dünya işlerinde batılılaşma düşüncesi ile batı ilimlerinin öğrenilmesine önem verildiğini, fakat dini ilimlerin o kadar önemsenmediği için tercüme ihtiyacı duyulmadığını, bunun da din işlerinde cehâletin ortaya çıkmasına sebep olduğunu ifade etmiştir. Bu sebeple Kur'an-ı Kerim'in nasıl yabancı dillere tercüme edilmişse aynı şekilde Türkçeye de tercüme edilmesinde hiçbir sakınca olmadığını belirterek, Kur'an tercümesinin gerekliliğini ortaya koymaya çalışmıştır. Milaslı İsmail Hakkı'nın fikrine benzer bir çıkış da aynı şekilde Ubeydullah Efendi'den gelmiştir.

²² Aydar, *Kur'ân-ı Kerîm'in Tercümesi Meselesi*, 94-114.

Ubeydullah Efendi, herkese Arapça öğretmenin zor olduğunu, Kur'an'ın bütün dillere çevrilmesinin farz olduğunu, hutbelerinin Türkçeye çevrilmesi gerektiğini ifade ederek, her ferdin dini emir ve yükümlülüklerini kendisi kutsal kitabından okuyarak öğrenmesi o kimsenin imanını yükselteceğini, böylelikle şer ve fesad diye nitelendirilen amellerin işlenmesinin azalacağını savunmaktadır.

Cumhuriyet döneminde kısa bir sürede birçok tercüme yayımlandı. Tercümelerin çoğu Arapçaya vakıf olmayan, yeteri miktarda dini bilgisi olmayan kimseler tarafından yapılmış hatta Arapça bilmeden Fransızca ve İngilizce meallerden tercüme ederek meal yazarlar bile ortaya çıkmaktaydı. Bu sebepten ötürü yapılan tercüme tabi olarak hatalarla doluydu. Halk bu tercümelere büyük tepki gösterince TBMM buna el koymak durumunda kaldı. Meclis Diyanet İşleri Reisliği gözetiminde, ulema açısından muvafakat görecektir, halk arasında da ilgi ve itibar görecektir bir tercümenin hazırlanmasını kararlaştırdı. Bu karara istinaden de daha önceden çeşitli dergilerde bazı ayetlerin meallerini neşretmiş bulunan Mehmet Akif'e meal hazırlama görevi verdi. Mehmet Akif hazırlamış olduğu meali yayınlamadan "Türkçe namaz"da kullanılır endişesiyle Türkiye'ye getirmedir. Yozgatlı İhsan Efendiye teslim edilen meal bilahare Mehmet Akif ve İhsan Efendi'nin vasiyeti üzerine, İhsan Efendinin vefatından sonra yakılmıştır. Akif'in Mısır'da bulunduğu sırada hazırlamış olduğu meali Türkiye'ye getirmemesi üzerine, meal ve tefsir yazma görevi Elmalılı'ya verildi. ²³Kur'an-ı Kerim meallerinin yazımı o günden bugüne kadar devam etmekte ve sayılarının iki yüzü bulunduğu ifade edilmektedir.

1.6. Mealler ve Yazarları

1.6.1. Diyanet İşleri Meali

"Bu meal 1961 yılındaki ilk baskıda, dönemin Diyanet İşleri Başkanı Hasan Hüsnü Erdem ve "Müşavere ve Dini Eserler İnceleme Kurulu"ndan Yusuf Ziyaeddin Ersal'ın başkanlığında Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden Dr. Hüseyin Atay ve Dr. Yaşar Kutluay tarafından hazırlanmış; ayrıca İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü hocalarından Mahir İz başkanlığında, Müşavere ve Dini Eserler İnceleme Kurulu üyesi Osman Keskiöğlü, dersiamdan Ödemiş Müftüsü M. Ziya Bilgin ve Ankara

²³ Aydar, *Kur'an-ı Kerim'in Tercümesi Meselesi*, 115-116.

Müftüsü Mahmut Ögütçü'den kurulan tashih heyetinin incelemesinden geçmiştir.”²⁴

1.6.2. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meali

Dünya İslam Birliğinin talebinin üzerine hazırlanarak ilk baskısı 1982 yılında yapılan meal, kolektif çalışma esasına göre yapılan bir çalışmanın sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Bu çalışma kapsamında komisyon üyelerinden Hayrettin Karaman 76-126; Ali Özek 1-48, 582-604; Mustafa Çağrııcı 49-62, 281-358; Sadrettin Gümüş 127-280; İbrahim Kafi Dönmez 63-75, 358-420, 561-580; Ali Turgut 421-560. arası sayfaları tercüme ederek ayetleri izah eden notlar eklemiştirlerdir. Ardından baskı hatalarının düzeltilmesi ve heyetin bilgisi haricinde yapılan ilavelerin çıkarılması, mealin ve izahların komisyon olarak incelenmesi için üçerli gruplar şeklinde ve tam komisyon olarak birkaç ortak çalışma gerçekleştirilmiştir.

Bu meal, yapılan izahlardan da anlaşılacağı gibi bir kişinin değil, bir komisyonun ürünüdür. Bir ayeti, esas anlam ve ortaya koyduğu hüküm değişmeksizin değişik şekillerde ifade etme imkânı olan yerlerde meal yazarlarının ifade biçimlerine müdahale edilmemiş, böylelikle meal etrafında anlatılamaz anlam ve sırları, eşsiz güzellikleri haiz Kur'an-ı Azim'in zenginliği, bir nebze de olsa meale yansıtılmıştır.²⁵

1.6.3. Elmalı Hamdi Yazır ve Meali

Antalya'nın Elmalı ilçesinde dünyaya gelen Elmalı Hamdi Yazır, ilk ve orta öğrenimi esnasında hıfzını da Elmalı'da tamamladı. Öğrenimini sürdürmek üzere dayısı Mustafa Efendi ile İstanbul'a giderek Küçük Ayasofya Medresesi'ne yerleşti. Beyazıt Camii'ndeki derslerine devam ederek Kayserili Mahmud Hamdi Efendi'den icazet aldı. Bunun ardından hocası Büyük Hamdi, kendisi de Küçük Hamdi diye anıldı, çalışmalarında da Küçük Hamdi imzasını kullandı. Soyadı kanunu çıktıktan sonra babasının köyünün adı olan 'Yazır'ı soyadı olarak almışsa da daha çok doğduğu yere nispetle Elmalılı olarak şöhret buldu.

Meşrutiyet idaresinin ülkeyi çağdaş ve medeniyet seviyesine ulaştıracağına

²⁴ “Diyanet İşleri Meali”, <https://www.kuranmeali.com/MealBilgi.php> [15. 06. 2020].

²⁵ “Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meali”, <https://www.kuranmeali.com/MealBilgi.php> [15. 06. 2020].

inandığından dolayı hararetle savunmuş, bu görüşün temsilcisi olup bu fikri savunan İttihat ve Terakki Cemiyet'inin ilmiye şubesine üye olmuştur. Bununla birlikte Avrupa tarzına benzeyen bir meşrutiyet değil de şeriata uygun olacak bir meşrutiyet üzerine çalışmalar yapmıştır.

II. Meşrutiyetin ilanından sonra meclise Antalya mebusu olarak girmiştir. O zamanın fetva emini olan Nuri Efendi'yi II. Abdülhamid'in tahttan indirilmesi hususunda ikna edip fetva kararını yazarak bu konuda çok önemli bir rol oynamıştır. 1918 yılında şeyhülislamlık adı altında kurulan "Darü'l hikmeti'l İslamiyye" üyeliğine, bir müddet sonra da azalıktan reisliğine tayin olunmuştur. Damad Ferid Paşa'nın birinci ve ikinci hükûmetlerinde "Evkaf Nazırı" olarak görev almış, bu vazifeye devam ederken de ikinci rütbeden Osmanlı nişanı ile ödüllendirilmiştir.

TBMM'de Türkçe olarak bir tefsir yazdırılması kararı alındı. Kendisine Diyanet İşleri Reisliği tarafından teklif edilen bu görevi kabul etti ve Hak Dini Kur'an Dili isimli tefsiri yazmaya başladı ve bu eseri ölmeden evvel tamamladı. Uzun zamandır müptela olduğu kalp yetmezliğinden dolayı 27 Mayıs 1942'de Erenköy'de vefat etti ve Sahrayıcedid Mezarlığı'na defnedildi.²⁶

1.6.4. Süleyman Ateş ve Meali

1933'te Elazığ merkez Tadım Köyünde dünyaya geldi. Son derece dindar olan babası, evladını din öğrenimi için köyde bulunan hocasına emanet etti. 10 yaşında hafızlığını tamamladı. Süleyman Ateş, Elazığ âlimlerinden emekli olan Hacı Muharrem Kösetürkmen Efendi'den Arapça dersleri aldı. 19512'de ise Erzurum'da Hacı Faruk Bey ve Erzurum Müftüsü Solokzade Sadık Efendi'nin derslerine devam etti. 1953'te dışarıdan okuyarak ilkokulu bitirdi. Daha sonra Elazığ İmam Hatip Okulu'na kaydoldu. Bir taraftan okula devam etti, öte yandan da Hacı Muharrem Efendi'den özel dersler aldı. 1960'ta İmam Hatip Okulu'nu aynı senenin eylül döneminde ise Elazığ Lisesi'ni bitirip Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesine kaydoldu. Öğrencilik yıllarında Ankara'da İki Şerefeli ve İbadullah camilerinde dört yıl İmam hatiplik görevinde bulundu.

1964'te İlahiyat Fakültesini mezuniyetini müteakip kısa bir süre İmam Hatip

²⁶"Elmalı Hamdi Yazır Meali", <https://www.kuranmeali.com/MealBilgi.php> [18. 06. 2020].

Okulu'nda öğretmenlik yaptı. Daha sonra 1965'te Ankara Üniversitesi'nin açmış olduğu asistanlık sınavını kazanarak İlahiyat Fakültesi Tefsir Kürsüsünde asistan oldu. 1968'de doktorasını tamamlayarak aynı kürsüde görevine devam etti. Belli bir zaman araştırmalarını Irak ve Mısır'da sürdürdü. 1973'te ise doçent kadrosuna atandı. 16 Nisan 1976'de 12. Diyanet İşleri Başkanı olarak atanmıştır. 1978 yılında fakülte'deki görevine dönerek, belli bir zaman sonra profesör oldu.

1979'de Almanya'da bulunan Bochum Ruhr Üniversitesi'nde tefsir alanında araştırmalarda bulundu. Ateş, ardından Cezayir Emir Abdulkadir Üniversitesi'nde ve Suudi Arabistan Riyad İmam Muhammed Üniversitesi'nde Tasavvuf ve Tefsir dersleri verdi. Ülkeye döndükten sonra Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Temel İslami İlimler Bölüm Başkanlığına getirildi.²⁷

²⁷“Süleyman Ateş Biyografisi”, <https://www.haberler.com/suleyman-ates/biyografisi> [23. 06. 2020].

1.7. Sıfat

1.7. 1. Arapçada Sıfat

Arapçada sıfat konusuna girmeden önce sıfat konusunun incelendiği konu başlığından bahsetmek gerekir. Sıfat mamulü bi't-tebe'iyye başlığı altında incelenmektedir. Mamulü bi't-tebe'iyye için kadim eserlerde birçok tanım yapılmıştır. Örnek verecek olursak:

التَّابِعُ هُوَ الْإِسْمُ الْمُشَارِكُ لِمَا قَبْلَهُ فِي إِعْرَابِهِ مُطْلَقًا²⁸

“Tabi (kendisinden önceki isme uyan isim) kendisinden önceki isme mutlak olarak i'rab hususunda ortak olan isimdir.”

بَابُ النَّوَاعِ: يَتَّبِعُ مَا قَبْلَهُ فِي إِعْرَابِهِ خَمْسَةً²⁹

“Tabi'ler konusu: kendisinden öncekinin i'rabına tabi olurlar. Ki bunlar beş tanedir.”

Tanımda da ifade edildiği üzere mamulü bi't-tebe'iyye beş tanedir. Bunlar: sıfat, te'kid, atfu beyan, atfu nesak ve bedeldir. Mamulü bi't-tebe'iyyenin üç şartı vardır:

1. Bu tabi'lerden herhangi bir şeyi, normal şartlar altında metbû'unun önüne geçirmek caiz olmaz.
2. Metbû'larının amilleri, bunların da amilleridir.
3. İ'rabları metbû'larının i'rabı gibidir.³⁰

Kendisinden önce gelen bir ismi sayı veya nitelik yönünden tamamlayan kelimelere “الصفة” denir. Arap dili gramerinde bu konu bazı eserlerde sıfat bazı eserlerde de na't “النعته” diye ifade edilmektedir. Bu farklılık Kufe ve Basra ekollerinin yaklaşımlarının bir ürünüdür. İçerik açısından herhangi bir farklılık yoktur. Nitelik ve nicelik yönünden tamamlanan sözcükler ise mevsûf/men'ût “موصوف, منعوت” diye isimlendirilmektedir. Dolayısıyla sıfat tamlaması iki unsurdan oluşmaktadır. Bunlar

²⁸Yusuf Şeyh El-Bekai, *İbn Malik'in elfiyyesi üzerine şerh edilmiş İbn Akil üzerine Al-Khudari*, (Beyrut: Dar El-Fiker, 2006), 598.

²⁹İrfan Matarji, *Şerhu Katri'n-neda ve belli's-sade*, (Diyarbakır: Seyda Yayınları, 2013), 364.

³⁰Takiyuddin Muhammed b. Ali Birgivi, *Mecmuatü'n Nahiv*, (İstanbul: Yasin, 2013), 170.

(منعوت+نعت) موصوف+صفة'dur. Konunun daha iyi anlaşılması için kadim eserlerdeki sıfat tanımlarına değinmek gerekirse:

فَالنَّعْتُ تَابِعٌ مُتَّبِعٌ مَا سَبَقَ بِوَسْمِهِ أَوْ وَسَمٍ مَا بِهِ إِعْتَلَقَ³¹

Na't; kendisinden öncekini ya doğrudan yahut da kendisinden öncekinin ilişkili olduğu bir şeyin vasfı ile tamamlayan bir tabi'dir.

النَّعْتُ: وَهُوَ التَّابِعُ الْمُسْتَقْبَلُ أَوْ الْمَأْوَلُ بِهِ الْمُبَايِنُ لِلفِظِ مُتَّبِعِهِ³²

“Sıfat tabi, müştak ya da müştakka tevil edileni metbu’sunun lafzını beyan edendir.”

الأوَّلُ الصِّفَةُ وَهِيَ تَابِعٌ يَدُلُّ عَلَى مَعْنَى فِي مُتَّبِعِهِ مُطْلَقًا³³

“Birincisi sıfattır. O, mutlak olarak tabî metbû’undaki manaya delalet eden bir tabi’dir .”

النَّعْتُ أَحَدُ النَّوَاعِجِ وَهُوَ تَابِعٌ لِكَلِمَةٍ قَبْلَهُ يَكْمَلُ مَعْنِيهَا أَوْ يَكْمَلُ مَعْنَى يَرْتَبِطُ بِهَا³⁴

“Sıfat tabilerden biridir. O ya kendisinden önceki kelimenin anlamını tabi’ya da onunla bağlantılı bir manayı tamamlayan bir tabi’dir. ”

Yukarda tanımlardan hareketle netice olarak şu söylenebilir:

Sıfat olan sözcük türemiş veya müştak olarak yorumlanabilir. Yani Arapçada isimleri niteleyen sözcüklerin hem vasıf anlamı taşıması hem de türemiş olması gereklidir. Bu anlamda isimler arasında bir ayırım yapmak gerekirse, isimler ya niteleyen yahut nitelenen konumundadır. Niteleyen isimler ism-i fail, ism-i mef’ul gibi yapılardan ibaretken nitelenen isimler kişi ve anlam isimlerinden oluşur. Arapçanın çekimli bir dil olmasından dolayı sıfat şeklinde kullanılacak kelimelerin genel bir kural olarak iştikak/türeme yoluyla elde edilmesi gerekir.³⁵

Arapçada sıfatın özellikleri;

³¹ El-Bekai, *İbn Malik’in elfiyyesi üzerine şerh edilmiş İbn Akil üzerine Al-Khudari*, 599.

³² Matarji, *Şerhu Katri’n-neda ve belli’s-sade*, 365.

³³ Birgivi, *Mecmuatü’n Nahiv*, 170.

³⁴ Muhammed Saeed Asbar, Bilal Al-Jundi, *Al-Shamil, Bir Arapça Dil Bilimleri ve Terminoloji*, (Beyrut: Dar Al-Awdi, 2004), 973.

³⁵ İbn Hişam, *Katru’n-Neda ve Bellu’s-Sade*, (Beyrut: el-Mketebetu’l-Asriyye, 1995) 309.

1. Arapça cümle terkininde normal şartlar altında sıfat mevsufun önüne geçmez. Ancak araya başka kelimeler girebilir.
2. Zamirler ve alemler (özel isimler) hariç başka bütün isimler sıfat olabilir. Ancak gerçek sıfat olma özelliği müştak (türemiş) isimlerdir; ism-i fail, ism-i mef'ul, sıfat-ı müşebbehe, ism-i mansub, ism-i tafdil, sayı ismi, (ذو) sahip veya ism-i işaretleridir.
3. İ'rabı basitçe tabi mamullerdendir. Yani mevsufuna/ men'utuna tabidir.
4. Sıfat birden fazla olabilir. Bu durumda;
 - a) Sıfatlar aynı mevsuf için ise atıf harfli veya atıf harfi olmadan gelebilir.
 - b) Mevsuf ve sıfatlar farklı ise atıf harfi kullanılır.³⁶
 - c) Cümle içerisinde mevsufa delalet eden bir karine (delil) bulunduğu zaman mevsuf hafzedilebilir, sıfat onun yerine geçebilir.

Arapçada sıfatlar hakiki sıfatlar ve sebebi sıfatlar olarak ikiye ayrılır.

Hakiki sıfatlar: Doğrudan kendisinden önce gelen ismin (mevsufun) bizzat kendisini niteleyen sıfat çeşididir. Sıfatın mana bakımından karşılığının tespiti için Arapçada bizzat sözcüğün ifade ettiği anlamın yanında ilgili sözcüğün cümle içerisinde geldiği yer de önemlidir. Çünkü Arapçada cümle içerisinde sözcüklerin dizilişine göre gramer konularının anlama olan etkisi önem arz etmektedir. Bundan dolayıdır ki Arapça gramer konularından hâl ve haberde anlam itibarı ile isim nitelemektedir. Fakat cümle içerisindeki diziliş itibarı ile sıfat denilmemektedir.

Hakiki sıfat müfred ve akıllı varlığı niteleyerek geldiğinde mevsufuna müzekkerlik-müenneslik, marifelik-nekralık, müfred-tesniye- cem'i ve merfu, mansub, mecrurluğunda, ismi raf eden sebebi sıfat ise mevsufuna merfu, mansub, mecrurluk ve marifelik-nekralık hususunda uyumlu olmalıdır.

-Sıfat her zaman müfred olur.

-Sıfatın cinsiyeti, kendisinden sonra gelen isme göreler.

-Sıfattan sonra gelen zamirli isim (ya faildir ya da na'ibul faildir) daima merfu gelir ve mevsufa uygun zamiri olur.³⁷

³⁶ Reşid b. Abdullah eş-Şartuni, "Mebadiu'l-arabiyye",60

³⁷Birgivi, *Mecmuatü'n Nahiv*, 170.

Sıfat cümle içerisinde üç şekilde gelmektedir:

- a. Müfred (cümle yahut şibh-i cümle olmayan)
- b. Cümle (Fiil veya İsim cümlesi)
- c. Şibh-i Cümle (Zarf veya harf-i cer)

1.7. 1.1. Sıfat Cümlesi

Nekre olan mevsuftan sonra gelen cümle sıfat cümlesidir. Bu cümle nekreye te'vil edildiği için marifeden sonra gelince sıfat olmamaktadır. Sıfat cümlesi haberiyye olduğu için emir, nehiy, taaccub, soru, temenni, anlamlarını ifade etmez. Aynı zamanda sıfat cümlesi fiil ya da isim içerisinde mevsufa dönen bir zamir olmak zorundadır. Bu zamir bazen zikredilir bazen de hafzedilir.

Örnek:

ضَرَبْتُ رَجُلًا هُوَ إِسْطَانِبُولِي

Örnek:

شَاهَدْتُ رَجُلًا فَوْقَ الْجَبَلِ

Sıfatın İfade Ettiği Anlamlar

1.Tahsis: Arapçada mevsuf nekra yani; belirsiz olduğu zaman, bu belirsizliği sınırlamak için sıfat getirilir.

Örnek:

مَرَرْتُ بِرَجُلٍ كَاتِبٍ

2.Tavzih: Arapçada mevsuf marife yani; belirli olduğu zaman, bu mevsufu açıklamak için sıfat getirilir.

Örnek:

ضَرَبْتُ بِرَيْدِ الْخَيْاطِ

3.Medh, Zem, Te'kid: Yukarıda ifade ettiğimiz iki anlam dışında Arapçada sıfat övmek, yermek ve kuvvetlendirmek anlamlarını ifade etmek içinde gelmektedir. Yalnız bu anlamlar belagat ilminde kullanılan anlamlardır.

Örnek:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Örnek:

أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ

Örnek:

وَإِذَا نُفِخَ فِي الصُّورِ تَفَخَّهَ وَاحِدَةً³⁸

1.7. 1.2. Sıfat-ı Müşebbehe

Arapçada vasıf bildiren kalıplardan bir diğeri de sıfat-ı müşebbehedir. Süreklilik anlamı ifade edecek biçimde ismi fa'il anlamına işaret etmesi için, sülasi lazım fiilden türetilmiş olan isme sıfat-ı müşebbehe denir.³⁹Sıfat-ı müşebbehe belirli vezinler ile kullanılmaktadır. "Renk, güzellik, kusur, engellik gibi görünürdeki sıfatlarla bazı iç duyguları ifade eden sıfatlardır. Kalıcılık anlamı taşır."⁴⁰

Örnek:

تَذْهَبُ عَائِشَةُ جَمِيلَةً إِلَى الْمَدْرَسَةِ

1.7. 1.3. Kat'u Na't

Medh (övme), zem (yerme), kötüleme, küfür, şefkat ve acıma ifade eden sıfatların mevsufla ilişkisini kesmek demektir. Bu tür sıfatları merfu veya mansub okumak gerekir.⁴¹Çünkü bu cümlede sıfat mana cihetindedir, i'rab cihetinden değildir. Dolayısıyla men'ud diye ifade ettiğimiz kelime mahzuf mübtedanın haberi olarak merfû ya da mahzuf bir fiilin mef'ulü bihi olarak mansubdur. Ve Araplar bunu men'ud diye ifade ettiğimiz kelimenin önemli olduğunu ifade etmek için yaparlar.

Örnek:

مَرَرْتُ بِرَيْدِ الْمَسْكِينِ

1.7. 2. Türkçede Sıfat

Bir varlığı niteleyen veya belirleyen kelimeye sıfat denir. "Sıfat tamlaması, bir sıfat

³⁸ el-Hakka 69/13.

³⁹ Şemseddîn Ahmed Dikenguz, *Şerhân 'alâ Merâhi'l-Ervâh fi 'İlmi's-Sarf*, (Şirketü Mektebe,1959), 3. baskı , 67.

⁴⁰Muhammed b.ali Es-Sabban Eş-Şafii, "*Haşiyetüs Sabban ala Şerhil Eşmuni ala Elfiyyeti İbn Malik*", (Beyrut: Darul Fiker,2003), C.3, 947

⁴¹ A.g.e.; 1049.

unsuru ile bir isim unsurunun meydana getirdikleri kelime grubudur.”⁴²Yapılan tanımdan da anlaşılacağı üzere cümle içerisinde ismi niteleyen ve belirten kelimeye sıfat denilmektedir. Bu cümle içerisinde niteleyen kelime ile nitelenen isme beraber sıfat tamlaması denilmektedir. Sıfat tamlaması içerisindeki ilk sözcük olan sıfata tamlayan, ikinci kelime olan isme ise tamlanan denilmektedir. Cümle içerisinde sıfatı, tamlanana(isme) “Nasıl, hangi, kaç, kaçınıcı?” soruları sorularak bulunabilir.

Örnek: كَانَتْ سَيِّئَةً خَضْرَاءَ أَحْسَنَ

Yeşil(tamlayan) kazak(tamlanan)çok güzeldi.

Cümle içerisinde tamlanan olan -kazak- ismine “Nasıl?” sorusunu sorarak sıfat olan -yeşil- kelimesini buluyoruz.

Sıfat görevleri bakımından ikiye ayrılır: Niteleme sıfatları, Belirtme sıfatları⁴³

1.7. 2.1. Niteleme Sıfatları

“Varlıkları niteleyen, onların durumlarını, şekillerini, özelliklerini kısaca nasıl olduklarını anlatan sözcüklerdir.”⁴⁴Cümle içerisinde çoğunlukla isme “Nasıl?” sorusu sorularak bulunur

Örnek:

Annem bozulmuş yemekleri çöpe attı. (Varlıkların durumunu)

Oyun oynamak için yuvarlak taşlar topladık. (Varlıkların biçimlerini)

Son zamanlarda beyaz pantolon tercih edilir oldu. (Varlıkların rengini)

Belirtisiz isim tamlamalarında genellikle belirtileni niteler.

Örnek:

Süzgeçli bahçe kovası

Belirtili isim tamlamalarında hangi ögeyi niteleyecekse onun önüne gelir.⁴⁵

⁴² Hasan Tahsin Banguoğlu, *Türkçe'nin Grameri*, (Ankara: Türk Dil Kurumu), 341.

⁴³ Tahir Nejat Gencan, *Dil Bilgisi*, (Ankara: Tek Ağaç Eylül), 210.

⁴⁴ Haydar Ediskun, *Türk Dilbilgisi*, (İstanbul: Remzi), 133.

⁴⁵ Ediskun, *Türk Dilbilgisi*, 133.

Örnek:

Büyük evin temizliği

Fiil anlamı taşıdıklarında sıfat görevli kelimelerin cümleden çıkarılması uygun olmaz. Buna karşılık fiil anlamı dışındaki sıfat görevli kelimeler cümleden çıkarıldıklarında cümlede aksaklık olmaz.⁴⁶

1.7. 2.2. Belirtme Sıfatları

İsimleri sayı, işaret, soru ve belgisizlik yönünden belirten kelimelere denir. Belirtme sıfatları kendi içerisinde işaret sıfatı, soru sıfatı, sayı sıfatı ve belgisiz sıfat olarak dörde ayrılmaktadır. Bu kısımları örneklerle gösterilerek anlatılacaktır.

Örnek:

Sen öteki sandalyeye otur. (İşaret sıfatı)

Evde kaç gün kaldın? (Soru sıfatı)

Örnek:

Emre'nin iki telefonu varmış. (Sayı sıfatı)

Cümle içerisinde sıfat ismin sayısını belirtir.

Örnek:

Sergide bana ait birçok eser de var. (Belgisiz sıfat)

Cümle içerisinde sıfat ismin sayı ve miktarını tam belirtemiyor.

Sıfatlar ancak yalın bir kavram olarak düşünülebilir, bu sebepten sıfat oldukları sürece çoğul eki almazlar.⁴⁷ Aynı zamanda iyelik eki de almazlar.

Türkçe dil yapısının sondan eklemeli olması nedeniyle cümlenin önce yan öğeleri ardından esas öğeleri gelmektedir. Bu sebepten ötürü önce yan öge olan sıfat, ardından esas öge olan isim gelmektedir. Aynı zamanda sıfatlara ön ad denilmesinin gerekçeleri arasında bu da zikredilmektedir.

Sıfat tamlamaları cümlede özne, tümleç ve yüklem görevinde bulunurlar.

⁴⁶ Gencan, *Dilbilgisi*, 210.

⁴⁷ Banguoğlu, *Türkçe'nin Grameri*, 341.

Bir sıfat tamlamasında ismi niteleyen birden fazla sıfat unsuru bulunabilir.

“Akdeniz, başbakan, karabiber” gibi birleşik kelimeler sıfat tamlamalarıdır. Ulanarak fiillerden sıfat yapılır.⁴⁸

1.7. 3. Sıfat ya da Sıfat Cümlesinin Arapça ve Türkçe Karşılaştırılması

Yapılan araştırmalar neticesinde iki dilde aynı ismi taşıyan iki konunun benzer ve farklı yönlerinin olduğu görülmektedir. Tez çalışmasının konusu, kaynak dilin hedef dile çevrilirken sıfat ve hâle iki dil çerçevesinde dikkat edilip edilmediği ile ilgili olduğu için burada benzer ve farklı yönlerden bahsetmek tezin amacına uygun olacaktır.

1.7. 3.1 Benzer Yönler

- Her iki dilde de sıfat ismi niteler.
- Türkçede belirsiz sıfat önüne “herhangi bir” kelimesi getirilir. Arapça da isme (ال) takısı getirilmeyerek bu işlem yapılır.
- Hem Arapçada hem Türkçede sıfatı bulmak için isme “Nasıl?” sorusu yöneltilir ve böylece alınan cevap ismin sıfatı olmuş olur.
- Gerek Türkçede gerekse Arapçada sıfat yardımcı; isim ise asıl ögedir.
- Türkçe ve Arapçada sıfat tamlamalarında birden fazla sıfat bulunabilir.
- Her iki dilde nitelenen (mevsuf-tamlanan) tekil ve çoğul gelebilir.
- İşaret isimleri her iki dilde sıfat görevinde gelebilir.
- Nitelenen kelime düşebilir.
- Her iki dilde sıfat tamlaması öğelerinin arasına hiçbir noktalama işareti konmaz.
- Sıfat, her iki dilde de isim tamlamasında tamlayanı veya tamlananı niteleyebilir.

1.7. 3.2. Farklı Yönler

- Türkçede sıfat daima nitelediği isimden önce gelirken, Arapçada sıfat sonra gelir. İsimden önce nitelenen (mevsuf), ardından niteleyen (sıfat) gelir.
- Arapçada mevsuf ve sıfat çoğunlukla uyum hâlinindedir. Ancak Türkçede bu tarz bir

⁴⁸Ediskun, *Türk dilbilgisi*, 148.

uyumdan söz edilemez.

-Türkçede sıfat yalın bir isim kabul edildiğinden sürekli yalın gelir. Arapçada ise sıfat tekil, ikil ve çoğul gelebilir.

-Arapçada gayri akil cem'iler genellikle müfret müennes hükmündedir. Böyle bir yapı Türkçede mevcut değildir.

-Arapçada sıfat ve mevsuf cinsiyet bakımından da uyum hâlinededir. Ancak Türkçede kelimeler cinsiyet ayrımına tabi tutulmazlar.

-Türkçede sayı sıfatlarından sonra gelen isim genellikle tekil gelir. Ancak sıfat tamlamaları birer deyim, terim değerinde klişeleşmiş olunca -üç aylar, -kırk haramiler, -binler gibi ve asıl sayılar üleştirme anlamındaysa tamlananlar çoğul gelir. Arapçada ise mevsuf yerine göre tekil, ikil ve çoğulda gelebilir.

-Arapça i'rab olgusu nedeniyle sıfat ve mevsufun son harflerindeki harekeler yani seslendirmeler cümledeki yerlerine göre değişiklik gösterebilir.

1.8. Hâl

بَابُ الْحَالِ وَهُوَ وَصْفٌ فَضْلَةٌ يَفْعُ فِي جَوَابِ كَيْفٍ⁴⁹

“Hâl, bir vasıf ifade eder, cümlede öge olarak fadle kategorisindedir ve “Nasıl?” sorusunun cevabında vaki olandır.”

الْحَالُ وَهِيَ مَا يَبِينُ هَيْئَةَ الْفَاعِلِ أَوِ الْمَفْعُولِ بِهِ لَفْظًا أَوْ مَعْنَى⁵⁰

“Hâl fail ya da mefulü bihin heyetini lafzen ya da manen beyan edendir.”

الْحَالُ وَصْفٌ فَضْلَةٌ يَذْكُرُ لِبَيَانِ هَيْئَةِ الْإِسْمِ الَّذِي يَكُونُ لَهُ الْوَصْفُ⁵¹

“Hâl, vasıf, fadle ve kendisinin vasfı olduğu ismin heyetini beyan etmek için zikredilendir.”

الْحَالُ مَا يَبِينُ هَيْئَةَ الْفَاعِلِ أَوِ الْمَفْعُولِ بِهِ لَفْظًا أَوْ مَعْنَى⁵²

⁴⁹Matarji, *Şerhu Katri 'n-neda ve belli 's-sade*, 300.

⁵⁰Birgivi, *Mecmuatü 'n Nahiv*, 162.

⁵¹Asbar, *Al-Jundi, Al-Shamil, Bir Arapça Dil Bilimleri ve Terminoloji*, 420.

⁵²Ali Bilici, *Tam Kayıtlı Molla Cami*, (İstanbul: Salah Bilici Kitabevi, 2012), 138-139.

“Hâl, fail ya da mefulü bihin heyetini lafzen ya da manen beyan edendir.”

Yukarıdaki tanımlarda hâlin kadim eserlerdeki tanımlarına değinilmiştir. Bu yapılan tanımların anlaşılabilmesi için heyet, vasıf ve fadle kayıtlarının/kelimelerini müstakil biçimde ele alınıp incelenmesi daha açıklık kazandırıcı bir nitelik sağlayacaktır.

1.8. 1. Vasıf

Bu kelime duyulduğunda akla ilk gelen bir ismin nitelenmesidir. Fakat hâlin tanımlarında geçen bu kelimedenden kasıt hâl olarak gelen kelimenin müştak/türetilmiş olmasıdır. Yani hâl olarak gelen kelimenin ism-i fail, ism-i meful, sıfat-ı müşebbehe vb. olmasıdır.⁵³

Örnek:

ضَرَبْتُ زَيْدًا قَائِمًا

Örnekte de anlaşılacağı üzere hâl olan “قائما” kelimesi türetilmiş ism-i fail kalıbında gelmiştir.

Cümle içerisinde hâl olan kelimenin türetilmiş olarak gelmesi şart koşulmuş olsa da bazen camid olarak da gelmektedir. Camid, hiçbir kelimedenden üretilmemiş, herhangi bir varlığa isim olmuş kelimelerdir.

1.8. 2. Heyet

Tanımda geçen heyetten kasıt fail ya da mefulü bihin, fiilin/eylemin gerçekleştiği andaki durumudur.

Örnek:

جَاءَ الْمُعَلِّمُ مُسْرِعًا

Örnekte hâl olan “مسرعاً” kelimesi öğretmenin gelme eylemini gerçekleştirme anındaki durumundan bahsetmektedir.

1.8. 3. Fadle

Kelime anlamı Türkçedeki gibi fazla olan fadle kelimesinin Arapça gramerindeki anlamı, cümlenin ana unsuru olan müsned ya da müsnedun ile olmamasıdır. Ancak

⁵³ Ali Bilici, *Tam Kayıtlı Molla Cami*, (İstanbul: Salah Bilici Kitabevi, 2012), 138-139.

bunun manası kendisinden müstağni olunan demek değildir. ⁵⁴

1.8. 4. Hâlin Özellikleri

1. Hâl genellikle nekra ve mansub bir isimdir. ⁵⁵ Hâl için asıl olan vucubi olarak nekra gelmesidir. Çünkü sahibi'l-hâle nispet edilmiş eylemin kayıtlanması ancak nekra ile olmaktadır. Aynı zamanda hâl marife olursa sahibi'l-hâlde marife olduğu için sıfat olma ihtimalinden dolayı da nekra olması asıldır. Fakat hâl nekraya te'vil edilebiliyorsa marife olarak da gelebilmektedir. Nahivciler sahibi'l-hâl ile hâl arasındaki ilişkiyi mübteda ile haber arasındaki ilişkiye benzetmişlerdir. Nasıl ki haber mübtedaya nispet ediliyor ise hâlde sahibi'l-hâle nispet edilmektedir. ⁵⁶

Örnek:

أَمِنْتُ بِاللَّهِ وَحَدُّهُ

Hâl cümle içerisinde fadle olduğundan dolayı nahivcilerin çoğu onu mansubat kategorisinde kabul etmişlerdir.

2. Hâl cümlede kimin durumunu, hâlini açıklıyorsa ona “, نوالحال, صاحبالحال, ” sahibi'l-hâl yahut zü'l-hâl denir. ⁵⁷ Sahibu'l-hâlde asıl olan marife olması ve hâlden önce gelmesidir. Çünkü sahibi'l-hâl manada mübtedadır. Mübteda ise çoğunlukla marife ve bazen de tahsis edilmiş bir nekira lafız olarak gelir. ⁵⁸ Ancak birtakım şartlarla sahibi'l-hâl nekra olarak gelebilmektedir. ⁵⁹ Bunlar:

a) Sahibu'l-hâlin hâlden sonra gelmesi.

Örnek:

جَائِي رَاكِبًا رَجُلٌ

⁵⁴ Es-Sabban Eş-Şafii, “*Haşiyetüs Sabban ala Şerhil Eşmuni ala Elfiyyeti İbn Malik*”, C.3, 715-716.

⁵⁵ A.g.e.; 715-723.

⁵⁶ A.g.e.; 715-723.

⁵⁷ A.g.e.; 715-723.

⁵⁸ A.g.e.; 715-723.

⁵⁹ A.g.e.; 723.

b) Sahibu'l-hâlden önce nefiy, nehiy, ya da istifhamın geçmesi

Örnek:

هَلْ أَتَاكَ رَجُلٌ رَاكِباً

c) Sahibu'l-hâlin sıfat veya izafetle hususilik kazanması.

Örnek:

سَمِعْتُ صَوْتَ الْعُصْفُورِ مُحَرَّرًا

d) Hâlin, vav-ı hâliyeyle bitişik olarak gelmesi.

Örnek:

أَوْ كَالَّذِي مَرَّ عَلَيَّ فَرِيَّةً وَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَيَّ عُرُوشِهَا⁶⁰

3. Hâl, sahibu'l-hâline müzekkerlik, müenneslik, müfred, müsenna, cemilik bakımından tabidir.⁶¹

Örnek:

حَضَرَ الطُّلَّابِ مُسْرِعِينَ

4. Hâl cümlesi çevrilirken -rek, -rak, -dığı hâlde, -ıp, -le, -için, -üzere, -iken, -dığı, -diği gibi anlamlarla temel cümleye bağlanabilir. Şibh-i cümle ise -ki, -olan, -bulunan gibi kelime ve eklerle sahibu'l-hâl arasındaki bağlantı kurulabilir.⁶²

5. Hâl, sahibu'l-hâlin geçici bir durumundan bahseder.⁶³ Kadim eserlerde buna sıfat-ı müntakile denilmektedir. Yani hâlin ifade ettiği heyet sahibu'l-hâlde sabit olmamaktadır. Hâlin ifade ettiği vasıf geçicidir. Hâlin sıfat-ı müntakile olması her ne kadar şart olsa da bazen hâl sabit sıfat ile de gelmektedir. Çünkü hâlin görevi sahibu'l-hâl eylemi gerçekleştirirken kendisinde oluşan heyeti/durumu beyan

⁶⁰ el-Bakara 2/259.

⁶¹ Es-Sabban Eş-Şafii, “*Haşiyetüs Sabban ala Şerhil Eşmuni ala Elfiyyeti İbn Malik*”, C.3, 715-716.

⁶² Çelik, “Türkçe Arapça İsm-i Mevsul, İzafet, Sıfat, Hal ve Bileşik Cümlelerin Karşıtsal Çözümlemesi”, 77.

⁶³ Es-Sabban Eş-Şafii, “*Haşiyetüs Sabban ala Şerhil Eşmuni ala Elfiyyeti İbn Malik*”, C.3, 723-730

etmektir. Cümle içerisinde sabit vasfı açıklamak na‘tın görevidir.

Örnek:

وَخُلِقَ الْإِنْسَانُ ضَعِيفًا⁶⁴

6. Hâl genellikle müştak/türetilmiş isimlerden (ism-i fail, ism-i meful, sıfat-ı müşebbehe gibi) oluşur.⁶⁵Hâlde asıl olan ifade ettiğimiz gibi müştak olmasıdır. Fakat diğer şartların istisnası olduğu gibi, hâlde bazen camid olarak gelmektedir. Hâl camid olduğunda müştakka te’vil edilebilen ya da te’vil edilemeyen olarak iki kısımda incelenir. Hâl camid olmakla birlikte müştakka te’vil edilebilmesi için üç şart vardır. Bunlar şu şekilde ifade edilebilir;

-Camid olan hâl kelimesinin teşbih anlamına delalet etmesi.⁶⁶

Örnek:

هَجَمَ الْفِدَائِيُّ أَسَدًا أَيَّ شَجَاعًا كَالْأَسَدِ

-Camid olan hâl kelimesinin müşareket/ortaklık anlamına delalet etmesi.⁶⁷

Örnek:

بَعْنَةُ السَّيَّارَةِ يَدًا بِيَدِ أَيِّ مُتَّقَابِضِينَ

-Camid olan hâlin tertip anlamına delalet etmesi.⁶⁸

Örnek:

أَقْبَلَ الْقَوْمَ رَجُلًا رَجُلًا أَيَّ مَرْتَبِينَ

Hâlin camid olmakla birlikte müştakka te’vil edilememesi bir diğer kısımdır. Bu kısımda yedi tane durum vardır.

-Hâl olan kelimenin mevsuf olarak gelmesi.⁶⁹

⁶⁴ en-Nîsa 4/28.

⁶⁵ Es-Sabban Eş-Şafii, “*Haşiyetüs Sabban ala Şerhil Eşmuni ala Elfiyyeti İbn Malik*”, C.3, 716.

⁶⁶ Asbar, Al-Jundi, *Al-Shamil, Bir Arapça Dil Bilimleri ve Terminoloji*, 421.

⁶⁷ A.g.e.,421.

⁶⁸A.g.e., 422.

Örnek:

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا⁷⁰

-Hâl olan kelimenin fiyat bildiren kelime anlamına delalet etmesi.⁷¹

Örnek:

اِسْتَرَيْتُ الثَّوْبَ ذِرَاعًا بِدِينَارٍ

-Hâl olan kelimenin içerisinde üstünlük bulunan bir duruma delalet etmesi.⁷²

Örnek:

-Hâl olarak gelen kelimenin sahibi'l-hâlin çeşitlerinden olması.⁷³

Örnek:

هَذَا سَيْفُكَ خَسْبًا

هَذَا بَيْتُكَ حِجَارَةً

-Hâl olarak gelen kelimenin cins bir kelime olan sahibi'l-hâlin fertlerinden biri olması.⁷⁴

Örnek:

وَتَنْحِتُونَ مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا⁷⁵

7. Bazı Nahivciler arasında birtakım ihtilaflar olsa da cümle içerisinde anlama vurgu yapmak için hâl sahibi'l-hâlden önce veya sonra gelebilir.

Hâl cümle içerisine üç şekilden biri ile gelmektedir. Bunlar:

1. Müfret (cümle yahut şibh-i cümle olmayan)

2. Cümle (Fiil-İsim cümlesi)

⁶⁹Asbar, Al-Jundi, *Al-Shamil, Bir Arapça Dil Bilimleri ve Terminoloji*, 422.

⁷⁰ el-Yûsuf 12/2.

⁷¹ Asbar, Al-Jundi, *Al-Shamil, Bir Arapça Dil Bilimleri ve Terminoloji*, 422.

⁷² A.g.e., 422.

⁷³ A.g.e., 422.

⁷⁴ A.g.e.,422.

⁷⁵ eş-Şu'arâ 26/149.

3. Şibh-i cümle (Zarf ve harf-i cer)

1.8. 5. Hâl Cümlesi

Marife bir kelimededen sonra gelen cümleye hâl cümlesi denilir. Hâl cümlesi i'rab bakımından mahâllen mansub kabul edilir. Bir cümlenin hâl cümlesi olabilmesi için birtakım şartların mevcut olması gerekir. Bunlar:

-Hâl cümlesi haberiyye olduğu için dilek, emir, nehiy ya da şaşkınlık bildiren cümle hâl olmaz.

-Hâl cümlesinin başında gelecek zamanı bildiren “س” ve “سوف” edatları bulunmamalıdır.

-Hâl cümlesini sahibu'l-hâle bağlayan bir bağlaç bulunmalıdır. Bu bağlaca Arapçada rabit denilir. Bu bağlaç tek başına vav-ı hâliye olur. Bu da genelde hâl cümlesi isim cümlesi olduğunda ya da fiili mazi ile başlayan cümle olduğunda olur. Hâl cümlesi fiili mazi ile başladığında vav-ı hâliye ile birlikte “قد” edatı da bulunur. Aynı zamanda tek başına sahibu'l-hâle dönen zamir olur. Ya da her ikisinin bir arada bulunması ile olur.

Örnek:

لِإِنَّ أَكْلَهُ الذَّيْبُ وَتَحْنُ عُصْبَةٌ⁷⁶

Örnek:

خَرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَهُمْ أُلُوفٌ⁷⁷

Örnek:

وَجَاؤُوا آبَاءَهُمْ عِشَاءً يَبْكُونَ⁷⁸

Örnek:

تَرَكْتُ الْأَطْفَالَ فِي الْحَدِيقَةِ يَلْعَبُونَ

Örnek:

⁷⁶ el-Yûsuf 12/14.

⁷⁷ el-Bakara 2/243.

⁷⁸ el-Yûsuf 12/16.

يُنصَحُ الْقَائِدُ جُنُودَهُ وَهُمْ مُسْتَعِدُّونَ لِلْقِتَالِ

1.8. 6. Şibh-i Cümle

Cümle harf-i cer veya zarf olarak gelirse şibh-i cümle denilir. Bu durumda hâl şibh-i cümle olarak gelmiş olur. Bu tarz cümlelerde gizli bir hâl kelimesi takdir edilir. Bu kelimenin hazfedildiği yerine zarf ya da harf-i cer ve mecrurunun geçtiği düşünülür.

Hâl cümlesi şibh-i cümle olarak geldiğinde, kendisinde sahibu'l-hâle bağlayan bir bağlaç bulunmaz.

Örnek:

رَأَيْتُ الْعَصَافِيرَ فَوْقَ الْأَشْجَارِ

1.8. 7. Türkçede Hâl (Durum) Zarfı

Hâl ve tavır ifade eden zarflardır. ⁷⁹Fiil ya da fiilimsileri durum yönüyle belirten, niteleyen sözcüklere durum zarfı denilir. Yapılan tanımın bir benzeri de sıfat için geçerli olduğu için şunu ifade etmekte fayda var; bir ismi nicelik ya da nitelik yönünden belirten sözcüklere sıfat denilirken aynı şekilde bir fiili nicelik ya da nitelik yönünden belirten sözcüklere durum zarfı denilmektedir. Anlaşılacağı üzere sıfat ismi nitelerken, durum zarfı fiil ya da fiilimsileri nitelemektedir. Durum zarfları fiillerin ya da fiilimsilerin nasıl yapıldığını gösteren zarflar olduğundan dolayı cümle içerisinde fiil ya da fiilimsilere “Nasıl?” sorusu sorularak bulunur.

Örnek:

İş yerine her sabah yürüyerek gelirdi.

Bu cümlede “gelirdi” eylemine “Nasıl gelirdi?” sorusunu yönelterek eylemin “yürüyerek” yapıldığı cevabını alıyoruz. “Yürüyerek” sözcüğü fiilin durumunu belirttiği için durum zarfıdır.

“Durum zarfları cümlede fiilleri, fiilimsileri nitelik anlamı yanı sıra kesinlik, olasılık, yineleme ve sebep anlamları bakımından da belirtebilir.” ⁸⁰

⁷⁹.Muharrem Ergin, *Türk Dilbilgisi*, (İstanbul: Bayrak), 261.

⁸⁰Ergin, *Türk Dilbilgisi*, 261.

Örnek:

O, bu işi mutlaka yapar. (Kesinlik anlamlı zarf)

O, muhtemelen yarın da gelemez. (Olasılık anlamlı zarf)

Sürekli aynı şeyleri söylüyor. (Yineleme anlamlı zarf)

1.8. 8. Hâl ve Hâl Cümlesinin Türkçe Arapça Karşılaştırılması

Sıfat bahsindeki gibi burada da hedef dil ile ana dilde işlenen hâl konusunun benzer ve farklı boyutları ele alınacaktır.

1.8. 8.1 Benzeşen Yönler

-Türkçe ve Arapçada hâl kelimesinde ortak bir anlam görünümü vardır: Hâl/الحال

-Her iki dilde anlamsal benzerlik söz konusudur. Cümlede öznenin veya nesnenin durumunu açıklarlar.

-Türkçede “Nasıl?”, Arapçada “كيف” sorusu sorularak hâle ulaşılır.

-Hâl genellikle fiil veya fiilimsi kelimelerden oluşur.

-Türkçe durum zarfı yapım eklerinden -rek, -rak, -ce, -ca, -le, -la anlam açısından Arapça hâl ile uygunluk taşır.

1.8. 8.2 Benzeşmeyen Özellikler

-Arapçada hâl belirli bir kelimeyi niteleyen belirsiz bir kelimedir. Bu iki dil arasında bir farklılıktır.

-Arapçada hâl tek başına gelmez. Kendisinin durumunu açıkladığı ismi yani sahibi’l hâl’i vardır. Böyle bir unsur Türkçenin gramerinde bulunmaz.

-Hâl devamlı sahibi’l hâle göre -yine Türkçede mevcut olmayan cinsiyet ve sayı bakımından- şekillenir.

-Arapça hâl cümlesinde hâl ikil ve cem’i müzekker salimlerde özne ve nesne durumlarına göre şeklen değişiklik gösterir. Türkçede böyle bir değişiklik bulunmaz.

-Arapçada hâl nitelediği isimden sonra gelirken, Türkçede nitelediği isimden önce gelir.

-Arapça hâl cümlesi olan yan cümlede mutlaka bir bağlaç, zamir veya her ikisi birden bulunur. Türkçede ise böyle bir özellik bulunmaz.

-Türkçede durum zarflarını oluşturan çok sayıdaki yapım eklerinin hepsiyle anlam açısından Arapça hâl’de birebir örtüşme mevcut değildir.⁸¹

Yukarıda yaptığımız karşılaştırma sonucundaki benzer ve farklılıklar dışında da birçok özellikleri vardır. Bu özellikler kendilerine has nitelikler olduğu için bu özellikleri kendi konularında incelendiği zaman ifade edilmeye çalışılmıştır.

1.9. Mananın Tesbitinde Hâl ve Sıfat Karşılaştırması

İki gramer konusunu, kaynak dil olan Arapça ile hedef dil olan Türkçe açısından bir karşılaştırmaya tabi tutmadan önce bu iki dilin yapısını anlayabilmek için ilk olarak dil ailelerini karşılaştırmanın tez çalışmasına katkı sağlayacağı düşünülmüştür. Tezi okuyan kişi bu karşılaştırma ile iki dilin temel farklılık ve benzerliklerini göz önünde bulundurmuş olacaktır.

1.9.1. Türkçe ve Arapçanın Genel Karşılaştırılması

Yeryüzünde kullanılan dillerin söz, biçim, yapı ve sözdizimi açısından birbirleriyle etkileşimleri incelendiğinde çeşitli dil ailelerine ayrıldığı görülmektedir. Bu araştırmada iki dil söz konusu olduğundan burada Arapça ve Türkçenin ait oldukları dil aileleri ve temel özellikleri karşılaştırılacaktır.

Türkçe, diğer Türk dilleriyle birlikte Ural-Altay dil ailesinin Altay kolunda yer almaktadır. Bu, dilin yaşadığı yer, kullanıldığı coğrafya bakımından şive ve lehçe olarak farklılık arz etse de temel özellikleri her birinde aynıdır. Bu özellikler;⁸²

-Yapı yönüyle eklemeli dillerdir.

-Ön ekleri yoktur.

-Ünlü uyumu vardır.

-Ünlüler bakımından çok zengindir.

-Sözcük türetme ve fiil çekimi son ekle yapılırken kökte değişim olmaz.

-Dil bilimsel yönden cinsiyet farkı yoktur.

⁸¹ Çelik, “Türkçe Arapça İsm-i Mevsul, İzafet, Sıfat, Hal ve Bileşik Cümlelerin Karşıtsal Çözümlemesi”, 83.

⁸² Doğan Aksan, “Her yönüyle dil”, (Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları,2009), 102-109.

Arapça, Hami-Sami dil ailesinin Sami koluna mansubdur. Bu dilin de yaşadığı yer, kullanıldığı coğrafya açısından diğer diller gibi birçok lehçeleri olsa da temel özellikler açısından aynıdır. Bu özellikler;⁸³

-Kök bükümlü olma karakteristik özelliği taşırlar. Bundan dolayı ekler kelimenin önüne, ortasına ve sonuna gelebilir.

-Kökler üç ünsüzden kurulmuştur.

-Gırtlak sesleri vardır.

-Sami dilleri sesli harflerden yoksundur.

-Alfabenin yazımı sağdan soladır.

-Alfabe ünsüz niteliğindedir. Ünlülük eklentilerle oluşturulur.

-Kelimelerde cinsiyet farklılığı mevcuttur.

Sonuç olarak Türkçe ve Arapça temelde farklı dil ailelerinden oluştuklarından başta alfabe ve kelimelerinin dişil-eril farklılığından dolayı dilbilgisel ve fonetik açıdan çok ayrı yerlerde bulunmaktadır.

1.9.2. Arapça ve Türkçede Bileşik Cümleler

Türkçe ve Arapça gramerinde birçok konunun bulunmasıyla birlikte biz burada amacımıza hizmet edeceğini düşündüğümüz, cümlelerin yapısını bilhassa bileşik cümle türünü işlemeye çalışacağız. Çünkü Arapçada hâl ve sıfat, muzaaf- muzaafın ileyh ve cümle olarak geldiği için Türkçede bunun karşılığı olan bileşik cümle türünü inceleme mecburiyetinde kaldık.

1.9.3. Türkçede Bileşik Cümle

Türkçede bileşik cümlenin anlaşılması için basit cümleden bahsetmek gerekir. Basit cümlede tek bir yargı, tek bir yüklem vardır. Basit cümlenin yargısı başka bir cümle veya cümlecikle tamamlanmadığı gibi kendisi de başka bir cümlenin yahut cümlecığının yargısını taşımaz. Basit cümle noktalama işaretleriyle veya bir bağlaçla bağlanmaz.

⁸³Doğan Aksan, “Her yönüyle dil”, (Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları,2009), 102-109.

Örnek:

“Nereye gidiyorsun?” “Yarın akşam maç yapacaklar.” cümleleri tek yüklemi olan basit cümlelerdir.

Temel cümle içerisindeki yargının (yüklem, eylem, fiil) başka bir cümle ya da cümlecikle tamamlanmasına ise bileşik cümle denir. Yan cümle ya da cümlecikler temel cümleyle bağlaç ya da noktalama işaretleri ile bağlanırlar.

Örnek:

“Çadırları çalanlar bulunamadı.” Bu cümlede iki tane yargı bulunmaktadır. Temel cümledeki yargı, yan cümledeki yargı ile anlamsal olarak tamamlanabilmektedir. Yeri gelmişken şunu da ifade edelim ki Türkçede yapı bakımından asıl olan basit cümle olmasıdır.

1.9.4. Arapçada Bileşik/ Mürekkep Cümle

Biz bu kısımda kaynak dil ile hedef dilin cümle çeşitlerini inceledik çünkü araştırmamızın amacı olan hâl ve sıfat konularının bileşik cümle içerisinde yan cümledeki yargılar diye bahsettiğimiz cümlecikleri içerisinde kullanılmış olmasındandır.

Cümle, bir duyguyu, bir düşünceyi ifade eden kelimeler bütünüdür. Arapçada cümle iki isim ya da fiil ve isimden meydana gelmektedir. Arapçada cümleyi meydana getiren bu iki unsura müsned ve müsnedun ileyh denilmektedir. Müsned yargı bildiren kelimelerdir. Bu kelimeler ya fiil ya da isim olabilmektedir. Müsnedun ileyh, kendisine yargı isnad edilen kelimelerdir. Bu kelimeler de sadece isim olmak zorundadır.

Örnek:

“ضَرَبَ زَيْدٌ”

Yukarıdaki cümlede vurma yargısını ifade eden kelime ضرب dir ve müsneddir. Kendisine vurma yargısı(eylemi) gerçekleşen kişi ise زيد dir ve müsnedun ileyhtir.

Arapça açısından cümle yapı bakımından basit ve bileşik şeklinde ikiye ayrılmaktadır.

Tek bir yargıyı(hükmü) veya bir olayı ifade eden cümlelere yapı bakımından basit cümle denir.

Örnek:

“يَلْعَبُ مُحَمَّدٌ فِي الْحَدِيقَةِ” / Muhammed bahçede oynuyor.”

Yukarıdaki cümle sadece bir yargı(hüküm) ifade ettiği için basit cümle diye isimlendirilmektedir.

Temel cümlede ifade edilen yargının anlaşılması için bir ya da birden fazla yan cümlenin bir araya gelmesi ile oluşan cümlelere bileşik cümle denir.

Örnek:

“رَأَيْتُ الطَّالِبَ يَدْرُسُ فِي الصَّفِّ” / Öğrenciyi sınıfta ders yaparken gördüm.”

İKİNCİ BÖLÜM

Bu bölümde Yusuf Suresi'nde bulunan hâl-sıfat kelimelerini ele alıp hem kaynak hem de hedef dil açısından incelemeye çalışacağız. Bu bölüm tezimiz için oldukça öneme sahiptir. Çünkü bu bölümde birinci ve ikinci bölümlerde yaptığımız açıklamaların, ayet meallerindeki karşılığını görmüş olacağız. Bu sayede farklı farklı alanlarda başlı başına ele alınmış konuları bir araya getirmiş olacağız. Aynı şekilde birinci ve ikinci bölümde yapılan açıklamalarda ve incelediğimiz meallerde eksik ya da hatalı olan yerleri ya da bilgileri hem düzeltme hem de tamamlama fırsatına sahip olmuş olacağız. Bu bölümde, Yusuf Suresi'ni beş meal açısından incelemeyi hedefliyoruz. Bu mealler toplumun itibar ettiği, aynı zamanda kitlelerin peşinden gittiği kurumların mealleridir. Dolayısıyla bu kadar itibar sahibi olduğu düşünülen meallerin incelenmesi tezimizin amacını gerçekleştirmede bize daha fazla yardım etmiş olacaktır.

Bu bölümde ilk olarak ayetin kendisini ele alacağız, hemen ardından ayet içerisindeki kelimelerin sıfat ya da hâl olduğunu ifade eden i'râbu'l-Kur'an'dan faydalanacağız. Çünkü ele aldığımız kelimelerin cümle içerisinde hâl ve sıfat dışında da farklı öge olduğu da kimi ayetlerde söylenmiştir. Dolayısıyla incelediğimiz kelimelerin sıfat ya da hâl olduğunun bilgisinin kaynağı mutlaka verilmelidir ki mealleri bu bağlamda değerlendirebileyim. Onun altında *I'râbu'l-Kur'an*'dan alınan kısmın Türkçeye çevrilmiş şekli yazılacaktır. Bunun sebebi muhatabın orada yazan açıklamayı anlayabilmesi içindir. Onun altında ise mealleri kimi yerde tek tek, kimi yerde de topluca değerlendirmeye çalışacağız. Ayet altındaki bu incelemelerde, ilk bölümde ele aldığımız kaynaklar açısından değerlendirme yapmaya çalışacağız. Bundan dolayı da ilk bölüme çokça gönderme yapacağız. Ele aldığımız bilgilerin kaynaklarının, dipnotta devamlı olarak belirtmeye çalışmanın okurlarımız için fayda sağlamayacağını düşünerek, bu kaynakların neler olduğunu burada zikretmiş olmanın daha doğru ve yeterli olacağı kanaatindeyiz. Kur'an ayetlerinin numaraları ayet yanında yazmaktadır. Altında ise faydalandığımız i'râbu'l-Kur'an eseri ise Mahmoud Safi'nin yazmış olduğu *Önemli Gramer Faydaları ile Kur'an'ın Ayrıştırılması, Biçimlendirilmesi ve Açıklanmasındaki Tablo*⁸⁴ adlı çalışmadır. Kur'an meallerinde

⁸⁴ Mahmoud Safi, *Önemli Gramer Faydaları ile Kur'an'ın Ayrıştırılması, Biçimlendirilmesi ve Açıklanmasındaki Tablo*, (Beyrut: Dar Al-Rasheed Yayınevi, 1995).

Muhammed Esed Tefsiri'nde <http://www.kuran.gen.tr> adresinden, diğere meallerde ise <https://www.kuranmeali.com> internet sitesinden yararlanılmıştır.

2.1. Yusuf Sûresi

الرُّتُّكُ أَيَاتُ الْكُتَابِ الْمُبِينِ ﴿١﴾

إِعْرَابُ: (الْكَتَابِ) مُضَافٌ إِلَيْهِ مَجْرُورٌ (الْمُبِينِ) نَعْتٌ لِلْكَتَابِ مَجْرُورٌ

İ'râb: (الْكَتَابِ) Muzafun ileyh, mecrûr (الْمُبِينِ) Cer olunan kitap lafzının sıfatıdır.

Yukarıda zikretmiş olduğumuz ayette bizim bahsettiğimiz konulardan sıfat konusu işlenmiştir. Dolayısıyla bu ayette ifade edildiği üzere ayetler herhangi bir kitabın ayetleri değil açık ya da apaçık bir kitabın ayetleridir. Bunun neticesinde Allah-u Teâla bu ayette Kur'an-ı Kerim'i (el- Mübin) kelimesi ile vasıflandırmış, bu yolla da Kur'an-ı Kerim'in bir özelliğinden bahsetmiştir. Burada hedef dil olan Türkçe, dil bilgisi boyutunda değerlendirildiğinde "Nasıl kitap?" sorusunun "açık/ apaçık kitap" şeklinde ifade edilmiş olması gerekiyor. Yukarıda yapmış olduğumuz izahları mealler çerçevesinde değerlendirecek;

Diyanet İşleri Başkanlığı Meali'ne baktığımızda;

"Elif, Lam, Ra. Bunlar, gerçeği açıklayan Kitap'ın ayetleridir."

Bu mealde "Nasıl Kitap?" sorusunu sorduğumuzda "gerçeği açıklayan" kelimelerini cevap olarak alabiliyoruz ve bu kelimeler "Kitap" kelimesinin hemen öncesinde gelmiştir. Dolayısıyla hem kaynak dil hem de hedef dil boyutunda değerlendirdiğimizde iki dil için de sıfat-mevsuf ilişkisinin olduğunu ve bunun mealde işlendiğini görüyoruz.

Diyanet Vakfı tarafından hazırlanmış meale baktığımızda;

"Elif, Lam, Ra. Bunlar, apaçık Kitap'ın ayetleridir."

Yukarıdaki mealı incelediğimizde vardığımız açıklama ve neticenin bu mealde de olduğunu görmekteyiz. Bu mealde "Nasıl Kitap?" sorusuna "apaçık" şeklinde cevap alınabiliyor. İki dil için de sıfat-mevsuf ilişkisi söz konusudur.

Elmalı Hamdi Yazır Meali'ne baktığımızda;

"Elif. Lam. Ra. Bunlar işte ayetleridir sana o mübin kitabın"

Bu mealde kaynak dil açısından Elmalı Hamdi Yazır'ın sıfat-mevsuf ilişkisini düşündüğünü fakat hedef dil açısından aynısını düşündüğünü söyleyemeyiz. Hatta hedef dil açısından baktığımızda cümle düşüklüğünün olduğunu, dolayısıyla hedef dile uygun cümlelerin olmadığına şahidiz. Bizim ilgi alanımız olan “Mübin” kelimesinin ise hedef dildeki anlamının yazılmadığını, Arapça kelimenin sadece Latin harfleri ile ifade edildiğini görüyoruz.

Süleyman Ateş Meali'ne baktığımızda;

“Elif. Lam. Ra. Bunlar apaçık Kitab'ın ayetleridir.”

Ayette değindiğimiz kelimelerin kaynak dil ve hedef dil açısından benimsenip mealde ifade edildiği görülmektedir. Dolayısıyla “Nasıl Kitap?” sorusuna “apaçık” cevabını alabiliyoruz ve bu kelimenin sıfattan önce geldiği görülmektedir.

Muhammed Esed Tefsiri'ne baktığımızda;

“Elif. Lam Ra. Bunlar doğruyu/gerçeği apaçık gösteren, kendisi de açık olan kitabın mesajlarıdır.”

Ayette değindiğimiz kelimeler hedef dil ve kaynak dil bakımından düşünüldüğünde burada bu iki dil bağlamında değinildiğine şahit olmaktayız. Ama ifade edilirken “gerçeği apaçık gösteren” ve “açık olan” şeklinde ifade edilmiş olması sanki ayette iki sıfat varmış gibi düşündürmektedir. Fakat müfessir, bunu ifade etmediğini, ayette geçen “Mübin” kelimesinin yapısında meydana gelen ihtilafa değinebilmek için bu ikisini buraya yazdığını anlatmıştır.⁸⁵

Bu ayette ifade ettiğimiz sıfat-mevsuf ilişkisinin kimi mealde kaynak dil ve hedef dil açısından dikkate alınmışken kimi mealde dikkate alınmadığını görmüş olduk. Burada şunu da ifade etmek gerekir ki “Mübin” kelimesinin anlamında ortaya çıkan ihtilaf sebebi ile kimi mealde “apaçık” pekiştirme sıfatı şeklinde ya da “açık” olarak sadece vasıf bildirme bağlamında kullanılmışken, kimi mealde ise “apaçık gösteren”, “apaçık olan” şeklinde işlevi ifade edilmiştir.

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ

إِعْرَابُ: (قُرْآنًا) حَالٌ مَوْطِئَةٌ مَنصُوبَةٌ (عَرَبِيًّا) نَعْتٌ لِقُرْآنًا مَنصُوبٌ

⁸⁵ http://www.kuran.gen.tr/?x=s_main&y=s_middle&kid=31&sid=12

İ'râb: (قُرْآنًا) hâl ve mansubdur. (عَرَبِيًّا) Kur'ânen lafzı için sıfat ve mansubdur.

Bu ayette bizim inceleme yapacağımız kısım iki kelimedir: (Kur'anen) ve (Arabiyyen). Bu iki kelimenin ilki hâl olduğu gibi ikincisi de o kelimenin sıfatıdır. Dolayısıyla bu ayeti ilk bölümde yaptığımız açıklamalar neticesinde değerlendirirsek ayetin anlamının şu şekilde olması gerekir: “Biz o Kitab’ı, Arapça Kur’an olarak indirdik.” Ayetin bir kısmını anlamsal olarak açıkladık. Çünkü bizim incelediğimiz bölüm orasıdır. Bu ayeti genel olarak incelersek, “indirdik” yüklemine “Nasıl?” sorusunu sorduğumuzda (Kur’an) kelimesini cevap olarak alıyoruz. Dolayısıyla hâlin hedef dil karşılığı olan durum zarfı uygun şekilde kullanılmış oluyor. Akabinde ise (Kur’an) kelimesine “Nasıl?” sorusunu sorduğumuzda aldığımız (Arapça) kelimesini de hedef dil açısından sıfat yapabiliyoruz. Sonuç olarak yukarıda izah ettiğimiz açıklama neticesinde hem kaynak hem de hedef dil açısından cümle içerisindeki kelimeler hâl ve sıfat olarak kullanılmış oluyor. Bu yaptığımız açıklamaları mealler çerçevesinde değerlendirirsek;

Diyanet İşleri Başkanlığı Meali’ne baktığımızda;

“Biz onu, anlayasınız diye, Arapça bir Kur’an olarak indirdik.”

Ayette ifade edilen anlamlarda (Kur’an) kelimesinin durum zarfı olarak hedef dile tercüme edildiğini görmekteyiz. Aynı şekilde (Arapça) kelimesinin de sıfat olarak zikredildiğini görmekteyiz. Fakat sıfat-mevsuf arasına (bir) sözcüğünün getirilmesinin çok da gerekli olmadığını düşünüyoruz.

Türkiye Diyanet Vakfı Meali’ne baktığımızda;

“Anlayasınız diye biz onu Arapça bir Kur’an olarak indirdik.”

Bu mealde ayette incelediğimiz kelimelerin yukarıdaki meal ile aynı özellikleri barındırdığını görmekteyiz. Tekrar aynı açıklamaları yapmanın gereksiz olduğunu düşünmekteyiz.

Süleyman Ateş Meali’ne baktığımızda;

“Biz onu Arapça bir Kur’an olarak indirdik ki anlayasınız.”

Bu mealde ifade ettiğimiz kelimeler sıfat-mevsuf bakımından ilk meal ile aynı doğrultudadır.

Elmalı Hamdi Yazır Meali’ne baktığımızda;

“Biz onu bir Kur’an olmak üzere Arabi olarak indirdik, gerek ki akıl erdiresiniz.”

Bu mealde kurulan cümlenin hedef dil açısından uygun olmadığını, cümlede düşüklük olduğunu görmekteyiz. Bu sebeple bizim ilgilendiğimiz kelimeler, hedef dilin içerisinde murat ettiğimiz şekilde kullanılmamıştır.

Muhammed Esed Tefsiri’ne baktığımızda;

“Biz onu Arapça bir metin olarak indirdik ki, aklınızı kullanarak belki onu kavrayıp özömlersiniz.”

Bu mealde ise ilgilendiğimiz kelimelerin cümle içerisinde hedef dil olarak murat ettiğimiz şekilde kullanıldığına şahidiz. Fakat Kur’an kelimesi (metin) olarak çevrilmiştir. Bu mealde diğer meallerde olduğu gibi sıfat-mevsuf arasına (bir) kelimesi eklenmiştir, buna gerek olmadığı kanaatindeyiz.

Bu ayeti genel olarak mealler çerçevesinde değerlendirdiğimizde şunu söyleyebiliriz: Meallerde bu iki kelime hedef dil bakımından değerlendirildiğinde cümle unsurlarının murat ettiğimiz şekilde kullanıldığını söyleyebiliriz. Bazı meallerde cümle ve anlam düşüklüğünün olduğunu, kimi meallerde de ekleme kelimenin olduğuna da şahit olduk.

إِذْ قَالَ يُوسُفُ لِأَبِيهِ يَا أَبَتِ إِنِّي رَأَيْتُ أَحَدَ عَشَرَ كَوْكَبًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ رَأَيْتُهُمْ لِي سَاجِدِينَ

إِعْرَاب: (سَاجِدِينَ) وَهُوَ حَالٌ مِنْ مَفْعُولٍ رَأَيْتُ

İ’râb: (سَاجِدِينَ) Bu رَأَيْتُ fiilinin mefulünden hâldir.

Bu ayeti, ele aldığımız konu bağlamında değerlendirdiğimizde ayetin bir kısmını incelemeye çalışacağız. “Ben on bir yıldızı, güneş ve ayı bana secde ederken gördüm.” Bu cümle hem kaynak dil hem de hedef dil bakımından düşünüldüğünde (secde ederken) kelimelerinin, eylem olan (gördüm) fiiline “Nasıl gördün?” sorusunun cevabı olduğunu görmekteyiz. İlk bölümde de hâl olan kelimenin hedef dil olan Türkçeye çevrilirken -erken gibi harflerle çevrilebileceğini ifade etmiştik. Bu açıklamaları mealler çerçevesinde değerlendirirsek;

Diyanet İşleri Başkanlığı Meali’ne baktığımızda;

“Yusuf babasına: “Babacığım! Rüyamda on bir yıldız, güneş ve ayın bana secde ettiklerini gördüm, demişti.”

Bu mealde bizi ilgilendiren kelime olan (secde ettiklerini) kelimeleri nesne olarak geldiğini bizim ifade ettiğimiz gibi durum zarfı olarak zikredilmediğini görüyoruz. Dolayısıyla meali yazarların bu kelimeyi de fiilin ikinci meful olarak takdir ettiği kanaatindeyiz.

Diyamet Vakfı Meali'ne baktığımızda;

“Bir zamanlar Yusuf, babasına (Yakub'a) demişti ki: Babacığım! Ben (rüyamda) on bir yıldızla güneşi ve ayı gördüm; onları bana secde ederlerken gördüm.”

Bu mealde ise bizim ele aldığımız kelime hedef dilde durum zarfı olarak zikredilmiştir. Dolayısıyla yukarıda değindiğimiz konuya mealin dikkat ettiğini söyleyebiliriz.

Süleyman Ateş Meali'ne baktığımızda;

“Hani bir zaman Yusuf, babasına: “Babacığım demişti, ben (rü'yada) on bir yıldız, güneşi ve ayı gördüm, bunların bana secde ettiklerini gördüm.” demişti.

Bu mealde ise incelediğimiz kelimenin hedef dile çevrilirken meal yazarının burada bahsettiğimiz kelimeyi hâl olarak değil de meful olarak düşündüğünü zannetmekteyiz. Dolayısıyla çevirirken bunu hedef dil karşılığında da ifade etmeye çalışmış.

Elmalı Hamdi Yazır Meali'ne baktığımızda;

“Bir vakit Yusuf babasına, babacığım dedi: Ben ru'yada on bir yıldızla güneşi ve kameri gördüm, gördüm onları ki bana secde ediyorlar.”

Bu mealde bahsettiğimiz kelimedenden önce, cümle yapısının hedef dil açısından uygun olmadığını, cümle ve anlam düşüklüğünün olduğunu görmekteyiz. Bizim ele aldığımız kelimeye geldiğimizde ise çeviride buna dikkat edilmemiş, kelime hedef dil açısından durum zarfı değil de yüklem olarak çevrilmiştir.

Muhammed Esed Tefsiri'ne baktığımızda;

“Bir vakit Yusuf babasına şöyle demişti: “Babacığım! Ben [rüyamda] on bir yıldız, güneş ve ayı gördüm: Benim önümde saygıyla yere kapanmışlardı!”

Bunu da incelediğimizde, bahsettiğimiz kelimenin hedef dil karşılığının önemsizmediğini, dolayısıyla durum zarfı değil de yüklem olarak zikredildiğini görmekteyiz.

قَالَ يَا بُنَيَّ لَا تَقْصُصْ رُءْيَاكَ عَلَىٰ إِخْوَتِكَ فَيَكِيدُوا لَكَ كَيْدًا إِنَّ الشَّيْطَانَ لِلْإِنْسَانِ عَدُوٌّ مُّبِينٌ

إِعْرَاب: (مُبِين) نَعْتُ لَعْدُوٍّ

İ'râb: (مُبِين) Bu kelime عَدُوٍّ kelimesinin sıfatıdır.

Yukarıda zikrettiğimiz ayet konu bağlamında değerlendirildiğinde düşman anlamını ifade eden عَدُوٍّ kelimesine “Nasıl düşman?” sorusunu sordüğümüzde aldığımız cevap مُبِين “açık ya da apaçık” anlamını aldığımızdan dolayı bu ayeti sıfat-mevsuf bağlamında değerlendirebiliyoruz. Kaynak dil açısından bu açıklamayı yaptıktan sonra hedef dil açısından bakıldığında “açık ya da apaçık düşman” şeklinde çevrilmesinin daha uygun olacağı kanaatindeyiz. Sıfata iki anlam vermenin ise kelimenin kendi anlamından kaynaklandığını ifade etmeliyiz ki karışıklık oluşturmamasın. Bu açıklamaları mealler çerçevesinde değerlendirirsek;

Diyanet İşleri Başkanlığı Meali’ne baktığımızda;

“Babası şunları söyledi: Oğulcuğum! Rüyanı kardeşlerine anlatma, yoksa sana tuzak kurarlar. Çünkü şeytan insan için apaçık bir düşmandır.”

Bu mealin içerisinde incelediğimiz kelimelerin cümle içerisinde ilgilendiğimiz alan “apaçık bir düşmandır.” Buradaki mevsuf olan “düşman” kelimesine “Nasıl?” sorusunu sordüğümüzde “apaçık” cevabını alabiliyoruz ve cümle içerisinde ilgili kısmın sıfat olarak geldiğini görmekteyiz. Fakat sıfat-mevsuf arasına “bir” kelimesinin gelmesinin gereksiz olduğu kanaatindeyiz. Çünkü ayette bu kelimenin karşılığının bulunmadığını düşünüyoruz.

Diyanet Vakfı Meali’ne baktığımızda;

“(Babası) Yavrucuğum! dedi, rüyanı sakın kardeşlerine anlatma; sonra sana bir tuzak kurarlar! Çünkü şeytan insana apaçık bir düşmandır.

Bu mealin içerisinde incelediğimiz kelimelerin yukarıdaki ayet meali ile aynı özellikleri içerdiğini görmekteyiz, tekrar etmenin gereksiz olduğunu düşünmekteyiz.

Süleyman Ateş Meali’ne baktığımızda;

“(Babası Ya’kub): “Yavrum, dedi, rüyanı kardeşlerine anlatma, sonra sana bir tuzak kurarlar. Çünkü şeytan, insanın apaçık düşmanıdır!

Bu mealin içerisinde incelediğimiz kelimelerin, ayetin hemen altında ifade etmeye

çalıştığımız açıklama ile paralellik gösterdiğini görmekteyiz. Meal yazarının hem kaynak hem de hedef dil açısından incelediğimiz kelimeleri sıfat-mevsufa bağlamında değerlendirdiğini ve ifade ettiğini görmekteyiz.

Elmalı Hamdi Yazır Meali'ne baktığımızda;

“Yavrum! Dedi: rüyanı biraderlerine anlatma sonra sana bir tuzak kurarlar, Çünkü şeytan insana belli bir düşmandır.”

Bu mealin içerisinde incelediğimiz kelimeler sıfat-mevsuf bağlamında kaynak ve hedef dil açısından uyumludur. Fakat bizim yukarıda ifade ettiğimiz “açık ya da apaçık” kelimesinin yerine “belli” kelimesi ile çeviri yapıldığını görmekteyiz. Aynı şekilde sıfat-mevsuf arasına “bir” kelimesinin eklendiği görülmektedir.

Muhammed Esed Tefsiri'ne baktığımızda;

“[Yakub:] “Ey oğulcuğum!” dedi, (bu) rüyanı kardeşlerine anlatayım deme, yoksa [hasetlerinden] sana karşı bir tuzak hazırlarlar; doğrusu Şeytan insan için apaçık bir düşmandır!”

Burada incelediğimiz kelimelerin sıfat-mevsuf bağlamında hem kaynak hem de hedef dil açısından ifade edildiğini, fakat ikisinin arasına “bir” kelimesinin getirildiğini görüyoruz. Bunun da gereksiz olduğu kanaatindeyiz.

إِذْ قَالُوا لِيُوسُفُ وَأَخُوهُ أَحَبُّ إِلَيْنَا مِمَّا نَحْنُ عُصْبَةٌ إِنَّ أَبَانَا لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ

إِعْرَابُ: (الْوَاو) وَآوُ الْحَالِ (نَحْنُ) ضَمِيرٌ مُبْتَدَأُ (عُصْبَةٌ) خَبَرٌ مَرْفُوعٌ (فِي ضَلَالٍ) جَارٌ وَمَجْرُورٌ مُتَعَلِّقٌ بِخَبَرٍ إِنَّ (مُبِينٍ) نَعْتٌ لِضَلَالٍ مَجْرُورٍ

İ'râb: (الْوَاو) Hâl vavı (نَحْنُ) Zamir ve mübteda (عُصْبَةٌ) Haber ve merfudur. (فِي ضَلَالٍ) câr ve mecrûr, innenin haberi ile alakalanmıştır. (مُبِينٍ) ضَلَالٍ kelimesinin sıfat ve mecrurdur.

Bu ayeti incelediğimiz konu bağlamında değerlendirecek, ayet içerisinde bizi ilgilendiren bölüm (وَنَحْنُ عُصْبَةٌ) kısmıdır. Burada hâl olarak bahsettiğimiz bir kelime değil bir cümledir. Dolayısıyla çeviri yaparken bir cümlenin çevirisi ile ilgilenmemiz gerekiyor. Burada bahsettiğimiz bu cümle de bir eylemin durumundan bahsetmediği için hedef dile çevirirken durum zarfı olarak çeviremiyoruz. Aynı şekilde zamir olan (biz) kelimesinden, hâl olduğu için de ismin sıfatı da yapamıyoruz. Sonuç olarak buradaki çevirinin (biz kuvvetli bir topluluk olduğumuz hâlde) yani -dığı hâlde

şeklinde yapılmasının daha uygun olacağını düşünmekteyiz. Ele aldığımız bir diğer bölüm ise “muhakkak ki bizim babamız açık ya da apaçık yanılığ içerisindedir.” Bu kısmı da sıfat-mevsuf bağlamında değerlendiriyoruz. Dolayısıyla “Nasıl yanılığ?” sorusunu sorduğumuzda aldığımız cevap (açık ya da apaçık) kelimeleridir. Sonuç olarak bu bölümün hem kaynak hem de hedef dil açısından bu şekilde çevrilmesi gerektiği kanaatindeyiz. Bu açıklamaları mealler çerçevesinde değerlendirirsek;

Diyanet İşleri Başkanlığı Meali’ne baktığımızda;

“Kardeşleri demişlerdi ki: “Yusuf ve öz kardeşi babamıza bizden daha sevgilidir. Oysa biz bir cemaatiz. Babamız açık bir yanılığ içindedir.

Bu mealde ilk bölüm olan (Oysa biz bir cemaatiz) cümlesi hedef dile çevrilirken hâl bağlamında değerlendirilmemiş. İki farklı cümle “oysa” bağlacı ile birbirlerine bağlanmıştır. İkinci bölüm olan (açık bir yanılığ içindedir) cümlesinde “Nasıl yanılığ?” diye sorulduğunda (açık) cevabını alabiliyoruz. Dolayısıyla bu cümlede hem kaynak hem de hedef dil açısından sıfat-mevsuf bağlamı düşünülmüş ve ifade edilmiştir. Sadece sıfat-mevsuf arasına getirilen (bir) kelimesinin gereksiz olduğu kanaatindeyiz.

Diyanet Vakfı Meali’ne baktığımızda;

“(Kardeşleri) dediler ki: Yusuf’la kardeşi (Bünyamin) babamıza bizden daha sevgilidir. Hâlbuki biz kalabalık bir cemaatiz. Şüphesiz ki babamız apaçık bir yanılığ içindedir.”

Bu mealde ilk bölüm olan (hâlbuki biz kalabalık bir cemaatiz) cümlesinde hâl cümlesinin hedef dile çevrilirken dikkat edilmediğini, sadece iki farklı cümleyi (hâlbuki) bağlacı ile birbirine bağlandığını görmekteyiz. İkinci bölüm olan (apaçık bir yanılığ) cümlesi ise bir önceki meal ile aynı özelliği taşıdığını görmekteyiz.

Süleyman Ateş Meali’ne baktığımızda;

“(Kardeşleri) demişlerdi ki: “Yusuf ve (öz) kardeşi (Bünyamin), babamıza bizden daha sevgilidir. Oysa biz bir cemaatiz. Babamız açık bir yanılığ içindedir!”

Bu mealde tüm kısımların bir önceki meal ile aynı özelliği taşıdığını görmekteyiz. Tekrardan aynı açıklamaları yaparak uzatmaya gerek olmadığını düşünmekteyiz.

Elmalı Hamdi Yazır Meali’ne baktığımızda;

“Zira dediler ki her hâlde Yusuf ve biraderi babamıza bizden daha sevgili, biz ise müteassıb bir kuvvetiz, doğrusu babamız belli ki yanılıyor.”

Bu mealde bizim incelediğimiz iki bölümün de hedef dil açısından sıfat-mevsuf ya da hâl cümlesi bağlamında düşünülmediğini ve dolayısıyla da o şekilde ifade edilmediğini görmekteyiz. Zannımız o ki meal yazarı burada gramer konularından çok manayı ifade etmeye çalıştığı için bunu es geçmiş. Anlamsal olarak da hedef dil olan Türkçeye çevrilirken sadeleştirilmesi gerektiğini düşünüyoruz. Çünkü meal içerisinde bazı kelimelerin Arapça olarak ifade edildiğini görüyoruz.

Muhammed Esed Tefsiri’ne baktığımızda;

“Bir vakit [Yusuf’un kardeşleri kendi aralarında şöyle] konuşuyorlardı: “Sayımız bu kadar çok olduğu hâlde bile, Yusuf ve kardeşi [Bünyamin] babamızın gözünde daha değerli/daha sevgili; gerçek şu ki, babamız açık bir yanılığın içerisinde!”

أَفْتُلُوا يُوسُفَ أَوْ اطْرَحُوهُ أَرْضًا يَخْلُ لَكُمْ وَجْهَ أَبِيكُمْ وَتَكُونُوا مِنْ بَعْدِهِ قَوْمًا صَالِحِينَ ﴿٩﴾

الإعراب: صالحين نعت لِقَوْمًا منصوب وعلامة النصب الياء

İ’râb: Bu kelime قوماً kelimesinin sıfatıdır ve mansubdur. Nasb alameti ise “yâ”dır.

Bu ayette bizi ilgilendiren kısım “قَوْمًا صَالِحِينَ” kelimeleridir. Bu kelimelerde sıfat-mevsuf ilişkisi mevcuttur. Dolayısıyla bu kelimelerden olan “قَوْمًا” kelimesine “Nasıl?” sorusunu sorduğumuzda “صَالِحِينَ” kelimesini cevap olarak alabilmeliyiz. Bu yaptığımız açıklamaları hedef dil olan Türkçeye aktaran mealler bağlamında incelersek;

Diyanet İşleri Başkanlığı Meali’ne baktığımızda;

“Yusuf’u öldürün veya onu ıssız bir yere bırakıverin ki babanız size kalsın; ondan sonra da iyi kimseler olursunuz.”

Bu mealin içerisinde yazarın hedef dil açısından da sıfat-mevsuf ilişkisini ele aldığını söyleyebiliriz. Çünkü “kimseler” kelimesine “Nasıl?” sorusunu sorduğumuzda aldığımız cevap “iyi” kelimesidir ve bu cümle içerisinde sıfat tamlaması olarak ele alınmıştır.

Diyanet Vakfı Meali’ne baktığımızda;

(Aralarında dediler ki:) Yusufu öldürün veya onu (uzak) bir yere atın ki babanızın teveccühü yalnız size kalsın! Ondan sonra da (tevbe ederek) sâlih kimseler olursunuz!

Bu mealde bahsettiğimiz kelimelerin hedef dil açısından da sıfat tamlaması olarak ele alındığını görmekteyiz. Bir önceki mealde yaptığımız açıklama bu meal için de geçerlidir. Fakat mealde geçen “salih” kelimesinin Arapça bir kelime olduğunu ve Türkçeye çevrilmediğini ya da bu kelimenin hedef dil içerisinde kullanıldığı anlam düşünülerek alındığını ifade etmenin faydalı olacağı kanaatindeyiz.

Süleyman Ateş Meali’ne baktığımızda;

"Yûsuf'u öldürün, ya da onu bir yere bırakın da babanızın yüzü yalnız size kalsın (bundan böyle babanız yalnız sizi görsün ve sevsin)! Ondan sonra da (tevbe eder), iyi bir topluluk olursunuz!"

Bu mealde ise bizim bahsettiğimiz kelimeler hedef dil açısından sıfat tamlaması olarak değerlendirilmiş fakat sıfat ile mevsuf arasına “bir” kelimesi getirilmiştir.

Elmalı Hamdi Yazır Meali’ne baktığımızda;

“Yusuf’u öldürün yahud bir yere atın ki babanızın yüzü size kalsın ve ondan sonra salâhlı bir kavm olasınız.”

Bu mealde bizim bahsettiğimiz kelimelerin sıfat-mevsuf bağlamında değerlendirildiğini fakat kelimelerin tam olarak Türkçeye çevrilmediğini, Arapça kelimelerin Latin harfleriyle ifade edildiğini görmekteyiz.

Muhammed Esed Tefsiri’ne baktığımızda;

[İçlerinden biri:] "Yusuf'u öldürün" dedi, "yahut o'nu [uzak] bir yere götürüp bırakın ki böylece babanız sevgi ve alakasıyla yalnızca size kalsın ve siz de bundan sonra [artık tevbe edip] iyi insanlar ol[arak yaşamak için serbest ol]asınız!"

Bu mealde bahsettiğimiz kelimelerin hedef dil açısından sıfat tamlaması olarak ele alındığını görmekteyiz.

قَالُوا يَا أَبَانَا مَا لَكَ لَا تَأْمَنَّا عَلَى يُوسُفَ وَإِنَّا لَهُ لَنَاصِحُونَ ﴿١١﴾

الإعراب: وَجَمَلَةٌ إِنَّا لَهُ لَنَاصِحُونَ فِي مَحَلِّ نَصْبٍ حَالٍ مِنْ يُوسُفَ أَوْ مِنْ ضَمِيرِ الْمَفْعُولِ فِي

تَأْمَنَّا

İ'râb: (إِنَّا لَهُ لَنَاصِحُونَ) cümlesi nasb mahallindedir. يا يُوسُفُ ya da ثَامِنًا fiilinin mefulundeki zamirden hâldir.

Bu ayette bizi ilgilendiren kelimelerin altı çizili kısımlardır. Bu kelimelerde kaynak dil olan Arapçada hâl konusunun incelendiğini görmekteyiz. Dolayısıyla bu konu bir hayli açıklama gerektiren konudur. Burada bahsettiğimiz kelimelerin zil hâli isimdir. Bizim hedef dilde bahsettiğimiz durum zarfı da fiil ya da fiilimsilerde olması gerektiği için burada bu kelimeleri hedef dile çevirirken durum zarfı olarak çeviremeyeceğiz fakat burada “-olduğu hâlde” eki ile iki cümleyi birbirine bağlayarak da ilk bölümde bahsettiğimiz şekilde de ifade edebiliriz. Ya da zil hâl olan isme sıfat yaparak da bunun çevirisini gerçekleştirebiliriz. Bu açıklamalar neticesinde mealleri incelersek;

Diyanet İşleri Başkanlığı Meali'ne baktığımızda;

(11-12) “Bunun üzerine 'Ey babamız! Yusuf'un iyiliğini istediğimiz hâlde, onu niçin bize emniyet etmiyorsun? Yarın onu bizimle beraber gönder de gezsün oynasın, biz onu herhâlde koruruz' dediler.”

Bu meali incelediğimiz kelimeler bağlamında değerlendirdiğimizde şunu diyebiliriz ki cümle olarak gelen hâlin zil hâl ile bağlantısı “-iğimiz hâlde” ile olmuştur. Dolayısıyla ilk bölümde hâl konusunu anlatırken de ifade ettik ki bazen hedef dil olan Türkçede de bu şekilde gelebilecektir.

Diyanet Vakfı Meali'ne baktığımızda;

“Dediler ki: «Ey babamız! Sana ne oluyor da Yusuf hakkında bize güvenmiyorsun! Oysaki biz onun iyiliğini istemekteyiz.”

Bu mealde ise bizim ilgilendiğimiz kelimelere baktığımızda bu çeviride bizim düşündüğümüz gibi düşünülmediğini, kelimelerin burada iki farklı cümle olarak ele alındığını ve bağlaç ile bağlandığı görülmektedir.

Süleyman Ateş Meali'ne baktığımızda;

“(Bu fikirde karar kıldılar ve babalarına gelip) Dediler ki: Ey babamız, neden Yusuf hakkında bize güvenmiyorsun, oysa biz ona öğüt verenler(onun iyiliğini isteyenler)iz?”

Bu meal de incelendiğinde bir önceki meal ile aynı olduğu görülmektedir. Aynı şeyleri tekrar etmenin gerekli olmadığını düşünmekteyiz.

Elmalı Hamdi Yazır Meali'ne baktığımızda;

“Vardılar ey bizim pederimiz, dediler, sen neye bize Yusuf'u inanmıyorsun? Cidden biz onun için recaciyiz.”

Bu meali bizim incelediğimiz kelimeler bağlamında değerlendirirsek bir önceki meal ile aynı olmaktadır. Yazarın iki cümleyi farklı farklı olarak ele aldığını ve farklı iki cümle olarak değerlendirdiğini görmekteyiz.

Muhammed Esed Tefsiri'ne baktığımızda;

“[Bu görüşte birleştiler ve bunun üzerine babalarına:] "Ey babamız!" dediler, "Biz Yusuf'un iyiliğini isteyen kimseler olduğumuz hâlde, neden o'nun hakkında bize güvenmiyorsun?”

Bu meali incelediğimiz kelimeler bağlamında değerlendirirsek, çeviride iki cümlenin “-duğumuz hâlde” eki ile bağlanıldığını dolayısıyla kaynak dilde olan hâlin hedef dilde de ifade edilmeye çalışıldığını görmekteyiz.

أَرْسَلَهُ مَعَنَا عَدَا يَرْتَع وَيَلْعَبُ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ (١٢)

الإعراب: الْوَاوُ وَآوُ الْحَالِ إِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ مِثْلُ إِنَّ لَهُ لَنَا صِحُونَ

İ'râb: Cümle başındaki “vav” hâl için olan vav'dır. إِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ cümlesi ise aynen إِنَّ لَهُ لَنَا صِحُونَ cümlesindeki özellikleri ile aynıdır.

Bu ayet içerisinde konuyla ilgili kısım altı çizili olan kelimelerdir. Altı çizili olan cümle kaynak dil açısından incelendiğinde hâl cümlesi olduğu söylenmektedir. Bu da ayetteki “biz” zamirinden hâldir. Yani hedef dilde ifade ettiğimiz durum zarfı olarak gelmesi imkânsızdır. Çünkü ilk bölümde ifade ettiğimiz gibi durum zarfları ya fiili ya da fiilimsileri belirtmektedir. Dolayısıyla cümlede “-olduğu hâlde” şeklinde ekleme yaparak çeviri yapılmasının daha uygun olacağı kanaatindeyiz. Bu açıklamalar neticesinde mealleri incelersek;

Diyanet İşleri Başkanlığı Meali'ne baktığımızda;

(11-12) “Bunun üzerine 'Ey babamız! Yusuf'un iyiliğini istediğimiz hâlde, onu niçin bize emniyet etmiyorsun? Yarın onu bizimle beraber gönder de gezsün oynasın, biz onu herhâlde koruruz' dediler.”

Bu meali yukarıda anlattığımız bağlamda değerlendirdiğimizde bizim değindiğimiz konuya hedef dil açısından çeviride değinilmediğini görmekteyiz.

Diyanet Vakfı Meali'ne baktığımızda;

“Yarın onu bizimle beraber (kıra) gönder de bol bol yesin (içsin), oynasın. Biz onu mutlaka koruruz.”

Bu meal bizim değindiğimiz konu bağlamında değerlendirildiğinde cümlenin hâl olarak düşünülmediğini ve hedef dile çevrilirken de bu durumun dikkate alınmadığını görmekteyiz. Cümle başlı başına yeni bir cümle olarak ele alınmaktadır.

Süleyman Ateş Meali'ne baktığımızda;

"Yarın onu da bizimle beraber (kıra) gönder, gezsın, oynasın; biz onu elbette koruruz."

Bu mealde de bir önceki mealde olduğu gibi cümle, başlı başına düşünülüp ele alınmıştır.

Elmalı Hamdi Yazır Meali'ne baktığımızda;

“Yarın bizimle beraber gönder gezsın oynasın şüphesiz, biz onu gözetiriz.”

Bu mealde bir önceki mealdeki gibi cümlenin hâl olarak düşünülmediğini, başlı başına ele alındığını görmekteyiz.

Muhammed Esed Tefsiri'ne baktığımızda;

“Bırak o'nu yarın bizimle gelsin, gezip oynasın; o'na göz kulak olacağımızdan en küçük bir şüphen olmasın!”

Bu mealde yazarın, anlamın daha anlaşılır olması düşüncesi ile cümlelerin öğelerine dikkat etmediğini, onun yerine anlama odaklandığını görmekteyiz.

قَالَ إِنِّي لَيَحْزُنُنِي أَنْ تَذْهَبُوا بِهِ وَأَخَافُ أَنْ يَأْكُلَهُ الدِّبُّ وَأَنْتُمْ عَنْهُ غَافِلُونَ (١٣)

الإعراب: الْوَاوُ وَالْوَاوُ وَالْحَالِ أَنْتُمْ ضَمِيرٌ مُنْفَصِلٌ مَبْنِيٌّ فِي مَحَلِّ رَفْعٍ مُبْتَدَأٌ غَافِلُونَ وَهُوَ خَبَرُ الْمُبْتَدَأِ

İ'râb: Cümle başındaki vav hâl için olan vav'dır. أَنْتُمْ munfasıl zamir, mahallen merfu, mübtedadır. غَافِلُونَ mübtedanının haberidir.

Bu ayette bizi ilgilendiren kısım “وَأَنْتُمْ عَنْهُ غَافِلُونَ” kısmıdır. Bu cümle hâl olarak düşünülmektedir. Dolayısıyla hedef dile çevrilirken “siz” zamirinden hâl olarak çevrilmelidir. Sonuç olarak anlamın “Kurdun siz ondan gafilken yemesinden korkuyorum. Ya da siz gafil olduğunuz hâldehâlde” diye çeviri yapılmasının daha uygun olacağı kanaatindeyiz. Bu açıklamalar neticesinde mealleri incelersek;

Diyanet İşleri Başkanlığı Meali'ne baktığımızda;

“Babaları, 'Onu götürmeniz beni üzüyor; siz farkına varmadan onu kurdun yemesinden korkarım' dedi.”

Bu mealde değerlendirdiğimiz şekilde düşünülmediğini ve çeviride de ilgili hususun ifade edilmediğini görmekteyiz.

Diyanet Vakfı Meali'ne baktığımızda;

“(Babaları) dedi ki: Onu götürmeniz beni mutlaka üzer. Siz ondan habersizken onu bir kurdun yemesinden korkarım.”

Bu mealde “habersizken” kelimesinde “-ken” ekinin kaynak dilde hâl cümlesi olduğu, ifade edilen cümlenin bu edat ile bağlanıldığı kanaatindeyiz.

Süleyman Ateş Meali'ne baktığımızda;

“(Ya'kûb) Dedi ki: Onu götürmeniz beni üzer; korkarım ki, sizin haberiniz yokken onu kurt yer!”

Bu mealin de bir önceki meal ile aynı olduğunu, dolayısıyla “-ken” ekinin kaynak dilde ifade edilen hâl cümlesinin hedef dile çevrilirken kullanıldığını düşünmekteyiz.

Elmalı Hamdi Yazır Meali'ne baktığımızda;

“Beni, dedi: Onu götürmeniz her hâlde mahzun eder ve korkarım ki onu kurt yer de haberiniz olmaz.”

Bu mealin incelediğimizde bir önceki ayet anlamlarında da ifade ettiğimiz gibi bu mealin hedef dil açısından sadeleştirilmesi gerekmektedir. Çünkü kurulan cümlelerin hedef dil açısından uygun olmadığını düşünmekteyiz.

Muhammed Esed Tefsiri'ne baktığımızda;

"Doğrusu, o'nu götürmeniz beni kaygılandırıyor" diye karşılık verdi [Yakub], "gözden uzak tuttuğunuz bir anda o'nu kurdun kapmasından korkuyorum!"

Bu mealde yazar anlamsal olarak, kaynak dilde hâl olduğunu düşündüğümüz cümleyi hedef dile aktarırken hâl cümlesini “anda” kelimesi ile diğer cümleye bağlayarak ifade ettiğini görülmektedir.

قَالُوا لَئِن أَكَلَهُ الذَّنْبُ وَنَحْنُ عُصْبَةٌ إِنَّا إِذًا لَّخَاسِرُونَ (١٤)

الإعراب: الْوَاوُ وَآوُ الْحَالِ نَحْنُ عُصْبَةٌ مَرَّ إِعْرَابُهَا

İ'râb: Cümle başındaki vav hâl için olan vav'dır. نَحْنُ عُصْبَةٌ i'râbı geçmiştir.

Bu ayet içerisinde altı çizili olan cümlenin hâl cümlesi olduğu söyleniyor. Dolayısıyla hedef dil olan Türkçeye çevirirken “-ındığı hâlde” tarzında bir ekleme yapılarak çevrilmesi daha uygun olacağını düşünüyoruz. Bu ayetin bir benzeri daha önce geçtiği için orada gereken açıklama yapılmış idi. Tekrardan burada detaya girilmeyecektir. Bu açıklamalar neticesinde mealleri incelersek;

Diyanet İşleri Başkanlığı Meali'ne baktığımızda;

“And olsun ki, biz kuvvetli bir toplulukken kurt onu yerse, biz aciz sayılırız' dediler.”

Bu mealde “-ken” eki getirilerek hâl cümlesi bağlanmaya çalışılmıştır. Bu şekilde hedef dile çevrilmesinin hedef dil açısından sıkıntı olmadığını fakat bizim ele aldığımız makalelerde buna değinilmediğini görüyoruz. Çünkü bu ekin hedef dil olan Türkçede cümle içine kattığı anlam kaynak dil olan Arapçada hâl cümlesi karşılığı olabileceği görülmektedir.

Diyanet Vakfı Meali'ne baktığımızda;

“Dediler ki: Hakikaten biz (kuvvetli) bir topluluk olduğumuz hâlde, eğer onu kurt yerse, o zaman biz gerçekten âciz kimseler sayılırız.”

Bu meal içerisinde ayet altında yaptığımız açıklama ile aynı olduğunu görmekteyiz. Dolayısıyla hedef dile çevrilirken hâl cümlesi “olduğumuz hâlde” şeklinde çevrilmiştir.

Süleyman Ateş Meali'ne baktığımızda;

“Dediler ki: Biz bir topluluk olduğumuz hâlde onu kurt yerse, o zaman biz tamamen beceriksiz kimseleriz, demektir!”

Bu meal de bir önceki meal ile aynıdır, dolayısıyla aynı açıklamalar bu meal için de geçerlidir.

Elmalı Hamdi Yazır Meali'ne baktığımızda;

“Vallahi, dediler, biz müteassıb bir kuvvet iken onu kurt yerse biz o hâlde çok husrân çekeriz.”

Bu mealde, ilk mealde olduğu gibi, “-ken” eki ile hâl cümlesinin bağlandığı görülmektedir.

Muhammed Esed Tefsiri'ne baktığımızda;

"Bu kadar insanın arasında, yine de o'nu kurt kapacaksa, o zaman, biz ölmüşüz demektir!" dediler.

Bu mealde ise yazarın, bizim değindiğimiz kısma değinmediğini, tamamen anlamına odaklandığını ve ayetin anlamını izah etmeye çalıştığını görmekteyiz.

**فَلَمَّا ذَهَبُوا بِهِ وَاجْمَعُوا أَنْ يَجْعَلُوهُ فِي غِيَابَتِ الْجُبِّ وَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِ لَتُنَبِّئَنَّهُمْ بِأَمْرِهِمْ هَذَا وَهُمْ لَا
يَشْعُرُونَ ﴿١٥﴾**

الْوَاوُ وَالْوَاوُ الْحَالِ هُمْ ضَمِيرٌ مُنْفَصِلٌ مَبْنِيٌّ فِي مَحَلِّ رَفْعٍ مُبْتَدَأٌ لَا نَافِيَةَ يَشْعُرُونَ مَضَارِعَ مَرْفُوعِ
إِ'رَابٍ: Cümle başındaki vav hâl için olan vav'dır. هُمْ munfasıl zamir, mebni, mahallen merfu ve mübtedadır. لَا nafiye'dir. يَشْعُرُونَ muzari ve merfudur.

Bu ayette altı çizili olan cümlelerin kaynak dilde hâl cümlesi olduğu söyleniliyor. Bu cümlelerin "تُنَبِّئَنَّهُمْ" deki zamirden hâl olduğunu görüyoruz, dolayısıyla zil hâl zamir oluyor. Bu bağlamda değerlendirsek cümleye "bu yaptıklarını onlar bilmezken/ bilmiyor oldukları hâlde haber vereceksin" gibi anlam verilmesinin uygun olacağı kanaatindeyiz. Bu sebeple hâl cümlesi, zil hâle bağlanırken "-ken" eki ya da "olduğu hâlde" tarzında bağlanmış oluyor. Bu da hâl ve zil hâlin zaman olarak aynı zamanda olduğunu gösterir. Bu açıklamalar neticesinde mealleri incelersek;

Diyanet İşleri Başkanlığı Meali'ne baktığımızda;

"Yusuflu oturup bir kuyunun derinliklerine bırakmayı kararlaştırdılar. Biz ona, kardeşlerinin bu işlerini kendileri farkına varmadan haber vereceksin, diye vahyettik."

Bu mealde hâl cümlesi olarak ifade ettiğimiz cümleyi zarf olarak ele aldığımızı, murat ettiğimiz anlama değinilmediğini görmekteyiz.

Diyanet Vakfı Meali'ne baktığımızda;

"Onu götürüp de kuyunun dibine atmaya ittifakla karar verdikleri zaman, biz Yusuf'a: Andolsun ki sen onların bu işlerini onlar (işin) farkına varmadan, kendilerine haber vereceksin, diye vahyettik."

Bu mealin de bir önceki meal ile aynılık gösterdiğini görmekteyiz.

Süleyman Ateş Meali'ne baktığımızda;

“Nihâyet onu götürüp de kuyunun dibine atmağa topluca karar verdikleri zaman biz, Yûsuf'a: "Andolsun sen onların bu işlerini, hiç farkında olmayacakları bir sırada kendilerine haber vereceksin!" diye vahyettik.”

Bu mealde ilgilendiğimiz cümleyi anlamsal olarak aynı zamanda olduğunu ifade etmek için “bir sırada” tarzında çeviri yaparak ifade etmeye çalıştığımızı, dolayısıyla cümlenin hâl olduğunu ifade etmeye çalışmış. Fakat bunu yapmak yerine hedef dilde karşılığı olduğunu ifade ettiğimiz eklerden faydalansaydı hem kaynak dil hem de hedef dil açısından daha uygun olabileceği kanaatindeyiz.

Elmalı Hamdi Yazır Meali'ne baktığımızda;

“Bunun üzerine vaktâ ki onu götürdüler ve kuyunun dibine koymağa karar verdiler, biz de ona şöyle vahyettik, kalem olsun ki sen onlara hiç farkında değillerken bu işlerini haber vereceksin.”

Bu meal, ilgilendiğimiz cümleyi çevirirken yukarıda bahsettiğimiz şekilde “-ken” ekini getirerek bağladığımızı ve zamansal olarak da aynı zamanda olduğunu ifade etmeye çalışılmıştır.

Muhammed Esed Tefsiri'ne baktığımızda;

“Ve böylece, o'nu kuyunun dibine atmaya karar verip yanlarında götürürlerken, kendisine "Gün gelecek [senin kim olduğunu] kavrayamayacakları bir anda bu yaptıklarını kendilerine hatırlatacağın!" diye vahyettik.”

Bu mealde yazarın, anlamsal olarak hâl anlamını ifade ettiğini, eylemin zil hâl ile aynı zamanda olduğunu “bir anda” kelimeleri ile göstermektedir. Fakat bu anlamın hedef dilde daha farklı eklerle ifade edilebildiğini, dolayısıyla ilk bölümde ifade ettiğimiz şekilde olmasının daha doğru olabileceğini düşünmekteyiz.

وَجَاءُوا آبَاءَهُمْ عِشَاءً يَبْكُونَ ﴿١٦﴾

وَ جُمْلَةٌ يَبْكُونَ فِي مَحَلِّ نَصَبٍ حَالٍ مِنْ فَاعِلٍ جَاءُوا

İ'râb: يَبْكُونَ cümlesi mahallen mansub ve جَاءُوا fiilinin failinden hâldir.

Bu ayette anlamın “babalarına ağlayarak akşam vakti geldiler.” olmasının daha uygun olacağı kanaatindeyiz. Çünkü anlamın böyle olması ile “geldiler” eylemine “Nasıl?” sorusunu sorduğumuzda “ağlayarak” kelimesini alabiliyoruz. Bu da bizim ilk bölümde anlattığımız ile uygun olduğunu, kaynak ve hedef dil açısından hâlin

uygun bir şekilde ifade edilmiş olduğunu düşündürmektedir. Bu açıklamalar neticesinde mealleri incelersek;

Diyanet İşleri Başkanlığı Meali'ne baktığımızda;

(16-17) “Akşamüstü ağlayarak babalarına geldiklerinde: 'Ey babamız! İnan olsun biz yarış yapıyorduk, Yusuf'u eşyamızın yanına bırakmıştık, bir kurt onu yedi. Her ne kadar doğru söylüyorsak da sen bize inanmazsın.' dediler.”

Bu mealin ayet altında yaptığımız açıklama ile uygun olduğunu hem kaynak hem de hedef dil açısından hâlin uygun bir şekilde ifade edildiğini görmekteyiz.

Diyanet Vakfı Meali'ne baktığımızda;

“Akşamleyin ağlayarak babalarına geldiler.”

Bu meal de bir önceki meal ile aynı olmaktadır.

Süleyman Ateş Meali'ne baktığımızda;

“Akşamleyin ağlayarak babalarına geldiler.”

Bu mealinde bir önceki ile uygun olmaktadır.

Elmalı Hamdi Yazır Meali'ne baktığımızda;

“Bıraktılar ve yatsıleyin ağlıyarak babalarına geldiler.”

Bu mealin bir önceki meal ile aynı olmaktadır.

Muhammed Esed Tefsiri'ne baktığımızda;

“Ve akşam olunca babalarının karşısına ağlayarak çıkıp geldiler,”

Bu mealin de bir önceki meallerle aynı olduğunu görmekteyiz.

وَجَآؤْ عَلٰى قَمِيصِهٖ بِدَمٍ كٰذِبٍ قَالَ بِنِ سَوَّلَتْ لَكُمْ اَنْفُسَكُمْ اَمْرًا فَصَبِرْ جَمِيْلًا وَاللّٰهُ الْمُسْتَعٰنُ عَلٰى مَا

تَصِفُوْنَ ﴿١٨﴾

جَمِيْلٌ نَعْتٌ لِّصَبْرٍ مَّرْفُوعٍ

İ'râb: جَمِيْلٌ kelimesi صَبْرٌ kelimesinden sıfattır ve merfudur.

Bu ayette bizi ilgilendiren iki kelime mevcuttur. Bunların altı da çizilidir. Bu iki kelime kaynak dil tarafından incelendiği zaman sıfat olduğu söylenilmektedir. İlk kelimenin “كٰذِبٍ”- “yalancı” kelimesidir. Bu kelime “بِدَمٍ”- “kan” kelimesinin sıfatıdır.

Bir diğerkelime ise “صَبْرٌ”-“güzel” kelimesidir. Bu kelime ise “صَبْرٌ” kelimesinin sıfatıdır. Bu kelimelere hedef dilde de sıfat kelimeyi bulmak için “Nasıl?” sorusunu sorduğumuzda sıfat olan kelimeleri cevap olarak almamız gerekmektedir. Sonuç olarak ayet içerisinde kelimelerin “Yalancı kan”-“Güzel sabır” şeklinde ifade edilmesi gerektiği kanaatindeyiz. Bu açıklamalar neticesinde mealleri incelersek;

Diyanet İşleri Başkanlığı Meali’ne baktığımızda;

“Üzerine başka bir kan bulaşmış olarak Yusuf’un gömleğini de getirmişlerdi. Babaları: 'Sizi nefsiniz bir iş yapmaya sürükledi; artık bana güzelce sabır gerekir. Anlattıklarınıza ancak Allah'tan yardım istenir.' dedi.”

Bu meal içerisinde ilgilendiğimiz iki kelimenin de sıfat olarak hedef dile çevrildiğini ve bu çeviride kaynak dildeki kelimelere farklı anlamların verildiğini görmekteyiz.

Diyanet Vakfı Meali’ne baktığımızda;

“Gömleğinin üstünde sahte bir kan ile geldiler. (Ya'kub) dedi ki: Bilakis nefisleriniz size (kötü) bir işi güzel gösterdi. Artık (bana düşen) hakkıyla sabretmektir. Anlattığımız karşısında (bana) yardım edecek olan, ancak Allah'tır.”

Bu mealde ilk kelimenin, çevrilirken sıfat olarak değerlendirildiğini “sahte bir kan” fakat ikinci kelimedede ise hedef dil açısından sıfat-mevsuf olarak çevrilmediğini, durum zarfı olarak çevrildiğini görmekteyiz. Çünkü “sabretmektir” yüklemine “Nasıl?” sorusunu sorduğumuzda “hakkıyla” cevabını alabilmekteyiz. Ama bu soruyu fiil ya da fiilimsiye sorduğumuz için bu, hedef dilde durum zarfı olarak çevrilmiştir.

Süleyman Ateş Meali’ne baktığımızda;

“(Yûsuf’un) gömleğinin üstünde yalan kan getirdiler. (Ya'kûb): "Herhâlde, dedi, nefisleriniz sizi aldatıp bir işe sürükledi. Artık tek çarem güzelce sabretmektir. Dediğinize (dayanmak için) ancak Allah'tan yardım istenir!"

Bu mealin bir önceki meal ile aynı özellikleri sağladığını düşünmekteyiz. Yukarıdaki açıklamalar bu cümle için de geçerlidir.

Elmalı Hamdi Yazır Meali’ne baktığımızda;

“Bir de gömleğinin üzerinde yalan bir kan getirdiler, yok, dedi: Nefisleriniz sizi aldatmış, bir işe sevk etmiş, artık bir sabr-ı cemîl ve Allah’dır ancak yardımına

sığınlacak, söylediklerinize karşı.”

Bu mealde ilk kelimenin açıklamamıza uygun olduğunu fakat ikinci kelimenin ise kelime anlamlarına değinilmediğini sadece Arapça kelimelerin Latin harfler ile ifade edildiğini, çevirinin hedef dil açısından da cümle düşüklüğünün olduğunu görmekteyiz.

Muhammed Esed Tefsiri'ne baktığımızda;

(Böyle diyerek) üzerinde yalancı bir kan lekesi bulunan (Yusuf'un) gömleğini çıkarıp gösterdiler. [Yakub:] "Yoo" dedi, "sizi kendi hayal gücünüz bu kötü oyuna sürükledi! (17) Artık [bana düşen] güzelce sabretmektir. Ve bu anlattığınız bahtsızlığa karşı bana dayanma gücü bahşetmesi için kendisine yönelebileceğim (yegane) hâmi Allah'tır."

Bu mealin Diyanet Vakfı meali ile aynı özelliğe sahip olduğunu görmekteyiz.

وَشَرَوْهُ بِثَمَنٍ بَخْسٍ دَرَاهِمَ مَعْدُودَةً وَكَانُوا فِيهِ مِنَ الزَّاهِدِينَ ﴿٢٠﴾

بَخْسٍ نَعْتٌ لِثَمَنٍ مَجْرُورٍ مَعْدُودَةٌ نَعْتٌ لِدَرَاهِمٍ مَجْرُورٍ

İ'râb: بَخْسٍ kelimesi ثَمَنٍ kelimesinin sıfatı ve mecrurdur. مَعْدُودَةٌ kelimesi دَرَاهِمٍ kelimesinden sıfat ve mecrurdur.

Bu ayette bizi ilgilendiren bir önceki mealde olduğu gibi iki kelime vardır. Bunlar da altı çizilmiş olan kelimelerdir. Bu kelimelerin kaynak dilde sıfat olduğu düşünülüyor. Dolayısıyla anlam olarak düşünülürse “değersiz/kıymetsiz para – birkaç dirhem” şeklinde hedef dile çeviri yapılmasının uygun olacağını düşünmekteyiz. Tabii bunu söylerken de kelime anlamlarını sadece bu anlamlar ile sınırlandırılmayacağını da ifade edelim. Bu açıklamalar neticesinde mealleri incelersek;

Diyanet İşleri Başkanlığı Meali'ne baktığımızda;

“Bir kervan geldi, suçularını gönderdiler; suçu kovasını kuyuya saldı, 'Müjde! İşte bir oğlan' dedi. Yusufu alıp onu ticari bir mal olarak sakladılar. Oysa Allah yaptıklarını bilir.”

Bu mealde bizim incelediğimiz kelimelere verilen anlamın “ticari bir mal” olduğunu görmekteyiz. Bu çeviride isim olan “mal” kelimesine “Nasıl?” sorusunu sorduğumuzda “ticari” kelime-sini cevap olarak alabiliyoruz. Ama sıkıntı şu ki sıfat tamlaması arasında “bir” kelimesinin olmuş olması. Çünkü kaynak dilde bu

kelimenin karşılığının olmadığını düşünmekteyiz. Bir diğer sıkıntı ise, “ticari bir mal olarak” yani “olarak” kelimesi ile düşünüldüğünde sanki bu kelimelerin sıfat değil de hâl olarak düşünülmüş olabileceği akla geliyor olması.

Diyanet Vakfı Meali’ne baktığımızda;

“Bir kervan geldi ve sucularını (kuyuya) gönderdiler, o da (gidip) kovasını saldı, (Yusufu görünce) «Müjde! İşte bir oğlan!» dedi. Onu bir ticaret malı olarak sakladılar. Allah onların yaptıklarını çok iyi bilir.”

Bu meal bir önceki meal ile aynı özellikleri barındırmaktadır.

Süleyman Ateş Meali’ne baktığımızda;

“Bir kervan geldi, sucularını gönderdiler, (o da gidip kuyuya) kovasını sarkıttı: "Müjde, dedi, işte bir oğlan!" Onu ticaret için sakladılar, hâlbuki Allâh, onların ne yaptıklarını biliyordu.”

Bu mealde yazarın kelimeleri sıfat olarak düşünmeyip farklı bir i’rab düşünmüş olması ihtimali mevcuttur.

Elmalı Hamdi Yazır Meali’ne baktığımızda;

“Öteden bir kafilе gelmiş, sucularını göndermişlerdi, vardı kovasını saldı, â. müjde bu bir gulâm dedi ve tuttular onu ticaret için gizlediler, Allah ise biliyordu ne yapacaklar.”

Bu mealde ilk olarak hedef dile çevrilirken hedef dilin, dil bilgisi boyutunda sıkıntı olmuş olabileceği ya da sadeleştirilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

Muhammed Esed Tefsiri’ne baktığımızda;

“Ve sonunda önemsiz bir paha -sadece birkaç gümüş dirhem- karşılığında o'nu sattılar; o kadar az değer biçmişlerdi o'na.”

Bu mealde dikkat ettiğimiz hususun düşünüldüğünü ve hedef dile çevrilirken buna dikkat edildiğini görmekteyiz.

وَلَقَدْ هَمَّتْ بِهَا وَهَمَّ بِهَا لَوْلَا أَنْ رَأَى بُرْهَانَ رَبِّهِ كَذَلِكَ لِنَصْرِفَ عَنْهُ السُّوءَ وَالْفَحْشَاءَ إِنَّهُ مِنْ

عِبَادِنَا الْمُخْلَصِينَ (٢٤)

الْمُخْلَصِينَ نَعْتٌ لِعِبَادٍ مَجْرُورٍ

İ’râb: الْمُخْلَصِينَ kelimesi عِبَادٍ kelimesinden sıfattır ve mecrurdur.

Bu ayette altı çizili olan kelime sıfat olmaktadır. Dolayısıyla hedef dile çevrildiği zaman sıfat tamlaması olarak çevrilmesi gerekmektedir. Bu ayette mevsuf olan “kullarımız” isme “Nasıl?” sorusu sorduğumuzda “salih/samimi/ ihlaslı” cevabını alabilmeli ve bu, hedef dile çevrilirken ifade edilmeye çalışılmalıdır. Bu açıklamalar neticesinde mealleri incelersek;

Diyanet İşleri Başkanlığı Meali’ne baktığımızda;

“And olsun ki kadın Yusuf’a karşı istekli idi; Rabbin’den bir işaret görmeseydi Yusuf da onu isteyecekti. İşte ondan kötülüğü ve fenalığı böylece engelledik. Doğrusu o bizim çok samimi kullarımızdandır.”

Bu mealde sıfat olan kelimeye “samimi” anlamının verildiğini, hedef dilde de bu kelimenin sıfat tamlaması olarak geldiğini görmekteyiz.

Diyanet Vakfı Meali’ne baktığımızda;

“Andolsun ki, kadın ona meyletti. Eğer Rabbinin işaret ve ikazını görmeseydi o da kadına meyletmişti. İşte böylece biz, kötülük ve fuhşu ondan uzaklaştırmak için (delilimizi gösterdik). Şüphesiz o ihlâslı kullarımızdandı.”

Bu mealde sıfat olan kelimeye “ihlaslı” anlamının verildiğini, kelimenin hedef dilde sıfat tamlaması olarak geldiğini görmekteyiz. Fakat bu kelimenin anlamının hedef dile çevrilirken daha da sadeleştirilmiş olmasının yerinde olacağı kanaatindeyiz.

Süleyman Ateş Meali’ne baktığımızda;

“Andolsun, kadın onu arzu etmişti, eğer Rabbinin doğruyu gösteren delilini görmeseydi o da onu arzu etmişti. Böylece biz kötülüğü ve fuhşu ondan çevirmek istedik; çünkü o, ihlâsa erdirilmiş (temiz) kullarımızdandır.”

Bu mealde yazarın sıfat olan kelimenin anlamına odaklandığını, dolaylı olarak sıfat olduğunu anlam açısından göstermiş olsa da ilk bölümde izah ettiğimiz şekilde çevrilirken hedef dil cümle yapısında göstermemiş.

Elmalı Hamdi Yazır Meali’ne baktığımızda;

“Hanım cidden ona niyyeti kurmuştu, o da ona kurmuş gitmişti amma Rabbinin bürhanını görmese idi, ondan fenalığı ve fuhşu bertaraf edelim için öyle oldu, hakikat o bizim ihlâsa mazhar edilmiş has kullarımızdandır.”

Bu mealinde bir önceki meal ile aynı özelliği içermektedir.

Muhammed Esed Tefsiri'ne baktığımızda;

“Gerçek şu ki, kadın ona karşı arzu doluydu; o da kadını arzuluyordu; öyle ki, [bu ayartma karşısında] eğer Rabbinin burhanı onun içine doğmamış olsaydı [bu arzuya yeniliverecekti]; (23) İşte bu, her türlü kötülüğü, çirkin ve taşkın halleri ondan uzak tutmak istediğimiz için böyle oldu, çünkü o gerçekten bizim (seçilmiş) kullarımızdan biriydi.”

Bu mealde yazarın ilgilendiğimiz kelimeyi hem kaynak hem de hedef dil açısından sıfat olarak aldığını söyleyebiliriz fakat bu kelimeyi (seçilmiş) parantez içinde almış olmasının sebebini bilememekteyiz.

وَاسْتَبَقَا الْبَابَ وَقَدَّتْ قَمِيصَهُ مِنْ دُبُرٍ وَالْفَيْتَا سَيِّدَهَا لَدَا الْبَابِ قَالَتْ مَا جَزَاءُ مَنْ أَرَادَ بِأَهْلِكَ سُوءًا
إِلَّا أَنْ يُسْجَنَ أَوْ عَذَابٌ أَلِيمٌ (٢٥)

أَلِيمٌ نَعْتٌ لِعَذَابٍ مَرْفُوعٌ

İ'râb: أَلِيمٌ kelimesi عَذَابٌ kelimesinin sıfatıdır ve merfudur.

Bu ayette altı çizili olan kelime sıfat olmaktadır. Bu kelimeyi hedef dile çevirirken “acıtıcı/elem verici azap” şeklinde ya da buna benzer şekilde hedef dil açısından da sıfat tamlaması olarak çevrilmelidir. Bu açıklamalar neticesinde mealleri incelersek;

Diyamet İşleri Başkanlığı Meali'ne baktığımızda;

“İkisi de kapıya koştu, kadın arkadan Yusufun gömleğini yırttı; kapının önünde kocasına rastladılar. Kadın kocasına 'Ailene fenalık etmek isteyen bir kimsenin cezası ya hapis ya da can yakıcı bir azap olmalıdır.' dedi.”

Bu mealde sıfat olan kelimenin “can yakıcı bir” şeklinde çevrildiğini ve hedef dilde de sıfat tamlaması olarak zikredilmeye çalışıldığını görmekteyiz. Fakat sıfat-mevsuf arasına gelen birtakım kelimelerin, anlamın daha iyi anlaşılır olabilmesi için uygun olduğunu düşünülse de biz bunun gereksiz olduğunu düşünmekteyiz.

Diyamet Vakfı Meali'ne baktığımızda;

“İkisi de kapıya doğru koşular. Kadın onun gömleğini arkadan yırttı. Kapının yanında onun kocasına rastladılar. Kadın dedi ki: Senin ailene kötülük etmek isteyen cezası, zindana atılmaktan veya elem verici bir işkenceden başka ne olabilir!”

Bu mealin de sıfat-mevsuf ilişkisi bakımından bir önceki meal ile aynı olduğunu görmekteyiz.

Süleyman Ateş Meali'ne baktığımızda;

“Kapıya doğru koşuştular. Kadın, Yusuf'un gömleğini arkadan yırttı. Kapının yanında kadının beyine rastladılar. Kadın: "Senin ailene kötülük yapmak isteyen cezası nedir? Zindana kapatılmak veya acı bir biçimde işkence edilmek değil midir?" dedi.”

Bu mealde sıfat olan kelimenin hedef dile çevrilirken sıfat tamlaması olarak değil de durum zarfı olarak çevrilip ifade edildiğini görmekteyiz.

Elmalı Hamdi Yazır Meali'ne baktığımızda;

“İkisi bir kapıya koşuştular, hanım onun gömleğini arkasından yırttı, kapının yanında hanımın beyine rast geldiler, hanım; senin, dedi, ehline fenalık yapmak isteyen cezası zindana konulmaktan veya elim bir azabdan başka nedir?”

Bu mealde yazarın, sıfat olan kelimeyi hedef dile çevirirken de ifade ettiğini fakat çevirinin sadeleştirilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

Muhammed Esed Tefsiri'ne baktığımızda;

“(Derken,) bunların her ikisi kapıya koştu; kadın arkadan [asılıp] onun gömleğini yırttı; ve [o an] kapıda kadının efendisini karşılarında buldular! Kadın: "Karı için kötülük düşünen birinin cezası, hapisten ya da en ağır ceza (neyse, on)dan başka ne olabilir?" diye üste çıktı.”

Bu mealde sıfat olan kelimeye hedef dile çevrilirken dikkat edildiğini ve kelimenin zikredildiğini görmekteyiz.

فَلَمَّا رَأَى قَمِيصَهُ قُدَّ مِنْ دُبُرٍ قَالَ إِنَّهُ مِنْ كَيْدِكُنَّ إِنَّ كَيْدَكُنَّ عَظِيمٌ ﴿٢٨﴾

وَجُمْلَةٌ قَدَّ مِنْ دُبُرٍ فِي مَحَلِّ نَصْبٍ حَالٍ بِتَقْدِيرِ قَدَّ

İ'râb: قَدَّ مِنْ دُبُرٍ cümlesi mahallen mansub ve قَدَّ zikrederek haldir.

Bu ayette altı çizili olan cümle olduğu düşünülmektedir. Biz bu cümleyi hedef dile çevirirken cümlenin durum zarfı olarak çevrilmesi gerektiğini çoğunlukla ifade ettik ama hâl cümlesinin zil hâli isim olduğu zaman bazen hedef dil olan Türkçeye çevrilirken sıfat tamlaması olarak da çevrilebileceğini ifade etmiştik. Dolayısıyla bu

ayette altı çizili olan cümlenin sıfat tamlaması olarak çevrilmesinin daha uygun olacağı kanaatindeyiz. Sonuç olarak da anlamın “arkası yırtılan gömlek” şeklinde ya da benzeri şeklinde olmasının uygun olacağını düşünüyoruz. Bu açıklamalar neticesinde mealleri incelersek;

Diyaret İşleri Başkanlığı Meali’ne baktığımızda;

“(28-29) Kocası gömleğin arkadan yırtılmış olduğunu görünce, karısına hitaben ‘Doğrusu bu sizin hilenizdir, siz kadınların fendi büyüktür.’ dedi. Yusuf’a dönerek: ‘Yusuf! Sen bundan kimseye bahsetme!’; kadına dönerek: ‘Sen de günahının bağışlanmasını dile, çünkü suçlulardansın.’ dedi.”

Bu mealde bahsettiğimiz kelimelerin hâl olarak değerlendirilmediğini, fiilin ikinci mefulü olarak değerlendirildiğini ve hedef dile de çevirirken bu şekilde çevrildiğini görmekteyiz.

Diyaret Vakfı Meali’ne baktığımızda;

“(Kocası, Yusuf’un gömleğinin) arkadan yırtılmış olduğunu görünce, (kadına): «Şüphesiz, dedi; bu, sizin tuzağınızdır. Sizin tuzağınız gerçekten büyüktür.”

Bu mealin de bir önceki meal ile aynı olduğunu görmekteyiz.

Süleyman Ateş Meali’ne baktığımızda;

“(Kadının kocası, Yusuf’un) gömleğinin arkadan yırtılmış olduğunu görünce (kadına): “Bu, sizin düzeninizdir, dedi, gerçekten sizin düzeniniz büyüktür!””

Bu mealin de bir önceki meallerle aynı özelliğe sahip olduğunu görmekteyiz.

Elmalı Hamdi Yazır Meali’ne baktığımızda;

“Vaktâ ki gömleğini gördü arkasından yırtılmış, anlaşıldı, dedi: o, siz kadınların keydinizden, her hâlde sizin keydiniz çok büyük.”

Bu mealin kaynak dil açısından bakıldığında cümleyi hâl olarak değerlendirdiğini düşünmekteyiz. Fakat hedef dile çevrilerek yazıldığını gördüğümüz için dolayısıyla hedef dilin özelliklerine dikkat etmek zorunda kalıyoruz. Hedef dil açısından bakıldığında ise cümlenin düşük olduğunu, bu mealin sadeleştirilmesi gerektiğini dillendiriyor ve yorumsuz bırakıyoruz.

Muhammed Esed Tefsiri’ne baktığımızda;

Böylece [kadının kocası Yusuf'un] gömleğinin sırtından yırtılmış olduğunu görünce: "Belli ki, bu (yine) sizin oyunlarınızdan biri, ey kadınlar taifesi! Doğrusu, sizin oyunlarınız/tuzaklarınız korkunçtur!

Bu mealin de bir önceki meal ile aynı özelliği içerdiğini görmekteyiz.

وَقَالَ نِسْوَةٌ فِي الْمَدِينَةِ امْرَأَتُ الْعَزِيزِ تُرَاوِدُ فَتَاهَا عَن نَّفْسِهِ قَدْ شَغَفَهَا حُبًّا إِنَّا لَنَرَاهَا فِي ضَلَالٍ

مُبِينٍ (۳۰)

مُبِينٌ نَعْتٌ لِضَلَالٍ مَجْرُورٍ

İ'râb: مُبِينٌ kelimesi ضَلَالٍ kelimesinden sıfattır ve mecrurdur.

Bu ayetin içerisinde altı çizili olan kelime sıfattır. Bu kelimenin aynısının daha önceki ayetlerde geçtiği için aynı açıklama yapmanın gerekli olmadığını düşünmekteyiz. Bu ayette direk mealleri incelemeye geçeceğiz;

Diyanet İşleri Başkanlığı Meali'ne baktığımızda;

"Şehirde birtakım kadınlar: 'Vezirin karısı kölesinin olmak istiyormuş; sevgisi bağrını yakmış; doğrusu onun besbelli sapıtmış olduğunu görüyoruz.' dediler."

Bu mealde bizim altını çizdiğimiz kelimenin sıfat olarak hedef dile çevrilmediğini, "besbelli" kelimesi ile çevrildiğini görmekteyiz. Bu kelimenin de hedef dilde zarf olarak kullanıldığını bilmekteyiz.

Diyanet Vakfı Meali'ne baktığımızda;

"Şehirdeki bazı kadınlar dediler ki: Aziz'in karısı, delikanlısının nefsinden murat almak istiyormuş; Yusuf'un sevdası onun kalbine işlemiş! Biz onu gerçekten açık bir sapıklık içinde görüyoruz."

Bu mealde kelimenin sıfat olarak hedef dile çevrildiğini görmekteyiz. Ama sıfat ile mevsuf arasına herhangi bir şeyin konulmasının gerekli olmadığı kanaatindeyiz.

Süleyman Ateş Meali'ne baktığımızda;

Şehirde birtakım kadınlar: Vezirin karısı, uşağının nefsinden murâd almak istemiş! Sevda, onun bağrını yakmış! Biz onu açık bir sapıklık içinde görüyoruz!" dediler."

Bu mealin bir önceki meal ile aynı özelliklere sahip olduğunu görmekteyiz.

Elmalı Hamdi Yazır Meali'ne baktığımızda;

Şehirde birtakım kadınlar da Azîz'in karısı, dediler: delikanlısının nefsenden murad istiyormuş ona aşkından yüreğinin zarı çatlamış, karı besbelli çıldırmış.”

Bu mealin Diyanet İşleri Başkanlığı meali ile aynı özelliklere sahip olduğunu görmekteyiz.

Muhammed Esed Tefsiri'ne baktığımızda;

“Ve şehirde kadınlar [birbirleriyle]: "Falan kişizadenin karısı genç kölesinin gönlünü çelmeye kalkmış!" diye dedikodu etmeye başladılar, "Tutkudan yüreği paralanmış kadının; doğrusu, açıkça yoldan çıkmış biri olarak görüyoruz onu!"

Bu mealde bizim incelediğimiz kelimeyi bizim düşündüğümüz ve açıklama yaptığımız şekilde çeviri yapmadığını, yazarın burada anlama odaklandığını ve çeviride de bunu ortaya çıkarmaya çalıştığını görmekteyiz.

فَلَمَّا سَمِعَتْ بِمَكْرِهِنَّ أَرْسَلَتْ إِلَيْهِنَّ وَأَعْتَدَتْ لَهُنَّ مُتَّكًا وَأَتَتْ كُلَّ وَاحِدَةٍ مِّنْهُنَّ سَبِئًا وَقَالَتْ
اٰخْرُجْ عَلَيْهِنَّ فَلَمَّا رَاَيْنَهُ أَكْبَرْنَهُ وَقَطَّعْنَ أَيْدِيَهُنَّ وَقُلْنَ حَاشَ لِلّٰهِ مَا هٰذَا بَشَرًا اِنْ هٰذَا اِلَّا مَلَكٌ كَرِيْمٌ
(۳۱)

كَرِيْمٌ نَّعَتْ لِمَلِكٍ مَّرْفُوعٍ

İ'râb: كَرِيْمٌ kelimesi ملك kelimesinden sıfat ve merfudur.

Bu ayette altı çizili olan kelime sıfattır. Dolayısıyla bu kelimenin hedef dile “O ancak değerli/kıymetli/ iyi melektir” şeklinde çevrilmesinin daha uygun olacağını düşünmekteyiz. Sıfata birden fazla anlam vermemizin sebebi kelimenin bu anlamlara gelebiliyor olmasıdır. Bu açıklamalar neticesinde mealleri incelersek;

Diyanet İşleri Başkanlığı Meali'ne baktığımızda;

“Kadınların kendisini yermesini işitince onları davet etti; koltuklar hazırladı; geldiklerinde her birine birer bıçak verdi. Yusuf'a: 'Yanlarına çık' dedi. Kadınlar Yusuf'u görünce şaşırıp ellerini kestiler ve 'Allah'ı tenzih ederiz ama bu insan değil ancak çok güzel bir melektir.' dediler.”

Bu mealde yazarın altı çizili olan kelimeye “güzel” anlamını verdiğini, hedef dile çevirirken sıfat tamlaması yaptığını görmekteyiz. Bu mealde sıfat- mevsuf arasına “bir” kelimesinin getirildiğini, bunun da gereksiz olduğunu düşünmekteyiz.

Diyanet Vakfı Meali'ne baktığımızda;

“Kadın, onların dedikodusunu duyunca, onlara dâvetçi gönderdi; onlar için dayanacak yastıklar hazırladı. Onlardan her birine bir bıçak verdi. (Kadınlar meyveleri soyarken Yusuf’a): «Çık karşılarına!» dedi. Kadınlar onu görünce, onun büyüklüğünü anladılar. (Şaşkınlıklarından) ellerini kestiler ve dediler ki: Hâşâ Rabbimiz! Bu bir beşer değil... Bu ancak üstün bir melektir!”

Bu mealde kelimeye “üstün” anlamı verildiğini, kelimenin hedef dilde de sıfat tamlaması olarak zikredildiğini görmekteyiz. Bir önceki meal ile aynı özelliklere sahip olduğunu görmekteyiz.

Süleyman Ateş Meali’ne baktığımızda;

“(Kadın), onların (dedikodu yaparak kendisini dile düşürme) düzenlerini iştirince, onlara (adam) gönderdi (yemeğe davet etti). Onlar için dayanacak yastıklar hazırladı ve her birine de birer bıçak verdi. (Yûsuf’a): "Çık karşılarına!" dedi. Kadınlar, (önlere konan meyveleri soyup yemekle meşgul iken) Yûsufu görünce onu (gözlerinde) büyüttüler, (ona hayranlıklarından ötürü) ellerini kestiler ve: "Allâh için, hâşâ bu, insan değildir; bu ancak güzel bir melektir!" dediler.”

Bu mealin bir önceki meal ile aynı özelliğe sahip olduğunu görmekteyiz.

Elmalı Hamdi Yazır Meali’ne baktığımızda;

“Vaktâ ki bunların gizliden gizliye dedikodularını işitti, onlara da'vetçi gönderdi ve onlar için dayalı döşeli bir sofraya hazırladı ve her birine bir bıçak verdi, beriden de çık karşılarına, dedi. Hepsi onu görür görmez çok büyüttüler, kendilerinin ellerini doğradılar ve hâşâ, dediler, Allah için bu bir beşer değil, mahzâ bir Melek-i kerîm.”

Bu mealde hedef dile çevrilirken hedef dilin gramer özelliklerine dikkat edilmediğini, dolayısıyla incelediğimiz kelimenin sadece telaffuzunun Latin harflerle ifade edilmeye çalışıldığını görmekteyiz. Bu mealin sadeleştirilmesi gerektiğini tekrar tekrar zikretmiş olalım.

Muhammed Esed Tefsiri’ne baktığımızda;

“Kadınların bu kötü konuşmaları kulağına değince, kişizadenin karısı, onları davet edip kendileri için mükellef bir ziyafet hazırladı, (28) ve her birinin eline bir bıçak tutuşturdu. Sonra [Yusuf’a]: "Çık [şimdi] onların karşısına!" dedi. Kadınlar onu görünce güzelliği karşısında şaşırıp kaldılar (29) ve şaşkınlıklarından ellerini kestiler: “Aman Allahım!” dediler, “Bu ölümlü biri olamaz; olsa olsa gözde bir melek bu!”

Bu mealin de ilk meallerde ifade ettiğimiz özelliklere sahip olduğunu görmekteyiz.

وَدَخَلَ مَعَهُ السِّجْنَ فَتَيَانٍ قَالَ أَحَدُهُمَا إِنِّي أَرِيتِي أَعَصِرُ خَمْراً وَقَالَ الْآخَرُ إِنِّي أَرِيتِي أَحْمِلُ فَوْقَ رَأْسِي خُبْزاً تَأْكُلُ الطَّيْرُ مِنْهُ نَبِّئْنَا بِتَأْوِيلِهِ إِنَّا نَرَاكَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ ﴿٣٦﴾

وَجُمْلَةٌ تَأْكُلُ الطَّيْرُ مِنْهُ فِي مَحَلِّ نَصَبٍ نَعْتٌ لِخُبْزَا

İ'râb: تَأْكُلُ الطَّيْرُ مِنْهُ cümlesi mahallen mansub ve خُبْزَا kelimesinin sıfatıdır.

Bu ayette altı çizili olan cümle nekradan sonra geldiği için sıfattır. Bu cümle ayetteki “ekmek” dediğimiz kelimenin sıfatı konumundadır. Dolayısıyla hedef dile çevrilirken “Kuşun kendisinden yediği ekmek” şeklinde ya da benzeri olmasının uygun olacağını düşünmekteyiz. Bu açıklamalar neticesinde mealleri incelersek;

Diyanet İşleri Başkanlığı Meali'ne baktığımızda;

“Hapse, onunla beraber, iki genç daha girdi. Biri, 'Rüyamda şaraplık üzüm sıkığımı gördüm.' dedi; diğeri 'Başımın üzerinde, kuşların yediği bir ekmek taşıdığımı gördüm'. dedi. 'Bize bunu yorumla; senin iyi bir kimse olduğunu görüyoruz.'”

Bu mealin içerisinde incelediğimiz cümlenin “ekmek” kelimesine sıfat olarak geldiğini görmekteyiz. Sonuç olarak ayette altı çizili olan cümlenin hem kaynak hem de hedef dil açısından sıfat tamlaması olduğunu görmekteyiz.

Diyanet Vakfı Meali'ne baktığımızda;

“Onunla birlikte zindana iki delikanlı daha girdi. Onlardan biri dedi ki: Ben (rüyada) şarap sıkığımı gördüm. Diğeri de: Ben de başımın üstünde kuşların yemekte olduğu bir ekmek taşıdığımı gördüm. Bunun yorumunu bize haber ver. Çünkü biz seni güzel davrananlardan görüyoruz, dedi.”

Bu meal içerisinde “olduğu” kelimesi ile sıfat-mevsuf arasında bağlantı kurulmaya çalışıldığını görmekteyiz. Bu çevirinin ilk bölümde bahsettiğimiz konular bağlamında değerlendirildiğinde, kaynak dilde sıfat-mevsuf olan kelimelerin hedef dile çevrilirken sıfat tamlaması olarak çevrilmesi için gereken kuralların işlenmediğini görmekteyiz.

Süleyman Ateş Meali'ne baktığımızda;

“Onunla beraber iki genç daha zindana girdi. Onlardan biri dedi ki: "Ben düşümde şarap sıkığımı görüyorum." Öteki de: "Ben de, görüyorum ki başımın üstünde

ekmek taşıyorum, kuşlar ondan yiyor. Bunun yorumunu bize haber ver, zira biz seni güzel davranan(iyi rü'yâ yoran)lardan görüyoruz." dedi."

Bu meal içerisinde cümlelerin başlı başına bir cümle olduğunu, bahsettiğimiz kelime ile bağlantı kurulmadığını görmekteyiz.

Elmalı Hamdi Yazır Meali'ne baktığımızda;

"Onunla beraber zindana iki delikanlı daha girdi, birisi ben, dedi: ru'yada kendimi görüyorum ki şarap sıkıyorum, diğeri de ben, dedi: ru'yada kendimi görüyorum ki başımın üstünde bir ekmek götürüyorum ondan kuşlar yiyor, bize bunun ta'birini haber ver, çünkü biz, seni muhsinlerden görüyoruz."

Bu mealin bir önceki meal ile aynı özellikleri taşıdığını görmekteyiz.

Muhammed Esed Tefsiri'ne baktığımızda;

"Onunla beraber iki genç daha girmişti hapse. (35) İşte bu iki gençten biri (bir gün): "Rüyamda kendimi şaraplık üzüm sıkarken gördüm" dedi. Öteki: "Ben de kendimi başımın üzerinde ekmek taşıyor gördüm, öyle ki kuşlar ondan (koparıp koparıp) yiyorlardı". [Bu iki genç:] [Yusuf'tan] "Bu (rüyaların) gerçek anlamını haber ver bize!" diye rica ettiler, "Çünkü görüyoruz ki, sen, [rüyaların nasıl yorumlanacağını] iyi [bilen] kimselersin".

Bu mealin bir önceki meal ile aynı özellikleri taşıdığını görmekteyiz.

قَالَ لَا يَأْتِيكُمَا طَعَامٌ تُرْزَقَانِيهِ إِلَّا نَبَّأْتُكُمَا بِتَأْوِيلِهِ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَكُمَا ذَلِكَمَا مِمَّا عَلَّمَنِي رَبِّي إِنِّي تَرَكْتُ
مِلَّةَ قَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ كَافِرُونَ ﴿٣٧﴾

وَجُمْلَةٌ تُرْزَقَانِيهِ... فِي مَحَلِّ رَفَعِ نَعْتِ لِطَعَامٍ وَجُمْلَةٌ لَا يُؤْمِنُونَ... فِي مَحَلِّ جَرِّ نَعْتِ لِقَوْمٍ

İ'râb: تُرْزَقَانِيهِ... cümlesi mahallen merfu طعام kelimesinin de sıfatıdır. لَا يُؤْمِنُونَ... cümlesi mahallen mecrurdur ve قَوْمٍ kelimesinin sıfatıdır.

Bu ayette altı çizili olan cümlelerin, nekra olan kelimedenden sonra geldiği için sıfat olduğu söylenilmektedir. Bu ayeti iki bölümde incelemeye çalışacağız. İlk bölüm olan (تُرْزَقَانِيهِ) cümlelerin bir önceki kelimeye "Nasıl?" sorusunu sorduğumuz zaman, cevap olarak alabildiğimiz cümledir. Sonuç olarak şöyle bir çeviri yapabiliriz; (yediğiniz yemek). Bu şekildeki çeviride sıfat diye bahsettiğimiz kelime olan (yemek) kelimesine "Nasıl?" sorusunu sorduğumuzda aldığımız cevap (yediğiniz) kelimesidir. İkinci bölüm ise ayette geçen (kavim) kelimesinden sonra gelen

cümledir. Bu kelimeye “Nasıl kavim?” sorusunu sorduğumuz zaman aldığımız cevap bu kelimedenden sonra gelen cümledir. Bu cümle (iman etmeyen)dir. Sonuç olarak anlamı topladığımız zaman (iman etmeyen kavmin dinini) şeklindedir. Bu açıklamalar neticesinde mealleri incelersek;

Diyaret İşleri Başkanlığı Meali’ne baktığımızda;

“Yusuf: 'Rabbimin bana öğrettiği bilgi ile, daha yiyeceğiniz yemek gelmeden size onu yorumlarım. Doğrusu ben, Allah'a inanmayan ve ahireti inkâr eden, bir milletin dinini bırakmışımdır.”

Bu meal içerisinde incelediğimiz ilk bölüme bakarsak ayet altında yapmış olduğunuz açıklama neticesinde sıfat-mevsuf ilişkisinin olduğunu görmekteyiz. İkinci bölümü incelediğimizde ise meal içerisinde yukarıda zikrettiğimiz açıklamanın benzerinin olmadığını görmekteyiz. Kaynak dilden hedef dile çevrildiğinde sıfat-mevsuf ilişkisinin düşünülmediğini meal içerisinde anlamaktayız.

Diyaret Vakfı Meali’ne baktığımızda;

“(Yusuf) dedi ki: Size yedirilecek yemek gelmeden önce onun yorumunu mutlaka size haber vereceğim. Bu, Rabbimin bana öğrettiklerindedir. Şüphesiz ben Allah'a inanmayan bir kavmin dininden uzaklaştım. Onlar ahireti inkâr edenlerin kendileridir.”

Bu meal içerisinde incelediğimiz iki bölümün, ayet altında yapmış olduğumuz açıklama ile paralellik gösterdiğini görmekteyiz. Dolayısıyla bu mealde incelediğimiz iki bölüm sıfat-mevsuf bağlamında değerlendirilmiş ve çevrilmiştir.

Süleyman Ateş Meali’ne baktığımızda;

“(Yûsuf) şöyle dedi: "Size rızık olarak verilen yemek henüz size gelmezden önce bunun yorumunu size haber vermiş olurum. Bu (yorum) Rabbimin bana öğrettiği şeylerdendir (bu bilgileri Rabbim bana lutfetti). Ben, Allah'a inanmayan, âhireti de inkâr eden bir kavmin dinini terk ettim.”

Bu mealin bir önceki meal ile aynı özellikleri içerdiğini görmekteyiz.

Elmalı Hamdi Yazır Meali’ne baktığımızda;

"Dedi ki: Size merzuk olacağınız bir taam gelecek a her hâlde o gelmezden evvel ben size bunun ta'birini haber vermiş bulunurum, bu bana Rabbımın ta'lim

buyurduklarındandır, çünkü ben, Allah'a inanmayan ve hep ahireti inkâr edenlerden ibaret bulunan bir kavmin milletini bıraktım.”

Bu meali hedef dil bağlamında değerlendirdiğimizde, mealin kesinlikle sadeleştirilmesi gerektiğini düşünmekteyiz. Çünkü meal içerisinde birçok kavramların Arapça şeklinde çevrildiğini görmekteyiz.

Muhammed Esed Tefsiri'ne baktığımızda;

“[Yusuf:] "Daha yiyeceğiniz günlük azığınız önünüze konmadan rüyalarınızın gerçek anlamını (37) size haber vereceğim, [ki başınıza gelecek olanı] vuku bulmadan önce [bilesiniz]; çünkü bu bana Rabbimin öğrettiği şeylerdendir. (Önce) bilin ki, ben, Allah'a inanmayan, (38) ve ahiret gerçeğini tanımaktan ısrarla kaçınan bir toplumun izlediği yolu terk ettim.”

Bu meal içerisinde yazarın anlama odaklandığını, bahsettiğimiz gramer konusunu hedef dil açısından düşünüp zikretmediğini görmekteyiz.

يَا صَاحِبِي السِّجْنِ أَرْبَابٌ مُتَفَرِّقُونَ خَيْرٌ أَمِ اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ (٣٩)

مُتَفَرِّقُونَ نَعْتٌ لِأَرْبَابٍ مَرْفُوعٍ الْوَاحِدُ نَعْتٌ لِلْفِطْرِ الْجَلَالَةِ الْقَهَّارُ نَعْتٌ ثَانٍ مَرْفُوعٍ

İ'râb: مُتَفَرِّقُونَ kelimesi أَرْبَابٍ kelimesinin sıfatı ve merfudur. الْوَاحِدُ kelimesi lafz-ı celal'in sıfatı ve الْقَهَّارُ kelimesi ise ikinci sıfatıdır.

Bu ayette bizi ilgilendiren iki kısım mevcuttur. İlk kısmı incelemek gerekirse, ayette “farklı rabler/efendiler” ya da buna benzer şekilde çeviri yapılmasının uygun olacağını düşünmekteyiz. Çünkü bu altı çizili olan kelimelerde sıfat tamlaması olduğu zikredilmektedir. Dolayısıyla “Nasıl Rabler/efendiler?” sorusunu sorduğumuzda aldığımız cevap “farklı/çeşitli” kelimesidir. İkinci kısımda ise “الْقَهَّارُ” kelimesine verilen anlam farklı olduğu için mealler içerisinde incelemeye çalışacağız. Bu açıklamalar neticesinde mealleri incelersek;

Diyaret İşleri Başkanlığı Meali'ne baktığımızda;

“Ey mahpus arkadaşlarım! Ayrı ayrı bir sürü uydurma rabler mi daha iyidir, yoksa her şeyden üstün tek Allah mı?”

Bu mealde incelediğimiz kelimeler hedef dile çevrilirken sıfat tamlaması düşünülerek çeviri yapıldığını görmekteyiz. Sadece sıfat diye zikrettiğimiz kelimelere verilen anlamların farklı olduğunu ama yine de hedef dil açısından sıfat

tamlaması düşünülerek çevrildiğini görmekteyiz.

Diyanet Vakfı Meali'ne baktığımızda;

“Ey zindan arkadaşlarım! Çeşitli tanrılar mı daha iyi, yoksa gücüne karşı durulamaz olan bir tek Allah mı?”

Bu mealde ilk kısımda sıfat olan “çeşitli” kelimesi “tanrılar” kelimesinden önce getirilmiş ve sıfat tamlaması yapılmıştır. İkinci kısımda ise kelimelerden birine “karşı durulamaz olan” diğerine ise “bir tek” anlamını vererek sıfat tamlaması yapılmıştır.

Süleyman Ateş Meali'ne baktığımızda;

“Ey benim zindan arkadaşlarım, çeşitli tanrılar mı iyi, yoksa her şeyi (hükmü altında tutan) kahredici tek Allâh mı?”

Bu mealin bir önceki meal ile aynı özelliği taşıdığı görülmektedir.

Elmalı Hamdi Yazır Meali'ne baktığımızda;

“Ey benim zindan arkadaşlarım, müteferrik birçok ilâhlar mı hayırlıdır yoksa hepsine galip, kahhar olan bir Allah mı?”

Bu mealde incelediğimiz kelimeler sıfat tamlaması olarak zikredildiğini görüyoruz fakat kelimelerin sadeleştirilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

Muhammed Esed Tefsiri'ne baktığımızda;

“Ey mahpus arkadaşlarım! Hangisi daha iyidir: Birbirinden ayrı pek çok rab[bin varlığına inanmak] mı, yoksa bütün varlıklara egemen bir tek Allah[a inanmak] mı?”

Bu mealde yazar kelimelerin anlamlarına odaklanmış, hedef dil ile muhatap olacak kimseye kelimelerin tam anlamlarının neler olduğunu göstermeye çalışmıştır. Dolayısıyla gramer konularına biraz değinmiş olsa da amacının o olmadığı kanaatindeyiz.

مَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِهِ إِلَّا أَسْمَاءَ سَمَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ وَأَبَاؤُكُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ إِنْ الْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ أَمَرَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٤٠﴾

وَجُمْلَةٌ سَمَّيْتُمُوهَا فِي مَحَلِّ نَصَبٍ نَعْتِ لَأَسْمَاءَ وَجُمْلَةٌ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ فِي مَحَلِّ نَصَبٍ نَعْتِ ثَانٍ لَأَسْمَاءَ

İ'râb: مَا أَنْزَلَ اللَّهُ بِهَا cümlesi mansub mamullerden ve أَسْمَاءَ kelimesinin sıfatıdır.

مِنْ سُلْطَانٍ cümlesi mahallen mansub ve ikinci sıfattır.

Bu ayette üç kısım sıfat olduğu zikredilmektedir. İlk kısmı incelersek “siz ve babalarınızın adlandırdığı/isimlendirdiği” bu cümle kendisinden önceki olan “isimler” kelimesinin sıfatı mesabesinde. Dolayısıyla anlamın “siz ve babalarınızın isimlendirdiği/adlandırdığı isimlere” tarzında veya benzeri şekilde olması gerektiğini düşünmekteyiz. İkinci kısımda ise “Allah’ın kendileri hakkında delil indirmedeği” cümlesi “isimler” kelimesine sıfat olmuştur. Burada ise anlamın “Allah’ın kendileri hakkında delil indirmedeği isimlere” tarzında veya benzeri şekilde olması gerektiğini düşünmekteyiz. Üçüncü kısım “dosdoğru” kelimesinin “din” kelimesine sıfat olmasıdır. Dolayısıyla anlamın “dosdoğru din” tarzında veya benzeri şekilde olması gerektiğini düşünüyüyoruz. Bu açıklamalar neticesinde mealleri incelersek;

Diyanet İşleri Başkanlığı Meali’ne baktığımızda;

“Allah’ı bırakıp taptığınız, sizin ve babalarınızın adlandırdığı putlardan başka bir şey değildir. Allah onların doğru olduğuna dair bir delil indirmemiştir. Hüküm vermek ancak Allah’a aittir; kendisinden başkasına değil, O’na tapmanızı emretmiştir. Bu, dosdoğru dindir, fakat insanların çoğu bilmezler.”

Bu mealde ilk kısım sıfat tamlaması şeklinde çevrilmiştir. İkinci kısmın ise sıfat olarak değil de başlı başına bir cümle olarak çevrildiğini görmekteyiz. Üçüncü kısım ise sıfat tamlaması olarak çevrilmiştir.

Diyanet Vakfı Meali’ne baktığımızda;

“Allah’ı bırakıp da taptıklarınız, sizin ve atalarınızın taktığı birtakım isimlerden başka bir şey değildir. Allah onlar hakkında herhangi bir delil indirmemiştir. Hüküm sadece Allah’a aittir. O size kendisinden başkasına ibadet etmemenizi emretmiştir. İşte dosdoğru din budur. Fakat insanların çoğu bilmezler.”

Bu mealde ilk kısmın da sıfat tamlaması olarak geldiğini fakat burada bulunan “birtakım” kelimesinde gramer tartışmasının olduğunu hatırlatmak gerekir. İkinci kısmın ise bir önceki mealde olduğu gibi başlı başına bir cümle olarak ele alındığını görmekteyiz. Üçüncü kısım ise zikrettiğimiz şekilde çevrilmiştir.

Süleyman Ateş Meali’ne baktığımızda;

“Siz, onu bırakıp ancak sizin ve atalarınızın taktığı birtakım (boş) isimlere

tapıyorsunuz. Allâh onlar(ın gerçekliği) hakkında hiçbir delil indirmemiş(onlara hiçbir güç vermemiş)tir. Hüküm, yalnız Allâh'ındır. O, yalnız kendisine tapmanızı buyurmuştur. İşte doğru din budur. Ama insanların çoğu bilmezler.”

Bu mealde ilk kısım bir önceki meal ile aynı özelliği taşımaktadır. İkinci kısmın bir önceki meal ile aynı özelliği taşıdığını, başlı başına bir cümle olarak zikredildiğini görmekteyiz. Üçüncü kısımda ise “doğru” kelimesinin “din” kelimesine sıfat olarak geldiğini görmekteyiz. Burada “dosdoğru” diyerek pekiştirme yapılmadığını fakat “doğru din” diye zikredilerek sıfat tamlaması olarak hedef dile çevrildiğini görmekteyiz.

Elmalı Hamdi Yazır Meali'ne baktığımızda;

“Sizin ondan başka taptıklarınız bir takım kuru isimlerden ibarettir ki onları siz ve atalarınız takmışsınızdır, yoksa Allah, onlara öyle bir saltanat indirmemiştir, hüküm ancak Allah'ındır, o size kendisinden başkasına tapmamanızı emretti, doğru ve sabit din budur velâkin nasın ekserisi bilmezler.”

Bu mealde ilk kısmın bir önceki mealde zikrettiğimiz şekilde aynı özelliği taşıdığını görmekteyiz. İkinci kısmın aynı şekilde sıfat tamlaması olarak değil de, başlı başına bir cümle olarak zikredildiğini görmekteyiz. Üçüncü kısmın ise sıfat tamlaması olarak çevrildiğini görmekteyiz. Bu açıklamaları yaptıktan sonra şunu da ifade etmek gerekir ki bu mealin günümüz Türkçesi için sadeleştirilmesi gerekmektedir.

Muhammed Esed Tefsiri'ne baktığımızda;

“Allah'ı bırakıp tapındığımız her şey gerçekte sizin ve atalarımızın kendi muhayyilenizden çıkardığımız [anlamsız] isimlerden öteye geçmemektedir; çünkü bunlar hakkında hiçbir kanıt indirmemiştir Allah. [Neyin doğru, neyin eğri olduğu konusunda] hüküm yalnızca Allah'a aittir. Ve O da kendisinden başkasına kulluk etmemenizi buyuruyor. İşte dosdoğru olan [tek] din budur; ama insanların çoğu bunu bilmez.”

Bu mealde iki kısımda anlama odaklanıldığını, müfessirin burada hedef dile çevirirken sıfat tamlaması olarak düşünmediğini ve zikretmediğini görmekteyiz. Fakat üçüncü kısımda sıfat tamlaması olarak zikrettiğini görmekteyiz.

يَا صَاحِبِي السِّجْنِ أَمَا أَحَدُكُمْ فَيَسْقِي رَبَّهُ خَمْرًا وَأَمَّا الْآخِرُ فَيَصْنَبُ فَتَأْكُلُ الطَّيْرُ مِنْ رَأْسِهِ قُضِيَ

الْأَمْرُ الَّذِي فِيهِ تَسْتَفْتِيَانِ ﴿٤١﴾

الَّذِي إِسْمٌ مَوْصُولٌ مَبْنِيٌّ فِي مَحَلِّ رَفْعٍ نَعْتٌ لِأَمْرٍ

إِذِي:الَّذِي ve sıla cümlesi mahallen merfu ve أمر kelimesinin sıfatıdır.

Bu ayette sıla cümlesi olarak gelen cümle “الأمر” kelimesinin sıfatı olarak geldiği zikredilmiştir. Dolayısıyla anlamın “kendisi hakkında fetva istediğiniz/sorduğunuz iş” tarzında ya da benzeri şekilde çevrilmesinin uygun olacağını bize düşündürmektedir. Bu açıklamalar neticesinde mealleri incelersek;

Diyamet İşleri Başkanlığı Meali’ne baktığımızda;

“Ey mahpus arkadaşlarım! Biriniz efendinize şarap sunacak, diğeri asılacak ve kuşlar başından yiyecektir. Sorduğunuz iş, işte böylece kesinleşmiştir.”

Bu mealde incelediğimiz kelimenin yukarıda ifade ettiğimiz şekilde sıfat tamlaması olarak çevrildiğini görmekteyiz. Çünkü “iş” kelimesine “Nasıl?” Sorusunu sorduğumuzda “sorduğunuz” cevabını aldığımızı ve bunun sıfat tamlaması olarak zikredildiğini görmekteyiz.

Diyamet Vakfı Meali’ne baktığımızda;

“Ey zindan arkadaşlarım! (Rüyalarınıza gelince), biriniz (daha önce olduğu gibi) efendisine şarap içirecek; diğeri ise asılacak ve kuşlar onun başından (beynini) yiyecekler. Yorumunu sorduğunuz iş (bu şekilde) kesinleşmiştir.”

Bu mealin bir önceki meal ile aynı özelliği taşıdığını görmekteyiz.

Süleyman Ateş Meali’ne baktığımızda;

"Ey zindan arkadaşlarım, (rü'yânıza gelince) biriniz (eskisi gibi) yine efendisine şarap sunacak, diğeri ise asılacak, kuşlar onun başından yiyecek. Sorduğunuz iş (bu şekilde) kesinleşmiştir."

Bu mealin de bir önceki meal ile aynı özelliği taşıdığını görmekteyiz.

Elmalı Hamdi Yazır Meali’ne baktığımızda;

“Ey benim zindan arkadaşlarım! Gelelim ru'yanıza: biriniz Efendisine yine şarap sunacak, diğeri de asılacak, kuşlar başından yiyecek, işte fetvâsını istediğiniz emir hallolundu.”

Bu mealin de bir önceki meal ile aynı özelliği taşıdığını, sıfat tamlaması olarak geldiğini görmekteyiz. Sadece kelimelere verilen anlamaların farklıdır.

Muhammed Esed Tefsiri'ne baktığımızda;

“[İmdi,] ey mahpus arkadaşlarım, [rüyalarınızın yorumuna gelince,] biriniz efendisine [Kral'a] içki sofrasında sâkîlik yapacak ve biriniz, biriniz de asılacak ve et yiyici kuşlar onun başını didikleyecek. [Ama geleceğiniz ne olursa olsun,] benden yorumlamamı istediğiniz şey [Allah tarafından] karara bağlanmış bulunuyor.”

Bu mealde de incelediğimiz kelimelerin anlamları farklı verilmiş olsa da sıfat tamlaması olarak geldiğini görmekteyiz.

وَقَالَ الْمَلِكُ إِنِّي أَرَى سَبْعَ بَقَرَاتٍ سِمَانٍ يَأْكُلُهُنَّ سَبْعٌ عِجَافٌ وَسَبْعَ سُنبُلَاتٍ خُضْرٍ وَأُخَرَ يَابِسَاتٍ
يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ أَفْتُونِي فِي رُءْيَايَ إِنْ كُنْتُمْ لِلرُّءْيَا تَعْبُرُونَ ﴿٤٣﴾

سِمَانٌ نَعْتٌ لِبَقَرَاتٍ مَجْرُورٍ عِجَافٌ نَعْتٌ لِسَبْعٍ مَرْفُوعٍ خُضْرٍ نَعْتٌ لِسُنْبُلَاتٍ يَابِسَاتٍ نَعْتٌ
لِأُخَرَ

İ'râb: سِمَانٌ kelimesi بَقَرَاتٍ kelimesinden sıfat ve mecrurdur. عِجَافٌ kelimesi سَبْعٌ kelimesinden sıfat ve merfu mamüllerdendir. خُضْرٍ kelimesi سُنبُلَاتٍ kelimesinin sıfatıdır. يَابِسَاتٍ kelimesi أُخَرَ kelimesinden sıfattır.

Bu ayeti incelediğimiz zaman dört kelimenin sıfat olarak geldiği zikredilmektedir. İlki “semiz inek” burada “semiz” kelimesi “inek” kelimesinin sıfatı olmaktadır. İkincisi “zayıf inek” burada da aynı şekilde sıfat tamlaması oluşmaktadır. Üçüncüsü “yeşil başak”, dördüncüsü ise “kuru başak”tır. Bu açıklamalar neticesinde mealleri inceleyerek;

Diyanet İşleri Başkanlığı Meali'ne baktığımızda;

“Hükümdar: 'Ben, yedi semiz ineği yedi zayıf ineğin yediğini; yedi yeşil başak ve bir o kadar da kurumuş başak görüyorum. Ey ileri gelenler! Eğer rüya yorumasını biliyorsanız rüyamı söyleyiniz.' dedi.”

Bu mealin ayet altında yaptığımız açıklama ile aynı yönde olduğunu, burada bahsettiğimiz kelimelerin sıfat tamlaması olarak hedef dile çevrildiğini görmekteyiz.

Diyanet Vakfı Meali'ne baktığımızda;

“Kral dedi ki: Ben (rüyada) yedi arık ineğin yediği yedi semiz inek gördüm. Ayrıca, yedi yeşil başak ve diğerlerini de kuru gördüm. Ey ileri gelenler! Eğer rüya yorumluyorsanız, benim rüyamı da bana yorumlayınız.”

Bu mealin de bir önceki meal ile aynı özelliği taşıdığını görmekteyiz.

Süleyman Ateş Meali'ne baktığımızda;

“(Bir gün) Kral dedi ki: Ben, düşümde yedi semiz inek görüyorum, bunları yedi zayıf inek yiyor. Ve yedi yeşil, yedi de kuru başak (görüyorum). Ey efendiler, eğer siz rüya tabir ediyorsanız bu rüyamın tabirini bana anlatın.”

Bu mealin de bir önceki meal ile aynı özelliği taşıdığını görmekteyiz.

Elmalı Hamdi Yazır Meali'ne baktığımızda;

“Bir gün Melik ben, dedi; rüyada görüyorum ki yedi semiz inek, bunları yedi arık yiyor ve yedi yeşil başakla diğer yedi de kuru, ey efendiler, siz rüya tabir ediyorsanız bana rüya mı halledin”

Bu mealde de müfessirin çeviriyi sıfat tamlaması olarak yaptığını görüyoruz fakat bu mealin sadeleştirilmesi gerektiğini düşünüyoruz.

Muhammed Esed Tefsiri'ne baktığımızda;

“Ve [bir gün] Kral: Rüyamda, dedi, "yedi çelimsiz ineğin yediği yedi semiz inek, yedi yeşil başak ve bir o kadar da kurumuş başak gördüm. Ey soylular! Eğer rüya yorumlamasını biliyorsanız bu rüyamı bana yorumlayın bakalım!”

Bu mealin de zikrettiğimiz şekilde hedef dile çevrilirken sıfat tamlaması olarak düşünülüp çevrildiğini görmekteyiz.

يُوسُفُ أَيُّهَا الصِّدِّيقُ أَفْتِنَا فِي سَبْعِ بَقَرَاتٍ سِمَانٍ يَأْكُلُهُنَّ سَبْعُ عِجَافٍ وَسَبْعِ سُنبُلَاتٍ خُضْرٍ
وَأُخْرٍ يَا بَسَاتٍ لَعَلِّي أَرْجِعُ إِلَى النَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَعْلَمُونَ (٤٦)

الصِّدِّيقُ نَعْتٌ لَأَيِّ تَبِعَهُ فِي الرَّفْعِ لُفْظًا

İ'râb: الصِّدِّيقُ kelimesi أي kelimesinden sıfat ve lafzen raf olma hususunda ona tabi olmuştur.

Bu ayette “الصِّدِّيقُ” kelimesi kendisinden bir önceki olan “يُوسُفُ” kelimesinin sıfatı olmaktadır. Dolayısıyla bu ayetin anlamının “doğru sözlü Yusuf” olması gerekmektedir. Çünkü “Yusuf” kelimesine “Nasıl?” sorusunu sorduğumuzda aldığımız cevap “doğru sözlü” kelime grubudur. Bu açıklamalar neticesinde mealleri inceleyerek;

Diyanet İşleri Başkanlığı Meali'ne baktığımızda;

“Hapishaneye varıp: 'Ey doğru sözlü Yusuf! Rüyada görülen yedi semiz ineği yedi zayıf ineğin yemesi; yedi yeşil başak ve bir o kadar kuru başak nedir? Bize yorumla, ben de insanlara ulaştırayım da bilsinler.' dedi.”

Bu mealde yukarıda yaptığımız açıklamanın dikkate alındığını ve hedef dile çevrilirken sıfat tamlaması yapılarak çevrildiğini görmekteyiz.

Diyanet Vakfı Meali'ne baktığımızda;

“(Yusuf'un yanına gelerek dedi ki:) Ey Yusuf, ey doğru sözlü kişi! (Rüyada görülen) yedi arık ineğin yediği yedi semiz inek ile yedi yeşil başak ve diğerleri de kuru olan (başaklar) hakkında bize yorum yap. Ümit ederim ki, insanlara (isabetli yorumunla) dönerim de belki onlar da doğruyu öğrenirler.”

Bu mealin de bir önceki meal gibi sıfat tamlaması düşünülerek hedef dile çevrildiğini görmekteyiz.

Süleyman Ateş Meali'ne baktığımızda;

“Zindana, Yusuf'un yanına geldi, dedi ki): Yusuf, ey çok doğru söyleyen, bize şu rüyayı çöz: Yedi semiz ineği, yedi zayıf (inek) yiyor ve yedi yeşil, yedi de kuru başak (neyi gösterir)? Umarım ki senin yorumunla insanlara dönerim, onlar da bilirler.”

Bu mealde incelediğimiz kelimenin sıfat olarak ele alınmadığını, müfessirin burada bedel düşünerek çevirdiğini görüyoruz.

Elmalı Hamdi Yazır Meali'ne baktığımızda;

“Yusuf! Ey sıddık! Bize şunu hallet: «yedi semiz inek bunları yedi arık yiyor ve yedi yeşil başakla diğer yedi de kuru» ümid ederim ki o nâsa cevab ile dönerim, gerektir ki kadrini bilirler.”

Bu mealin de bir önceki meal ile aynı özelliği taşıdığını fakat sadeleştirilmesi gerektiğini düşünmekteyiz.

Muhammed Esed Tefsiri'ne baktığımızda;

“[Ve böylece Yusuf'u hapishanede görmeye gitti ve o'na:] "Ey Yusuf, ey özü-sözü doğru adam!" dedi, "[Rüyada görülen] yedi çelimsiz ineğin yediği yedi semiz inek ve yedi yeşil başakla (yedi) kurumuş başak ne anlama gelir, bunu bana yorumla ki [senin açıklamanla saraydaki] insanların yanına döneyim ve onlar da [böylece senin

nasıl biri olduğunu] öğrensinler!”

Bu mealde de bir önceki meallerde olduğu gibi müfessirin sıfat olarak değil de bedel olarak ele almaya çalıştığını görmekteyiz.

ثُمَّ يَأْتِي مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ سَبْعَ شِدَادٍ يَأْكُلْنَ مَا قَدَّمْتُمْ لَهُنَّ إِلَّا قَلِيلًا مِمَّا تَحْصِنُونَ ﴿٤٨﴾

شِدَادٍ نَعْتٌ لِسَبْعٍ مَرْفُوعٌ وَجُمْلَةٌ يَأْكُلْنَ فِي مَحَلِّ رَفْعٍ نَعْتٌ لِسَبْعٍ إِلَّا قَلِيلًا مِمَّا تَحْصِنُونَ مِثْلَ إِلَّا قَلِيلًا مِمَّا تَأْكُلُونَ

İ'râb: شِدَادٍ kelimesi سَبْعٍ kelimesinden sıfat ve merfudur. يَأْكُلْنَ cümlesi mahallen merfu ve سَبْعٍ kelimesinin sıfatıdır. لَّا قَلِيلًا مِمَّا تَحْصِنُونَ bu cümlesi مِمَّا تَأْكُلُونَ cümlesi gibidir.

Bu ayette altı çizili olan kelimelerden ilki sıfat tamlaması olarak hedef dile çevrilebilirken ikincisinde bunun mümkün olmadığı kanaatindeyiz. Çünkü altı çizili ikinci kelime olan “az” kelimesinin kendisi hedef dilde sıfat olarak kullanılan bir kelimedir. Sonuç olarak bu kelimelerin cümle içerisinde olması gereken anlamın “biriktirdiğinizi yiyip bitirecek yedi kurak yıl” olması gerektiği kanaatindeyiz. Şunu da ifade edelim ki “شِدَادٌ” kelimesi sıfat olarak çevrilebilirken “يَأْكُلْنَ مَا قَدَّمْتُمْ لَهُنَّ” cümlesinin sıfat olarak çevrilemediğini, sadece “-ecek, -acak” kelimeleri ile gelecek zaman ifade eden çekim eki konumuna geldiğini görüyoruz. Bu açıklamalar neticesinde mealleri incelersek;

Diyanet İşleri Başkanlığı Meali’ne baktığımızda;

“Sonra bunun ardından yedi kurak yıl gelir, bütün biriktirdiğinizi yer, yalnız az bir miktar saklarsınız.”

Bu mealde sadece “kurak yıl” derken sıfat tamlamasının olduğunu bir başka yerde sıfat tamlamasının olmadığını düşünmekteyiz.

Diyanet Vakfı Meali’ne baktığımızda;

“Sonra bunun ardından, saklayacaklarınızdan az bir miktar (tohumluk) hariç, o yıllar için biriktirdiklerinizi yeyip bitirecek yedi kıtlık yılı gelecektir.”

Bu meal de bir önceki meal ile aynı özelliği taşımaktadır. Meal içerisinde sadece “kıtlık yıl” diye verilen anlamda sıfat tamlaması vardır.

Süleyman Ateş Meali’ne baktığımızda;

“Sonra onun ardından yedi kurak (yıl) gelir ki (tohumluk olarak) sakladığınız az miktar dışında, o yıllar için önceden biriktirdiklerinizi yeyip bitirir.”

Bu mealde de bir önceki meallerde olduğu gibi “kurak yıl” diye çevrilen yerde sıfat tamlaması vardır. Diğer çizilen yerlerde verilen anlamlarda sıfat tamlamasının olmadığı kanaatindeyiz.

Elmalı Hamdi Yazır Meali’ne baktığımızda;

“Sonra onun arkasından yedi kurak sene gelecek, önce biriktirdiklerinizi yiyip götürecek, biraz saklıyacağınızdan maada”

Bu mealde bir önceki meallerde olduğu gibi “kurak sene” diye çevrilen yerde sıfat tamlamasının olduğunu, diğer yerlerde olmadığını düşünmekteyiz.

Muhammed Esed Tefsiri’ne baktığımızda;

“Çünkü, [yedi yıl sürecek olan] bu [bolluk zamanı]ndan sonra yedi yıllık bir kıtlık dönemi gelecek ve sizin bu dönem için hazırladığınız her şeyi, sakladığınız az bir miktarın dışında, silip süpürecek.”

Bu mealde incelediğimiz kelime ya da cümlelerin hedef dile çevrilirken sıfat tamlaması düşünülerek çevrilmediğini söyleyebiliriz. Bize göre bunun sebebi, müfessirin gramer konularından çok anlama odaklanmış olmasıdır.

ثُمَّ يَأْتِي مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ عَامٌ فِيهِ يُغَاثُ النَّاسُ وَفِيهِ يَعْرِضُونَ (٤٩)

وَجُمْلَةٌ فِيهِ يُغَاثُ النَّاسُ فِي مَحَلِّ رَفَعٍ نَعْتِ لِـعَامٍ

İ’râb: فِيهِ يُغَاثُ النَّاسُ cümlesi mahallen merfu ve عام kelimesinin sıfatıdır.

Bu ayette altı çizili olan cümlelerin, kendisinden önceki “عام” kelimesine sıfat olduğu söylenilmektedir. Dolayısıyla anlamını düşünürsek cümlelerin “içinde insanların yardım olduğu ve bol bol yağmurun aktığı yıl” şeklinde ya da benzeri şekilde çevrilmesi gerekmektedir. Fakat bu şekilde yapılan çeviride kaynak dil açısından sıfat olduğu görülebilirken, hedef dil açısından sıfat tamlaması olup olmayacağı ise şüpheli olmaktadır. Türkçede sıfat isim olarak gelebilmekte iken cümle olarak gelip gelemeyeceği tartışmalı bir konudur. Çünkü cümle içerisinde çoğunlukla farklı görevleri olmaktadır. Bu açıklamalar neticesinde mealleri incelersek;

Diyanet İşleri Başkanlığı Meali’ne baktığımızda;

“Sonra, halkın yağmur göreceği bir yıl gelir, o zaman sıkıp sağarlar dedi.”

Bu mealde “yıl” kelimesinden önce zikredilen “halkın yağmur göreceği” kelime grubunun “yıl” kelimesinin sıfatı olduğu söylemeye çalışılmıştır. Fakat cümle isme bağlanırken kullanılan “-ecek” ekinin ise gelecek zaman ifade eden ek olduğunu söylemek gerekir.

Diyanet Vakfı Meali’ne baktığımızda;

“Sonra bunun ardından da bir yıl gelecek ki, o yılda insanlara (Allah tarafından) yardım olunacak ve o yılda (meyve suyu ve yağ) sıkacaklar.”

Bu mealde de cümlenin sıfat olduğu ifade edilmeye çalışılmış, bunun da “-ki” eki getirilerek yapılmaya çalışıldığı görülmektedir. Fakat hedef dil açısından bakıldığında çeviri içerisinde sıfat tamlaması olarak geldiği görülmemektedir.

Süleyman Ateş Meali’ne baktığımızda;

“Sonra onun ardından bir yıl gelir ki, o yılda insanlara bol yağmur verilir ve insanlar o yıl (bol bol meyva) sıkarlar (hayvan sağarlar).”

Bu mealin de bir önceki meal ile aynı özelliği taşıdığını görüyoruz.

Elmalı Hamdi Yazır Meali’ne baktığımızda;

“Sonra onun arkasından bir yıl gelecek ki halk onda sıkıntıdan kurtulacak, sıkıp sağacak.”

Bu mealin de bir önceki meal ile aynı özelliği taşıdığını görmekteyiz.

Muhammed Esed Tefsiri’ne baktığımızda;

“Ve bundan sonra, halkın bütün bu kıtlıktan, darlıktan kurtulacağı bir yıl olacak ve o yıl insanlar [eskiden olduğu gibi bol bol zeytin ve üzüm] sıkacaklar.”

Bu meal de ilk meal ile aynı özelliği taşımaktadır.

وَقَالَ الْمَلِكُ انْتُونِي بِهِ فَلَمَّا جَاءَهُ الرَّسُولُ قَالَ ارْجِعْ إِلَى رَبِّكَ فَسَأَلَهُ مَا بَأْسَ النَّسْوَةِ الَّتِي قَطَعْنَا

أَيْدِيَهُنَّ إِنَّ رَبِّي بِكَيْدِهِنَّ عَلِيمٌ (٥٠)

التي اسمٌ موصولٌ مَبْنِيٌّ فِي مَحَلِّ جَرِّ نَعْتٍ لِ النَّسْوَةِ

İ’râb: التي ism-i mevsul, mahallen mecrûr ve النسوة kelimesinin sıfatıdır.

Bu ayette altı çizili olan sıla cümlesinin kendisinden önceki olan “النَّسْوَةِ” kelimesinin

sıfatı olduğu söylenmektedir. Dolayısıyla buraya anlam verilirken “ellerini kesen kadınlar” tarzında veya buna benzer şekilde olması gerektiği kanaatindeyiz. Bu açıklamalar neticesinde mealleri incelersek;

Diyanet İşleri Başkanlığı Meali’ne baktığımızda;

“Hükümdar: “Onu bana getirin” dedi. Yusuf’a elçi gelince, “Efendine dön, kadınlar niçin ellerini kesmişlerdi bir sor; doğrusu Rabbim onların hilesini bilir.” dedi.”

Bu mealde bizim incelediğimiz cümlenin sıfat olarak hedef dile çevrilmediğini görüyoruz.

Diyanet Vakfı Meali’ne baktığımızda;

“(Adam bu yorumu getirince) kral dedi ki: «Onu bana getirin!» Elçi, Yusuf’a geldiği zaman, (Yusuf) dedi ki: «Efendine dön de ona: Ellerini kesen o kadınların zoru neydi? diye sor. Şüphesiz benim Rabbim onların hilesini çok iyi bilir.»”

Bu mealde incelediğimiz cümlenin sıfat olarak düşünülüp çevrildiğini görüyoruz. Meal içerisinde “kadınların özelliklerinden hangi?” sorusunun cevabı olarak geldiğini görmekteyiz.

Süleyman Ateş Meali’ne baktığımızda;

“(Elçi bu yorumu getirince) Kral: "Onu bana getirin." dedi. Elçi, Yusufun yanına gelince (Yusuf): "Efendine dön de ona sor, ellerini kesen o kadınların maksadı neydi? (Bunu ortaya çıkarsın). Şüphesiz Rabbim, onların tuzaklarını biliyor." dedi.”

Bu mealin de bir önceki meal ile aynı özelliği taşıdığını, cümlenin hedef dile çevrilirken sıfat olduğu düşünülerek çevrildiğini görmekteyiz.

Elmalı Hamdi Yazır Meali’ne baktığımızda;

“Bunu duyan Melik de getirin bana onu, bunun üzerine ona gönderilen adem gelince, haydi Efendine dön de sor ona: o ellerini doğrayan kadınların maksatları ne imiş, şüphe yok ki rabbim onların hilelerine alimdir, dedi.”

Bu mealde de bir önceki meallerde söylediğimiz gibi müfessirin altı çizili kısmı sıfat olarak değerlendirdiği ve çeviriyi de bu şekilde yaptığı görülmektedir.

Muhammed Esed Tefsiri’ne baktığımızda;

“Ve [Yusuf’un yorumu kendisine ulaşır ulaşmaz] Kral: "Onu bana getirin!" dedi.

Ama elçiler kendisine geldiğinde [Yusuf:] "Efendinize gidin ve ondan [önce] ellerini kesen kadınlar hakkındaki gerçeği [ortaya çıkarmasını] isteyin; çünkü, Rabbim onların oyunlarını/tuzaklarını bütün gerçeğiyle bilmektedir!"

Bu mealin de bir önceki meal ile aynı özelliklere sahip olduğunu görmekteyiz. Genel olarak bakıldığında bir kısım mealde sıfat tamlaması önemsenip çeviride işlenmişken, bir diğer mealde anlama odaklanıldığını ve bunun önemsenmediğine şahit oluyoruz.

وَكَذَلِكَ مَكَّنَّا لِيُوسُفَ فِي الْأَرْضِ يَتَّبِعُوا مِنْهَا حَيْثُ يَشَاءُ نُصِيبُ بِرَحْمَتِنَا مَنْ نَشَاءُ وَلَا نُضِيعُ أَجْرَ
الْمُحْسِنِينَ ﴿٥٦﴾

وَجُمْلَةٌ يَتَّبِعُوا... فِي مَحَلِّ نَصَبٍ حَالٍ مِنْ يَوْسُفَ

İ'râb: يتَّبِعُوا... cümlesi mahallen mansub ve يوسف kelimesinden hâldir.

Bu ayette altı çizili olan cümleyi "يُوسُفَ" kelimesinden hâl olduğu söylenilmektedir. Hâl olan cümle, "dilediği gibi hareket ediyor" anlamındadır. Bunun sonucu olarak hâl ve zil hâl beraber düşünülüp anlam verilirse "dilediği gibi hareket eden/ ettiği hâlde Yusuf'u" tarzında ya da bunun benzeri şekilde yapılmasının uygun olacağı kanaatindeyiz. Bu açıklamalar neticesinde mealleri incelersek;

Diyaret İşleri Başkanlığı Meali'ne baktığımızda;

"Yusuf'u böylece o memlekete yerleştirdik; istediği yerlerde oturabilirdi. Rahmetimizi tıpkı bu misalde olduğu gibi istediğimize veririz; iyi davrananların ecrini zayi etmeyiz."

Bu mealde bizim incelediğimiz cümle başlı başına yeni bir cümle olarak düşünülüp ona göre çeviri yapılmıştır. Dolayısıyla bu mealde hâlden bahsedemiyoruz.

Diyaret Vakfı Meali'ne baktığımızda;

"Ve böylece Yusuf'a orada dilediği gibi hareket etmek üzere ülke içinde yetki verdik. Biz dilediğimiz kimseye rahmetimizi eriştiririz. Ve güzel davrananların mükâfatını zayi etmeyiz."

Bu mealde bir önceki meal ile aynı özelliği taşıdığını, dolayısıyla hâl olmadığını görmekteyiz, hedef dile çevrilirken cümle içerisinde görevinin farklı olduğunu görmekteyiz.

Süleyman Ateş Meali'ne baktığımızda;

“Böylece biz Yusuf'a o ülkede iktidar verdik. Orada dilediği yerde konaklardı. Biz, dilediğimiz kimseye rahmetimizi ulaştırırız, güzel davrananların ecrini zayi etmeyiz.”

Bu mealde incelediğimiz cümlenin diğer kelime ile bağlantısının olmadığını, başlı başına yeni bir cümle olduğunu görmekteyiz.

Elmalı Hamdi Yazır Meali'ne baktığımızda;

“Ve işte bu suretle Yusuf'u o arzda temkin ettik, neresinde isterse makam tutuyordu, biz rahmetimizi dilediğimize nasip ederiz ve muhsinlerin ecrini zayi etmeyiz.”

Bu mealin bir önceki meal ile aynı özelliği taşıdığını görmekteyiz.

Muhammed Esed Tefsiri'ne baktığımızda;

“İşte böyle emin bir yer sağladık Yusuf'a (o) ülkede; öyle ki, dilediği yerde konaklayabilir/dilediği şeyi yapabiliirdi. Biz rahmetimizi dilediğimize nasip ederiz, ama iyilik yapanların hak ettiği karşılığı vermekten de geri durmayız.”

Bu mealde müfessir hâl olarak değil de “-ki” bağlacını getirerek ilgili kısmı sıfat olarak düşündüğünü ifade etmeye çalıştığını görüyoruz. Fakat şunu da ifade edelim ki burada zikredilen “-ki” sıfat olan değildir. Sonuç olarak meallerde kelimelerin, bizim ayet altında açıklama yaptığımız şekilde değerlendirilmediğini söyleyebiliriz.

وَجَاءَ إِخْوَةُ يُوسُفَ فَدَخَلُوا عَلَيْهِ فَعَرَفَهُمْ وَهُمْ لَهُ مُنْكَرُونَ (٥٨)

وَجُمْلَةٌ وَهُمْ لَهُ مُنْكَرُونَ... فِي مَحَلِّ تَصْنَبِ حَالٍ مِنْ مَفْعُولِ عَرَفَهُمْ

İ'râb: وَهُمْ لَهُ مُنْكَرُونَ... cümlesi mahallen mansub ve عرفهم fiilinin mefulünden hâldir.

Bu ayette altı çizili olan cümlenin “هُمْ” zamirinden hâl olduğu söylenilmektedir. Dolayısıyla ayetteki bu cümlenin, hedef dile çevrilirken “onlar onu tanımadığı hâlde Yusuf onları tanıdı.” şeklinde ya da benzer şekilde çevrilmesi gerektiği kanaatindeyiz. Bu açıklamalar neticesinde mealleri incelersek;

Diyanet İşleri Başkanlığı Meali'ne baktığımızda;

“Yusuf'un kardeşleri gelip yanına girdiler. Kendisini tanımadıkları hâlde o onları tanıdı.”

Bu mealin yukarıda yaptığımız açıklama ile aynı doğrultuda olduğunu, altı çizili olan

cümlenin “-ları hâlde” şekliyle diğer cümleye bağlandığını görmekteyiz. Dolayısıyla ilgili kısmın hâl olduğu hedef dile çevrilirken de ifade edilmeye çalışıldığını söyleyebiliriz.

Diyanet Vakfı Meali’ne baktığımızda;

“Yusuf’un kardeşleri gelip onun huzuruna girdiler, (Yusuf) onları tanıdı, onlar onu tanımıyorlardı.”

Bu mealde incelediğimiz cümlenin hâl olarak düşünülmediğini ve çeviride başlı başına bir cümle olarak zikredildiğini görüyoruz.

Süleyman Ateş Meali’ne baktığımızda;

“Yusuf’un kardeşleri geldiler, onun yanına girdiler, o onları tanıdı; fakat onlar onu tanımıyorlardı.”

Bu mealin de bir önceki meal ile aynı özelliğe sahip olduğunu görmekteyiz.

Elmalı Hamdi Yazır Meali’ne baktığımızda;

“Bir de Yusuf’un biraderleri çıkageldiler, geldiler yanına girdiler, derhal onları tanıdı, onlar ise onu tanımıyorlardı.”

Bu mealde bir önceki meal ile aynı olmaktadır. Dolayısıyla müfessir bu çeviride bizim hâl olarak geleceğini düşündüğümüz cümleyi hâl olarak hedef dile çevirmemiştir.

Muhammed Esed Tefsiri’ne baktığımızda;

“[Yıllar sonra] Yusuf’un kardeşleri [Mısır’a] geldiler ve onun huzuruna çıktılar; o hemen tanıdı onları; ama berikiler onu tanımadılar.”

Bu mealin de bir önceki meal ile aynı özelliğe sahip olduğunu, müfessirin hedef dile çevirirken altı çizili kısmı hâl olarak düşünmediğini görmekteyiz.

وَلَمَّا جَهَّزَهُمْ بِجَهَّازِهِمْ قَالِ انْثُوْنِي بِأَخٍ لَّكُمْ مِنْ أَبِيكُمْ أَلَا تَرَوْنَ أَنِّي أُوفِي الْكَيْلَ وَأَنَا خَيْرُ
الْمُنْزِلِينَ (٥٩)

اللام حَرْفٌ جَرُّوْكُمْ ضَمِيْرٌ فِي مَحَلِّ جَرِّ مَتَعَلِّقٌ بِنَعْتِ لِأَخٍ مِنْ أَبِيكُمْ جَارٌّ وَمَجْرُورٌ مَتَعَلِّقٌ بِنَعْتِ
لِأَخٍ وَعَلَامَةٌ الْجَرِّ الْيَاءُ فَهِيَ مِنَ الْأَسْمَاءِ الْخَمْسَةِ

İ’râb: اللام harf-i cer, كم zamir, mahallen mecrûr ve أخ kelimesinin sıfatı ile alakalıdır.

من أَيْكُمْ câr, mecrûr ve أخ kelimesinin sıfatı ile alakalıdır. Cer alameti “yâ”dır. Çünkü esma-i hamsedendir.

Bu ayette altı çizili olan kelimelerin sıfat olduğu söylenilmektedir. Bu kısmın anlamının “sizden ve babanızdan olan kardeş” şeklinde ya da benzeri şekilde olması gerektiği kanaatindeyiz. Çünkü i’rabü’l-Kur’an açıklamasına bakıldığında “أَكْم” ile “أَخ” arasında gizli bir müteallık söz konusudur. Dolayısıyla bu müteallığın cümleye dâhil ettiği anlam “olan” kelimesi olduğu için hedef dilde bunu ifade etmeye çalışmaktayız. Bu açıklamalar neticesinde mealleri incelersek;

Diyamet İşleri Başkanlığı Meali’ne baktığımızda;

“Onların yüklerini hazırlatınca şöyle dedi: 'Baba bir kardeşinizi bana getirin. Sizlere ölçüyü bol tuttuğumu ve benim misafir konuklayanların en iyisi olduğumu görmüyor musunuz?’”

Bu mealde “baba bir” kelimelerini “kardeşiniz” kelimesine sıfat olarak zikredildiğini görmekteyiz. Tabi burada “olan” kelimesini de ifade edilmiş olsaydı, en azından oradaki müteallık da ifade edilmiş olurdu.

Diyamet Vakfı Meali’ne baktığımızda;

“(Yusuf) onların yüklerini hazırlayınca dedi ki: «Sizin baba bir kardeşinizi de bana getirin. Görmüyor musunuz, ben ölçüğü tam dolduruyorum ve ben misafirperverlerin en iyisiyim.”

Bu mealin de bir önceki meal ile aynı özellikleri barındırdığını görmekteyiz.

Süleyman Ateş Meali’ne baktığımızda;

“(Yusuf) Onların (zahire) yüklerini hazırlatınca dedi ki: "Sizin baba bir kardeşinizi de bana getirin, görüyorsunuz ya ben, ölçüyü tam yapıyorum ve ben konukseverlerin en iyisiyim!"”

Bu mealinde bir önceki meal ile aynı özellikleri barındırdığını görmekteyiz.

Elmalı Hamdi Yazır Meali’ne baktığımızda;

“Ve vakta ki onları bütün hazırlıkları ile techiz etti, dedi: bana sizin babanızdan olan bir kardeşi getirin, görüyorsunuz ya ben ölçüğü tam ölçüyorum ve ben müsafirperverlerin en yararlısıyım.”

Bu mealde kullanılan kelimeler her ne kadar hedef dil açısından sadeleştirilmesi

gerekse de bizim incelediğimiz kelimelerin sıfat tamlaması olarak getirildiğini hatta arada muteallıkın anlamını ifade eden “olan” kelimesinin de zikredildiğini görmekteyiz.

Muhammed Esed Tefsiri’ne baktığımızda;

“Ve onların yüklerini yüklettikten sonra, kendilerine: "[Bir dahaki gelişinizde] o baba-bir kardeşinizi de (59) getirin bana. Görmüyor musunuz, tartıyı tam tuttum ve (size karşı) son derece iyi bir konukseverlik gösterdim.”

Bu mealin de, bir önceki hariç, diğer meallerle aynı özelliğe sahip olduğunu görmekteyiz. Dolayısıyla müfessir burada sıfat tamlamasını hedef dile çevirirken ifade etmiştir.

وَلَمَّا فَتَحُوا مَتَاعَهُمْ وَجَدُوا بِضَاعَتَهُمْ رُدَّتْ إِلَيْهِمْ قَالُوا يَا أَبَانَا مَا نَبْغِي هَذِهِ بِضَاعَتُنَا رُدَّتْ إِلَيْنَا
وَنَمِيرُ أَهْلَنَا وَنَحْفَظُ أَخَانَا وَتَزَادُ كَيْلَ بَعْضِ ذَلِكَ كَيْلَ يَسِيرٍ (٦٥)

وَجُمْلَةُ رُدَّتْ إِلَيْهِمْ... فِي مَحَلِّ نَصْبٍ حَالٍ بِتَقْدِيرِ قَدْ يَسِيرٌ نَعْتٌ لِكَيْلٍ مَرْفُوعٍ

İ’râb: رُدَّتْ إِلَيْهِمْ... cümlesi mahallen mansub ve قد takdir ederek hâldir. كَيْل kelimesi كَيْل kelimesinin sıfatı ve merfudur.

Bu ayette altını çizdiğimiz kelimelerin sıfat olarak geldiği söylenilmektedir. Bu ayette incelemeyi iki kısımda yapacağız. İlk kısım “رُدَّتْ إِلَيْهِمْ” cümlesinin bir önceki “malları” dediğimiz kelimedenden sıfattır. Burada verilmesi gereken anlamın “kendilerine verilmiş malları” tarzında ya da benzeri şekilde olmalıdır. İkinci kısım ise “az” anlamına gelen “يَسِيرٌ” kelimesinin kendisinden önceki olan “ölçek” kelimesine sıfat olmuş olmasıdır. Burada verilmesi gereken anlam “az ölçektir” şeklinde ya da benzeri şekilde olmalıdır. Bu açıklamalar neticesinde mealleri incelersek;

Diyaret İşleri Başkanlığı Meali’ne baktığımızda;

“Yüklerini açınca karşılık olarak götürdükleri mallarının kendilerine iade edilmiş olduğunu gördüler. 'Ey babamız! Daha ne isteriz; işte mallarımız da bize iade edilmiş; ailemize onunla yine yiyecek getirir, kardeşimizi de korur ve bir deve yükü de artırmış oluruz; esasen bu az bir şeydir.' dediler.”

Bu mealde inceleme yaptığımız kelimelere baktığımızda ilk kısım olarak zikrettiğimiz cümlenin sıfat olarak gelmediğini yani hedef dile aktarılırken sıfat

görevinde kullanılmadığını fakat ikinci kısımda zikrettiğimiz kelimenin sıfat görevinde kullanıldığını görmekteyiz.

Diyanet Vakfı Meali'ne baktığımızda;

“Eşyalarını açtıklarında sermayelerinin kendilerine geri verildiğini gördüler. Dediler ki: Ey babamız! Daha ne istiyoruz. İşte sermayemiz de bize geri verilmiş. (Onunla yine) ailemize yiyecek getiririz, kardeşimizi koruruz ve bir deve yükü de fazla alırız. Çünkü bu (seferki aldığımız) az bir miktardır.”

Bu mealin bir önceki meal ile aynı özelliğe sahip olduğunu görüyoruz.

Süleyman Ateş Meali'ne baktığımızda;

“Zahire yüklerini açtıklarında sermayelerinin kendilerine geri verilmiş olduğunu gördüler. Dediler ki: “Ey babamız, daha ne istiyoruz? İşte sermayemiz de bize geri verilmiş! Yine âilemize yiyecek getiririz. Kardeşimizi koruruz, bir deve yükü de fazla (azık) alırız. (Çünkü) Bu, az bir ölçüdür (bize yetmez).”

Elmalı Hamdi Yazır Meali'ne baktığımızda;

“Derken meta'larını açtıklarında sermayelerini kendilerine iade edilmiş buldular, ey pederimiz! dediler: daha ne isteriz, işte sermayemiz de bize iade edilmiş yine ailemize erzak getiririz, kardeşimizi de muhafaza ederiz, hem bir deve yükü fazla alırız ki bu az bir şey”

Bu ve bir önceki meal, ilk meal altında yaptığımız açıklamalarla aynı özelliklere sahiptir. Dolayısıyla diğer meal altında açıklama yapma ihtiyacı duymadık. Bu meallerde ilk kısımda zikrettiğimiz kelimelerin, hedef dile çevrilirken sıfat görevinde olmadığını görmekteyiz. İkinci kısımda ise incelediğimiz kelimelerin hedef dile çevrilirken sıfat görevinde olduğunu görmekteyiz.

Muhammed Esed Tefsiri'ne baktığımızda;

“Ve neden sonra, denkleri çözdüklerinde, (takas için götördükleri) malların kendilerine iade edilmiş olduğunu gördüler; "Ey babamız!" dediler, "Başka ne isteyebiliriz? İşte kendi mallarımız, olduğu gibi bize bırakılmış! [Eğer Bünyamin'in bizimle gelmesine izin verirsen] bu mallarla ailemize [yeniden] erzak getirebilir, kardeşimizi de [iyi] koruyup gözetir ve (böylece) birer deve yükü zahire fazladan elde etmiş oluruz. (64) Zaten bu [ilk seferde getirdiğimiz] tartıca pek az sayılır.”

Bu mealde müfessirin ayet anlamına odaklandığını, bundan dolayı da çeviriyi uzun tuttuğunu görmekteyiz. Bizim incelediğimiz iki kısımda, zikredilen kelimelerin hedef dile çevrilirken hedef dil açısından sıfat olarak kullanılmadığına şahit olmaktadır.

وَقَالَ يَا بَنِيَّ لَا تَدْخُلُوا مِنْ بَابٍ وَاحِدٍ وَادْخُلُوا مِنْ أَبْوَابٍ مُتَفَرِّقَةٍ وَمَا أُغْنِي عَنْكُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ إِنْ الْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَعَلَيْهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ ﴿٦٧﴾

واحد نعت لباب مجرور متفرقة نعت لأبواب مجرور

İ'râb: واحد kelimesi باب kelimesinin sıfatı ve mecrurdur. مُتَفَرِّقَةٌ kelimesi أبواب kelimesinin sıfatı ve mecrurdur.

Bu ayette altı çizili olan kelimelerin sıfat olduğu söyleniliyor. Buradaki kelimelerin ilki “kapı” diğeri de “kapılar”dır. Bu kelimelere “Nasıl?” sorusunu sorduğumuzda aldığımız cevaplar “bir” ve “farklı”dır. Dolayısıyla netice itibariyle anlamın “bir kapı-farklı kapılar” tarzında ya da benzeri şekilde olması gerektiği kanaatindeyiz. Bu açıklamalar neticesinde mealleri incelersek;

Diyanet İşleri Başkanlığı Meali’ne baktığımızda;

“Babaları: 'Oğullarım! Tek bir kapıdan değil, ayrı ayrı kapılardan girin. Ama Allah katında size bir faydam olmaz, hüküm ancak Allah'ındır. O'na güvendim, güvenenler de O'na güvensinler' dedi.”

Bu mealde incelediğimiz kelimelerin hedef diline çevrilirken sıfat olarak çevrildiğini görmekteyiz. Çünkü isme “Nasıl?” sorusunu sorduğumuzda aldığımız cevaplar bu sıfat olan kelimelerdir.

Diyanet Vakfı Meali’ne baktığımızda;

“Sonra şöyle dedi: Oğullarım! (Şehre) hepimiz bir kapıdan girmeyin, ayrı ayrı kapılardan girin. Ama Allah'tan (gelecek) hiçbir şeyi sizden savamam. Hüküm Allah'tan başkasının değildir. (Onun için) ben yalnız O'na dayandım. Tevekkül edenler yalnız O'na dayansınlar.”

Bu mealde de incelediğimiz kelimelerin hedef dile çevrilirken sıfat olarak çevrildiğini görmekteyiz.

Süleyman Ateş Meali’ne baktığımızda;

“Ve dedi ki: "Oğullarım, (Mısır'a) bir kapıdan girmeyin, ayrı ayrı kapılardan girin.

Ben, Allah'tan gelecek hiçbir şeyi sizden savamam. Hüküm, yalnız Allah'ındır. (O size ne takdir etmişse muhakkak olacaktır.) Ben O'na tevekkül ettim, tevekkül edenler de O'na tevekkül etsinler!"

Bu mealde de incelediğimiz kelimeler hedef dile çevrilirken sıfat olarak çevrilmiştir.

Elmalı Hamdi Yazır Meali'ne baktığımızda;

“Ey yavrularım! Dedi: bir kapıdan girmeyin de ayrı ayrı kapılardan girin, maamafih ne yapsam sizden hiçbir şeyde Allah'ın takdirini def edemem, hüküm ancak Allah'ındır, ben ona tevekkül kıldım ve hep ona tevekkül etmelidir onun için bütün mütevekkiller.”

Bu mealde incelediğimiz kelimeler bir önceki meal ile aynı özelliğe sahip olup çeviri sıfat olarak yapılmıştır.

Muhammed Esed Tefsiri'ne baktığımızda;

“Ve "Oğullarım!" diye ekledi, "[Şehre] hepimiz tek bir kapıdan girmeyin; her biriniz ayrı ayrı kapılardan girin. (65) Bununla beraber [eğer başınıza yine de bir hâl gelirse, bilin ki] Allah'a karşı sizin için elimden bir şey gelmez: çünkü hüküm yalnızca Allah'a aittir. Ben O'na güven duyuyorum. Ve [O'nun varlığına] inananlar da yalnız O'na güvensinler!”

Bu mealde de incelediğimiz kelimeler hedef dile çevrilirken sıfat olarak çevrilmiştir.

وَلَمَّا دَخَلُوا مِنْ حَيْثُ أَمَرَهُمْ أَبُوهُمْ مَا كَانَ يُغْنِي عَنْهُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا حَاجَةً فِي نَفْسٍ
يَعْقُوبَ قَضِيهَاً وَإِنَّهُ لَدُوٌّ عَلِيمٌ لِمَا عَلَّمْنَاهُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ (٦٨)

وَجُمْلَةُ قَضَاهَا... فِي مَحَلِّ نَصَبِ نَعْتِ لِحَاجَةٍ

İ'râb: قَضَاهَا... cümlesi mahallen mansub ve حاجة inin sıfatıdır.

Bu ayette altı çizili olan cümlenin sıfat olduğu söylenilmektedir. Cümle olan “ فِي نَفْسٍ ” kelime olan “يَعْقُوبَ قَضِيهَاً” kelime olan “حَاجَةً” den sıfat olmaktadır. Dolayısıyla anlamını düşündüğümüzde “arzu” kelimesine “Nasıl arzu?” sorusunu sordüğümüzde “Yakup’un kendi içinde yerleştiği” cevabını almaktayız. Netice olarak da çevirinin “ancak Yakup’un kendi içinde yerleştiği arzudur.” şeklinde ya da benzeri şekilde olması gerektiği kanaatindeyiz. Bu açıklamalar neticesinde mealleri

incelersek;

Diyanet İşleri Başkanlığı Meali'ne baktığımızda;

“Babalarının emrettiği gibi girdiler. Esasen bu, Allah katında onlara bir fayda sağlamazdı, ancak Yakup içindeki arzuyu ortaya koymuş oldu. O, şüphesiz kendisine öğrettiğimizi bilir fakat insanların çoğu bilmezler.”

Bu mealde bahsettiğimiz cümle “حَاجَةً” kelimesine sıfat olarak getirilmemiş, bunun yerine bir sonraki fiil olan “فَضَّلِيهَا” kelimesi ile alakalandırılmıştır.

Diyanet Vakfı Meali'ne baktığımızda;

“Babalarının kendilerine emrettiği yerden (çeşitli kapılardan) girdiklerinde (onun emrini yerine getirdiler. Fakat bu tedbir) Allah'tan gelecek hiçbir şeyi onlardan savamazdı; ancak Yakup içindeki bir dileği açığa vurmuş oldu. Şüphesiz o, ilim sahibiydi, çünkü ona biz öğretmiştik. Fakat insanların çoğu bilmezler.”

Bu mealin de bir önceki meal ile aynı özelliğe sahip olduğunu görmekteyiz.

Süleyman Ateş Meali'ne baktığımızda;

“Babalarının emrettiği yerden (Mısır'a) girdiler; (gerçi) bu, Allah'tan gelecek hiçbir şeyi onlardan savamazdı. Ama sadece Ya'kûb, içindeki bir dileği söylemişti. O, kendisine öğrettiğimizden ötürü bilgi sâhibi idi (bundan dolayı 'Allâh'ın takdirinden hiçbir şeyi sizden savamam' demişti). Fakat insanların çoğu bilmezler.”

Bu mealin de bir önceki meal ile aynı özelliğe sahip olduğunu söyleyebiliriz.

Elmalı Hamdi Yazır Meali'ne baktığımızda;

“Vakta ki babalarının emrettiği yerden girdiler, o, onlardan Allah'ın takdirinden hiçbir şeyi def etmiyordu ancak Yakup'un nefsindeki bir haceti kaza etmişti, şüphe yok ki o muhakkak bir ilim sahibi idi, çünkü biz kendisine ta'lim etmiştik ve lakin nasın ekserisi bilmezler.”

Bir önceki meal ile aynı özelliğe sahip olmakla birlikte mealin sadeleştirilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

Muhammed Esed Tefsiri'ne baktığımızda;

“Ama onlar [Yusuf'un bulunduğu şehre] her ne kadar babalarının talimatına uygun olarak girdilerse de, bunun Allah'ın takdirine karşı onlara bir yararı olmadı; yalnızca,

Yakup'un, [oğullarını korumak yönünde] duyduğu arzunun bir ifadesiydi bu. Çünkü, o kendisine öğrettiklerimiz sayesinde, [her zaman Allah'ın hükmünün geçerli olduğuna dair] yeterli bir bilgiye sahipti; ama insanların çoğu (bunu böyle) bilmezler.”

Bu mealin önceki meallerle aynı özelliğe sahip olduğunu görüyoruz. Meali yazan müfessirlerin bu ayette anlama odaklandıkları için gramer konularını es geçmek zorunda kaldıklarını düşünüyoruz.

قَالُوا وَأَقْبَلُوا عَلَيْهِمْ مَاذَا تَفْقَدُونَ (٧١)

وَجُمْلَةً وَأَقْبَلُوا عَلَيْهِمْ فِي مَحَلِّ نَصْبٍ حَالٍ بِتَقْدِيرِ قَدْ

İ'râb: وَأَقْبَلُوا عَلَيْهِمْ: cümlesi mahallen mansub ve قَدْ takdiri ile hâldir.

Bu ayette altı çizili olan cümlenin, hâl cümlesi olarak geldiği söylenilmektedir. Dolayısıyla bu cümlenin anlamı “onlara dönüyorlardı” bir önceki fiil olan “dediler” kelimesini de düşünürsek, çünkü bundan hâl olduğu söyleniyor. Bu durumda çevirinin “dönerek, dediler” şeklinde yapılmasının uygun olacağı kanaatindeyiz. Çünkü “deme” eylemi ile “dönme” eyleminin aynı zamanda olması gerekmektedir. Sonuç olarak ilgili kısmın hedef dile çevrilirken durum zarfı olarak çevrilmesi gerektiğini daha önce zikretmiştik. Bunların hepsi düşünüldüğünde yukarıda zikrettiğimiz “dönerek dediler” şeklinde yapılan çevirinin uygun olacağı kanaatindeyiz. Bu açıklamalar neticesinde mealleri incelersek;

Diyaret İşleri Başkanlığı Meali’ne baktığımızda;

“Geri dönerek, 'Ne kaybettiniz?' dediler.”

Bu mealde yukarıda bahsettiğimiz şekilde çeviri yapıldığını, dolayısıyla altı çizili kısmın durum zarfı olarak geldiğini görüyoruz.

Diyaret Vakfı Meali’ne baktığımızda;

“Yusuf'un kardeşleri) onlara dönerek: Ne arıyorsunuz? dediler.”

Bir önceki mealde yapılan açıklama bu meal için de geçerlidir.

Süleyman Ateş Meali’ne baktığımızda;

“Bunlara döndüler: "Ne kaybettiniz, (ne arıyorsunuz)? dediler.”

Bu mealde altı çizili kısmın durum zarfı olarak çevrilmediğini, cümlelerin başlı

başına birer cümle olarak ele alınmış olduğunu görüyoruz.

Elmalı Hamdi Yazır Meali'ne baktığımızda;

“Bunlara döndüler de dediler: ne arıyorsunuz?”

Bu mealin de bir önceki mealde olduğu gibi başlı başına ele alındığını, ilgili kısmın durum zarfı olarak çevrilmediğini görmekteyiz.

Muhammed Esed Tefsiri'ne baktığımızda;

“Çığırtkana ve onunla beraber olanlara dönerek: "Nedir kaybettiğiniz?" diye sordular.”

Bu mealde müfessirin altı çizili olan hâl cümlesini, hedef dile çevirirken durum zarfı olarak çevirdiğini görmekteyiz.

قَالُوا إِنْ يَسْرِقْ فَقَدْ سَرَقَ أَخٌ لَّهُ مِنْ قَبْلٍ فَأَسْرَهَا يُوسُفُ فِي نَفْسِهِ وَلَمْ يُبْدِهَا لَهُمْ قَالَ أَنْتُمْ شَرُّ
مَكَانًا وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا تَصِفُونَ ﴿٧٧﴾

اللام حَرْفٌ جَرٌّ وَالهاءُ زَمِيرٌ فِي مَحَلِّ جَرٍّ مُتَعَلِّقٌ بِنَعْتِ لِأَخٍ

İ'râb: اللام harf-i cer, الهاء zamir, mahallen mecrûr ve أخ kelimesinin sıfatı ile alakalıdır.

Bu ayette altı çizili olan “لَهُ” kelimesi bir önceki kelime olan “أَخ” kelimesinden sıfat olduğu söylenilmektedir. Aslında sıfat olan kelime hazfedilmiştir. Car ve mecrûr onun yerine geçmiştir. Dolayısıyla asıl sıfat olan kelime hazfedilmiş olan müteallıktır. Sonuç olarak hedef dile çevrilirken verilmesi gereken anlamın “onun için olan/kendisinden olan kardeş” tarzında ya da benzeri şekilde olması gerekir. Bu açıklamalar neticesinde mealleri incelersek;

Diyanet İşleri Başkanlığı Meali'ne baktığımızda;

“Çalmışsa, daha önce kardeşi de çalmıştı' dediler. Yusuf bunu içinde sakladı, onlara açmadı. İçinden, 'Durumunuz pek kötüdür; anlattığınızı Allah daha iyi bilir' dedi.”

Diyanet Vakfı Meali'ne baktığımızda;

“(Kardeşleri) dediler ki: «Eğer o çaldıysa, daha önce onun bir kardeşi de çalmıştı.» Yusuf bunu içinde sakladı, onlara açmadı. (Kendi kendine) dedi ki: Siz daha kötü durumdasınız! Allah, sizin anlattığınızı çok iyi bilir.”

Süleyman Ateş Meali'ne baktığımızda;

“(Yusufun kardeşleri) Dediler ki: "(Bu) çaldıysa bundan önce kardeşi de çalmıştı." Yusuf bunu içinde sakladı, onlara açmadı. (İçinden): "Siz fena bir durumdasınız, Allah, sizin anlattığımızın içyüzünü çok iyi biliyor!" dedi.”

Elmalı Hamdi Yazır Meali’ne baktığımızda;

“Eğer dediler: o çalmış bulunuyorsa bundan evvel bir kardeşi de çalmıştı, o vakit Yusuf bunu içine attı ve onlara belli etmedi, siz dedi: fena bir mevkidesiniz ve Allah, pekâlâ biliyor: Ne isnad ediyorsunuz?”

Muhammed Esed Tefsiri’ne baktığımızda;

“[Kral'ın kupası Bünyamin'inin denginden çıkar çıkmaz öteki kardeşler:] "Eğer o çaldıysa ne âlâ, çünkü bir zamanlar onun kardeşi de hırsızlık yapardı!" Bu durum karşısında Yusuf, düşüncelerini onlara belli etmeksizin, kendi kendine: "Sizin durumunuz çok kötü; Allah ne söylediğinizi olduğu gibi biliyor" dedi.”

Ele aldığımız mealleri incelediğimizde hepsinin çeviri bakımından aynı özellikleri içerdiğini görüyoruz. iMeallere baktığımız zaman cümle içerisinde verilmiş olan anlamların hedef dile çevrilirken verilecek en güzel anlam olduğu kanaatindeyiz. Fakat verilen anlam gramer açısından düşünüldüğünde altı çizili kısmın sıfat tamlaması olmadığını görüyoruz. Bu ayet için verilebilecek en iyi anlamın meallerde ifade edildiği şekilde olduğunu söyleyebiliriz.

قَالُوا يَا أَيُّهَا الْعَزِيزُ إِنَّ لَهُ أَبًا شَيْخًا كَبِيرًا فَخُذْ أَحَدَنَا مَكَانَهُ إِنَّا نَرِيكَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ (٧٨)

كَبِيرًا نَعْتٌ تَأَنُّ مَنصُوبٌ مِنَ الْمُحْسِنِينَ جَارٌّ وَمَجْرُورٌ حَالٌ مِنْ ضَمِيرِ الْمُفْعُولِ

İ’râb: كَبِيرًا kelimesi ikinci sıfat ve mansubdur. مِنَ الْمُحْسِنِينَ câr-mecrûr, meful olan zamirden hâldir.

Bu ayette altı çizilen kelimelerden ilki olan “كَبِيرًا” kelimesinin “شَيْخًا” kelimesinden sıfat olduğu, diğer çizili olan kelime “مِنَ الْمُحْسِنِينَ” ise hâl olduğu söylenilmektedir. Bu kelimelerin i’rab olarak yerlerini ifade ettikten sonra; altı çizili ilk kelimenin anlamının “yaşlı, büyük babası” tarzında ya da benzeri şekilde olması uygun olacaktır. Altı çizili diğer kelimenin anlamı ise “iyilik yapıcılardan görürüz” şeklinde ya da “iyi davrananlardan olduğun hâlde görürüz” gibi çevirinin uygun olacağı kanaatindeyiz. Bu açıklamalar neticesinde mealleri incelersek;

Diyaret İşleri Başkanlığı Meali’ne baktığımızda;

“Kardeşleri: 'Ey Vezir! Onun yaşlanmış, kocamış bir babası vardır. Bizden birini onun yerine al. Doğrusu biz senin iyi davrananlardan olduğunu görüyoruz' dediler.”

Bu meali incelediğimiz kelimeler bağlamında değerlendirecek ilk kısımda bahsettiğimiz kelimelerin burada da sıfat olarak çevrildiğini görüyoruz. “Nasıl baba?” sorusuna “yaşlanmış, kocamış” cevabını alabiliyoruz. İkinci kısımdaki kelimenin ise cümledeki fiil ile alakalandırıldığını, hâl olarak çevrilmediğini görüyoruz. Peki bu kelimenin hâl ya da fiil ile alakalanmasının arasındaki fark nedir diye sorarsak, şöyle diyebiliriz;

Hâl olarak düşünülürse, vasıf bildiren bir kelime olduğu için bu özelliğin daha önce de var olduğunu göstermiş olur. Fakat fiil ile alakalandırırsak bu vasfın eylem gerçekleştirildiğinde var olduğu anlamı çıkar, fakat daha önce olup olmadığı bilinemez. Tabi ki bu bizim değerlendirmemiz.

Diyaret Vakfı Meali'ne baktığımızda;

“Dediler ki: Ey aziz! Gerçekten onun çok yaşlı bir babası var. Onun yerine bizim birimizi alıyorsun. Zira biz seni, iyilik edenlerden görüyoruz.”

Süleyman Ateş Meali'ne baktığımızda;

“Dediler ki: "Ey vezir, onun büyük bir ihtiyar babası var! (Onun alıkonduşuna çok üzülür.) Onun yerine (bizden) birimizi al; doğrusu, biz seni iyilik edenlerden görüyoruz.””

Elmalı Hamdi Yazır Meali'ne baktığımızda;

“Ey şanlı Azîz! Dediler: emin ol ki bunun büyük bir ihtiyar pederi var, onun için yerine birimizi al, çünkü biz seni muhsinlerden görüyoruz.”

Muhammed Esed Tefsiri'ne baktığımızda;

“"Ey soylu kişi!" dediler, "onun çok yaşlı bir babası var; bu yüzden onun yerine bizden birini yanında alıyorsun. Doğrusu sen, görüyoruz ki, iyilik sever birisin!"”

Bütün meallerin altı çizili kısımların çevirisi bakımından hemen hemen aynı özelliğe sahip olduğunu görüyoruz. İlk mealin altında yaptığımız açıklamanın hepsi için geçerli olduğunu söyleyebiliriz, sadece Elmalı Hamdi Yazır mealinin sadeleştirilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

فَلَمَّا اسْتَيْسُوا مِنْهُ خَلَصُوا نَجِيًّا قَالَ كَبِيرُهُمْ أَلَمْ تَعْلَمُوا أَنَّ آبَاءَكُمْ قَدْ أَخَذَ عَلَيْكُمْ مَوْتَقًا مِنَ اللَّهِ

وَمِنْ قَبْلُ مَا فَرَّطْتُمْ فِي يُوسُفَ فَلَنْ أَبْرَحَ الْأَرْضَ حَتَّى يَأْذَنَ لِي أَبِي أَوْ يَحْكُمَ اللَّهُ لِي وَهُوَ خَيْرُ
الْحَاكِمِينَ ﴿٨٠﴾

نَجِيًّا حَالٍ مِنْ فَاعِلٍ خَلَصُوا أَيُّ مُتَنَاجِينَ

İ'râb: نَجِيًّا kelimesi خَلَصُوا fiilinin failinden hâldir. Yani; Fısıldaşıcı oldukları hâlde...

Bu ayette altı çizili olan ilk kelimenin hâl olduğu söylenilmektedir. İkinci kısımda ise ihtilaf olduğunu, kimi kişiler tarafından bir önceki isimden sıfat olduğu, bir diğer kişiler tarafından ise cümledeki fiil ile alakalandırıldığı söyleniliyor. Bizim açımızdan da cümlede bulunan fiil ile alakalandırılması daha doğru olacaktır. Bundan dolayı da bizim inceleyeceğimiz kelime sadece ilk kelimedir. Ayette bulunan “نَجِيًّا” kelimesi bir önceki zamirden hâldir. Yani anlam olarak düşünersek “fısıldaşarak/ gizli gizli konuşarak köşeye çekildiler” tarzında ya da benzeri şekilde çevrilmesinin daha uygun olacağı kanaatindeyiz. Dolayısıyla bu kelime “-rak” eki ile durum zarfı şeklinde hedef dile çevrilmiş olmaktadır. Bu açıklamalar neticesinde mealleri incelersek;

Diyanet İşleri Başkanlığı Meali’ne baktığımızda;

“Ümitsizliğe düşünce, konuşmak üzere bir kenara çekildiler. Büyükleri şöyle dedi: 'Babanızın Allah'a karşı sizden bir söz aldığını, daha önce Yusuf meselesinde de ileri gittiğinizi bilmiyor musunuz? Artık babam bana izin verene veya Allah hakkımda hüküm verene kadar ki O, hükmedenlerin en iyisidir bu yerden ayrılmayacağım. Siz dönün, babanıza gidin ve deyin ki: Ey Babamız! Senin oğlun hırsızlık yaptı, bu bildiğimizden başka bir şey görmedik; görülmeyeni de bilmeyiz; bulunduğumuz kasabanın halkına ve beraberinde olduğumuz kervana da sorabilirsin; biz şüphesiz doğru söylüyoruz.”

Bu mealde incelediğimiz kelimenin hedef dile çevrilirken durum zarfı olarak düşünülmediğini görüyoruz. Burada iki cümle edatla birbirine bağlanmıştır.

Diyanet Vakfı Meali’ne baktığımızda;

“Ondan ümitlerini kesince, (meseleyi) gizli görüşmek üzere ayrılıp (bir kenara) çekildiler. Büyükleri dedi ki: «Babanızın sizden Allah adına söz aldığını, daha önce de Yusuf hakkında işlediğiniz kusuru bilmiyor musunuz? Babam bana izin verinceye veya benim için Allah hükmedinceye kadar bu yerden asla ayrılmayacağım. O hükmedenlerin en hayırlısıdır.”

Süleyman Ateş Meali'ne baktığımızda;

“Ondan umudu kesince aralarında konuşmak üzere (bir kenara) çekildiler. Büyükleri dedi ki: "Babanızın sizden Allah adına kesin söz aldığını; daha önce de Yusuf hakkında işlediğiniz kusuru bilmiyor musunuz? Babam bana izin verinceye yahut Allah benim için hükmedinceye kadar bu yerden ayrılmayacağım. O, hükmedenlerin en iyisidir.”

Buraya kadar olan mealler ve aynı şekilde Muhammed Esed Tefsiri'nde de ilk meal altında yaptığımız açıklamalar bu mealler için de geçerlidir. Burada tekrar aynı açıklamamaları yapmayacağız.

Elmalı Hamdi Yazır Meali'ne baktığımızda;

“Vakta ki ondan ümidi kestiler, fısıldayarak çekildiler, büyükleri dedi ki: babanızın aleyhinizde Allah'tan misak almış olduğunu, bundan evvel de Yusuf hakkında ettiğiniz kusuru biliyor musunuz? Artık ben buradan ayrılmam ta babam bana izin verinceye veya Allah hakkımda bir hüküm ta'yin edinceye kadar ki o hayrül hakimindir.”

Bu meal de çeviri özelliği bakımından ayet altında yaptığımız açıklama ile aynı doğrultudadır. Meale baktığımızda “fısıldayarak” kelimesinin “-rak” eki getirilerek durum zarfı olarak çevrildiğini görmekteyiz.

Muhammed Esed Tefsiri'ne baktığımızda;

“Böylece, ondan ümitlerini kesince, (aralarında konuyu) görüşmek üzere bir kenara çekildiler. En büyükleri: "Babanızın sizden, Allah'ı şahit tutarak söz aldığını ve ayrıca bundan önce Yusuf konusunda nasıl güven kırıcı davrandığınızı hatırlamıyor musunuz?" dedi, "Bunun için ben artık, babam bana izin verinceye kadar bu ülkeden ayrılmayacağım; yahut Allah lehimde bir hüküm verinceye kadar. Çünkü O hükmedenlerin en iyisidir.”

وَسئَلِ الْقَرْيَةَ الَّتِي كُنَّا فِيهَا وَالْعَيْرَ الَّتِي أَقْبَلْنَا فِيهَا وَإِنَّا لَصَادِقُونَ ﴿٨٢﴾

الَّتِي اسمٌ مَوْصُولٌ فِي مَحَلِّ نَصْبٍ نَعْتٌ لِقَرْيَةَ الَّتِي مِثْلُ الْقَرْيَةِ الَّتِي وَمَعْطُوفٌ

الَّتِي أَقْبَلْنَا فِيهَا: الَّتِي اسم-i mevsul, mahallen mansub ve لِقَرْيَةَ kelimesinin sıfatıdır. الَّتِي أَقْبَلْنَا فِيهَا: الَّتِي كُنَّا فِيهَا benzeridir.

Bu ayette altı çizili olan cümleler bir önceki ismin sıfatı olmaktadır. Anlam açısından

değerlendirirsek; “içinde yaşadığımız topluluğa” “Hangi topluluk?” diye sordüğümüzde “içinde yaşadığımız” cevabını alabiliyoruz. Dolayısıyla ilgili kısmın hedef dile çevrilirken sıfat olarak çevrildiğini görmüş oluyoruz. Aynı şekilde “kendileri ile geldiğimiz kervan” denildiğinde de “Hangi kervan?” sorusuna “kendileri ile geldiğimiz” cevabını alabiliyoruz. Bu da hedef dile çevrilirken sıfat olarak çevrildiğini göstermiş oluyor. Bu açıklamalar neticesinde mealleri incelersek;

Diyamet İşleri Başkanlığı Meali’ne baktığımızda;

81,82. “Siz dönün, babamıza gidin ve deyin ki: Ey Babamız! Senin oğlun hırsızlık yaptı, bu bildiğimizden başka bir şey görmedik; görülmeyeni de bilmeyiz; bulunduğumuz kasabanın halkına ve beraberinde olduğumuz kervana da sorabilirsin; biz şüphesiz doğru söylüyoruz.”

Bu meali incelediğimizde bizim bahsettiğimiz kelimeler “halkına-kervana” şeklinde çevrilmiştir. Bu kelimelere “Hangi?” sorusunu sordüğümüzde ise bizim incelediğimiz kelimeleri cevap olarak alıyoruz. Dolayısıyla kelimerin hedef dile çevrilirken sıfat olarak çevrildiğini görmüş oluyoruz.

Diyamet Vakfı Meali’ne baktığımızda;

“(İstersen) içinde bulunduğumuz şehre (Mısır halkına) ve aralarında geldiğimiz kafileye de sor. Biz gerçekten doğru söylüyoruz.”

Süleyman Ateş Meali’ne baktığımızda;

“(İnanmazsan) İçinde bulunduğumuz kente ve beraber geldiğimiz kervana sor. Biz doğru söylüyoruz!”

Elmalı Hamdi Yazır Meali’ne baktığımızda;

“Hem bulunduğumuz şehre sor hem içinde geldiğimiz kârbana, ve emin ol ki biz cidden doğru söylüyoruz.”

Muhammed Esed Tefsiri’ne baktığımızda;

“[Olay sırasında] bulunduğumuz şehir halkına, birlikte yolculuk yaptığımız kervancılara sor istersen: [göreceksin ki] biz gerçekten doğru söylüyoruz!”

Tüm meallere baktığımızda hepsinin her ne kadar incelediğimiz kelimelere verdikleri anlam farklı olmuş olsa da bu kelimeler cümle içerisinde sıfat görevinde kullanılmıştır. Dolayısıyla hedef dile çevrilirken ayet altında yaptığımız açıklamaya

dikkat edildiğini görmüş oluyoruz.

قَالَ بَلْ سَوَّلَتْ لَكُمْ أَنْفُسُكُمْ أَمْرًا فَصَبْرٌ جَمِيلٌ عَسَى اللَّهُ أَنْ يَأْتِيَنِي بِهِمْ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ
(٨٣)

جَمِيلٌ نَعْتٌ لِيَصْبِرَ مَرْفُوعٌ مِثْلَهُ جَمِيعًا حَالٌ مَنْصُوبَةٌ مِنَ الضَّمِيرِ الْمَجْرُورِ فِي بِهِمْ

İ'râb: جَمِيلٌ kelimesi صَبْرٌ kelimesinin sıfatıdır. جَمِيعًا kelimesi mansub ve بِهِمْ deki mecrûr zamirden hâldir.

Bu ayette altı çizili olan kelimelerden ilkinin kendisinden önceki isme sıfat olduğu, ikincisinin ise hâl olduğu söylenilmektedir. Dolayısıyla ilk kısım çevrildiğinde “güzel sabır” şeklinde ya da benzeri şekilde çevrilmesi, ikincisinin ise “onların tümü olduğu hâlde” şeklinde çevrilmesinin doğru olacağı kanaatindeyiz. Bu açıklamalar neticesinde mealleri incelersek;

Diyaret İşleri Başkanlığı Meali’ne baktığımızda;

“Yakup, “Nefisleriniz sizi bir iş yapmağa sürükledi. Artık bana düşen, güzel bir sabırdır. Umulur ki, Allah onların hepsini bana getirir. Çünkü O, hakkıyla bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir” dedi.”

Bu mealde ilk incelediğimiz kelimenin hedef dile çevrilirken sıfat olarak geldiğini, fakat diğer kelimemizin hâl olarak değil de edat olarak geldiğini görmekteyiz.

Diyaret Vakfı Meali’ne baktığımızda;

“(Babaları) dedi ki: «Hayır, nefisleriniz sizi (böyle) bir işe sürükledi. (Bana düşen) artık, güzel bir sabırdır. Umulur ki, Allah onların hepsini bana getirir. Çünkü O çok iyi bilendir, hikmet sahibidir.”

Süleyman Ateş Meali’ne baktığımızda;

“(Dönüp babalarına geldiler ve kardeşlerinin sözünü söylediler. Ya'kub): "Herhâlde, dedi, nefisleriniz size bir işi süs(leyerek sizi ona sürük)ledi. Artık (bana) güzelce sabretmek gerek. Belki de Allâh, onların hepsini bana getirir. Çünkü O, bilendir, herşeyi hikmetle (yerli yerince) yapandır.”

Bu ve bundan önceki meallerin aynı özelliklere sahiptir. Dolayısıyla ilk meal için yaptığımız açıklamalar bunlar için de geçerlidir.

Elmalı Hamdi Yazır Meali’ne baktığımızda;

“Yok, dedi: size nefsiniz bir emir tesvil etmiş, artık bir sabrı cemîl, yakındır ki Allah bana hepsini bir getire, hakikat bu: alîm o, hakîm o”

Bu mealde yapılan çevrinin anormal olduğunu, çünkü kelimelerin anlamlarının yazılmadığını sadece Latin harflerle ifade edildiğini görüyoruz. Bundan dolayı bu meal için yine şunu demeliyiz ki, sadeleştirilmelidir.

Muhammed Esed Tefsiri’ne baktığımızda;

“[ve babalarının yanına dönüp, olup biteni o’na anlattıkları zaman Yakub;] "Yoo; yine kendi muhayyilenizdir olmayacak bir işi size olağan gösteren; [bana gelince] artık sabır en iyisidir; belki de Allah onların hepsini birden bana [geri] getirecektir; gerçek şu ki, Allah doğru hüküm ve hikmetle edip-eyleyen, mutlak ve sınırsız bilgi sahibidir!”

Bu mealde incelediğimiz ilk kelimenin de sıfat olarak çevrilmediğini görüyoruz. Müfessirin, âdeti gereği anlama daha çok yoğunlaştığını, gramer konularını ikinci plana attığını söyleyebiliriz.

يَا بَنِي آدْهَبُوا فَتَحَسَّسُوا مِنْ يُوسُفَ وَأَخِيهِ وَلَا تَأْيَسُوا مِنْ رُوحِ اللَّهِ إِنَّهُ لَا يَأْيِسُ مِنْ رُوحِ اللَّهِ
إِلَّا الْقَوْمُ الْكَافِرُونَ ﴿٨٧﴾

الْكَافِرُونَ نَعْتٌ لِقَوْمٍ مَرْفُوعٍ وَعَلَامَةُ الرَّفْعِ الْوَاوُ

İ’râb: الْكَافِرُونَ kelimesi لقوم kelimesinin sıfatı ve merfudur. Raf alameti ise “vav”dır.

Bu ayette altı çizili olan kelime bir önceki isimden sıfat olduğu söylenilmektedir. Dolayısıyla genel olarak hedef dile çevrilirken anlamının “inkâr eden/ kâfir olan topluluk” şeklinde ya da benzeri şekilde çeviri yapılmasının uygun olacağı kanaatindeyiz. Bu açıklamalar neticesinde mealleri incelersek;

Diyaret İşleri Başkanlığı Meali’ne baktığımızda;

“Ey Oğullarım! Gidin, Yusuf’u ve kardeşini arayın. Allah’ın rahmetinden ümidinizi kesmeyin; doğrusu kâfirlerden başkası Allah’ın rahmetinden ümidini kesmez.”

Bu mealde sıfat dediğimiz kelimenin yazıldığı şekilde çevrildiğini, bir önceki kelimenin çevrilmediğini görmekteyiz. Bundan dolayı da burada konumuz bağlamında inceleme söz konusu olamamaktadır.

Diyaret Vakfı Meali’ne baktığımızda;

“Ey oğullarım! Gidin de Yusuf'u ve kardeşini iyice araştırın, Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin. Çünkü kâfirler topluluğundan başkası Allah'ın rahmetinden ümit kesmez.”

Bu mealde de altı çizili kelimenin hedef dile çevrilirken sıfat olarak çevrilmediğini görmekteyiz.

Süleyman Ateş Meali'ne baktığımızda;

“Ey oğullarım, gidin, Yusuf'u ve kardeşini araştırın, Allah'ın rahmetinden umut kesmeyin; zira kâfir kavimden başkası Allah'ın rahmetinden umut kesmez!”

Bu mealde incelediğimiz kelimeye “Nasıl?” sorusunu sorduğumuzda sıfat olan kelimeyi cevap olarak alabiliyoruz. Dolayısıyla bu mealde çeviri yapılırken kelimenin sıfat olarak geldiğini söyleyebiliriz.

Elmalı Hamdi Yazır Meali'ne baktığımızda;

“Ey oğullarım haydi gidiniz de Yusuf'la kardeşinden bir tahassüste bulununuz ve Allah'ın revhından ye'se düşmeyiniz, çünkü Allahın revhından ye'se düşen Ancak kâfirler güruhudur.”

Bu meal için her zaman söylediğimiz şeyi tekrarlamak zorundayız, sadeleştirilmelidir. Bu şekilde yapılan çeviride bizim incelediğimiz kelimenin sıfat olarak zikredilmediğini söyleyebiliriz.

Muhammed Esed Tefsiri'ne baktığımızda;

“Ey oğullarım, (şimdi) gidin ve Yusuf ile kardeşi hakkında bir haber almaya çalışın; ve Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin; bilin ki, hakkı inkar eden insanlardan başkası Allah'ın hayat bahşedici rahmetinden ümit kesmez.”

Bu mealde müfessir ayet altında yaptığımız açıklama ile aynı doğrultuda bir çeviri yapmıştır. Çünkü bizim incelediğimiz kelimenin “insan” şeklinde çevrildiğini, bu kelimeye ise “Nasıl insan?” sorusunu sorduğumuzda “hakkı inkâr eden” cevabını alıyoruz. Dolayısıyla bu mealde kelimenin hedef dile çevrilirken, sıfat olarak çevrildiğini görmekteyiz.

فَلَمَّا دَخَلُوا عَلَيْهِ قَالُوا يَا أَيُّهَا الْعَزِيزُ مَسَّنَا وَأَهْلَنَّا الضُّرَّ وَجِئْنَا بِبِضَاعَةٍ مُزْجِيَةٍ فَأَوْفِ لَنَا الْكَيْلَ
وَتَصَدَّقْ عَلَيْنَا إِنَّ اللَّهَ يَجْزِي الْمُتَصَدِّقِينَ (٨٨)

مُزْجَاة نَعْت لِبِضَاعَةِ مَجْرور

İ'râb:مُرْجَاةُ kelimesi بَصَاعَةٌ kelimesinin sıfatı ve mecrurdur.

Bu ayette altı çizili olan kelime bir önceki kelimedenden sıfat olduğu söylenilmektedir. Bu kelimeyi sıfat olarak değerlendirince “بِصَاعَةٍ” “mal” anlamına gelmektedir. Bu kelimeye “Nasıl mal?” diye sorulunca “مُرْجَاةٌ” yani değersiz kelimesi cevap olarak verilmektedir. Dolayısıyla anlamın “değersiz mal” tarzında ya da benzeri şekilde çevrilmesi gerektiğini düşünmekteyiz. Bu açıklamalar neticesinde mealleri incelersek;

Diyanet İşleri Başkanlığı Meali'ne baktığımızda;

“Kardeşleri vezirin yanına vardıklarında: 'Ey Vezir! Biz ve çoluk çocuğumuz darlığa uğradık; pek değersiz bir malla geldik; ölçeği bize tam yap ve sadaka ver; Allah sadaka verenleri şüphesiz mükâfatlandırır.' dediler.”

Diyanet Vakfı Meali'ne baktığımızda;

“Yusuf'un yanına girdiklerinde dediler ki: Ey aziz! Bizi ve ailemizi kıtlık bastı ve biz değersiz bir sermaye ile geldik. Hakkımızı tam ölçerek ver. Ayrıca bize bağışta da bulun. Şüphesiz Allah sadaka verenleri mükâfatlandırır.”

Süleyman Ateş Meali'ne baktığımızda;

“(Yakub'un oğulları, tekrar Mısır'a) Yusuf'un yanına döndüklerinde dediler ki: Ey vezir, bize ve çocuklarımıza darlık dokundu, değersiz de bir sermaye ile geldik, ama sen bizim için tam ölçü ver, bize tasadduk eyle; çünkü Allah, tasadduk edenleri mükafatlandırır.”

Elmalı Hamdi Yazır Meali'ne baktığımızda;

“Bunun üzerine vaktaki huzuruna girdiler, ey şanlı Aziz, dediler: bize ve ıyalimize zaruret messetti, pek ehemmiyetsiz bir sermaye ile de geldik, yine bize tam ölçü ver ve bize tasadduk buyur, çünkü Allah, tasadduk edenlere mükâfatını verir.”

Muhammed Esed Tefsiri'ne baktığımızda;

“[Yakub'un oğulları Mısır'a geri dönüp Yusuf'un] huzuruna çıktıklarında, "Ey soylu kişi!" dediler, "Biz ve ailemiz (yine) darlık ve sıkıntıya düştük ve pek değersiz bir şeyle çıkıp geldik; sen yine de bizim için tartıyı tam tut ve bize karşı cömert ol; çünkü Allah cömertçe verenleri ödüllendirir!"”

Bu meallerin her birinde incelediğimiz kelimeler anlamca farklı olarak çevrilmiş olsa

da hepsinde, kelimenin sıfat olarak zikredildiğini görmekteyiz. Bu meallerin bir kısmında sıfat ile mevsuf arasına gelen “bir” kelimesinin gereksiz olduğunu, gelme anlamının yine uygun olacağını zikretmiş olalım.

ادْهَبُوا بِقَمِيصِي هَذَا فَأَلْفُوهُ عَلَىٰ وَجْهِ أَبِي يَأْتِ بَصِيرًا وَأْتُونِي بِأَهْلِكُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٩٣﴾

بَصِيرًا حَالٌ مَنْصُوبَةٌ مِنَ الْفَاعِلِ

İ'râb: بَصِيرًا mansub ve failden haldir.

Bu ayette altı çizili olan “بَصِيرًا” kelimesinin kendinden önceki failden hâl olduğu söylenilmektedir. Dolayısıyla kelimenin “-rek” eki alarak cümle içerisinde durum zarfı olarak gelmesi gerektiği kanaatindeyiz. Netice olarak da anlam “görerek gelecek” tarzında ya da benzeri şeklinde olmalıdır. Bu açıklamalar neticesinde mealleri incelersek;

Diyanet İşleri Başkanlığı Meali'ne baktığımızda;

“(92-93) Yusuf: 'Bugün azarlanacak değilsiniz, Allah sizi bağışlar. O, merhametlilerin merhametlisidir. Bu gömleğimi götürün, babamın yüzüne sürün, görmeğe başlar; bütün çoluk çocuğunuzla bana gelin.' dedi.”

Diyanet Vakfı Meali'ne baktığımızda;

“Şu benim gömleğimi götürün de onu babamın yüzüne koyun, (gözleri) görecektür duruma gelir. Ve bütün ailenizi bana getirin.”

Süleyman Ateş Meali'ne baktığımızda;

“Şimdi benim şu gömleğimi götürün, babamın yüzüne koyun da gözü açılsın. Ve bütün ailenizle birlikte bana gelin.”

Elmalı Hamdi Yazır Meali'ne baktığımızda;

“Şimdi siz, benim şu gömleğimi götürün de babamın yüzüne bırakın gözü açılır ve bütün taallukatımızla toplanıp bana gelin.”

Muhammed Esed Tefsiri'ne baktığımızda;

“[Şimdi artık] gidin ve bu benim gömleğimi de yanınıza alın; onu babamın yüzüne sürün; (o zaman) yeniden ışığa kavuşacaktır. Ve sonra hepiniz ailenizle birlikte bana gelin.”

Bütün mealleri incelediğimizde, çeviri özellikleri hemen hemen aynı olduğunu

görüyoruz. Meallerde bizim yaptığımız açıklama şeklinde bir çeviri yapılmamıştır. Yani hedef dile çevrilirken altı çizili kısmın durum zarfı görevinde düşünülüp çevrilmediğini, sadece cümle içerisindeki “يَأْتِ” fiili ile anlamın bütünleştirildiğini, dolayısıyla bu fiilin mefulü olarak düşünülüp çevrildiğini görmekteyiz.

قَالُوا تَاللَّهِ إِنَّكَ لَفِي ضَلَالِكَ الْقَدِيمِ (٩٥)

الْكَافُ مُضَافٌ إِلَيْهِ الْقَدِيمُ نَعْتٌ لِضَلَالٍ مَجْرُورٍ

İ'râb: الْكَافُ muzafun ileyhdır. الْقَدِيمُ kelimesi ضَلَالٍ kelimesinin sıfatı ve mecrurdur.

Bu ayette altı çizili olan kelime kendisinden önceki isimden sıfat olduğu söylenilmektedir. Ayette bulunan “ضَلَالِكَ” kelimesini şaşkınlık şeklinde çevirirsek, “Nasıl şaşkınlık?” diye sorduğumuzda aldığımız cevap “eski” anlamına gelen “الْقَدِيمُ” kelimesidir. Dolayısıyla bu kelimeler hedef dile çevrilirken, sıfat olarak çevrilmiştir.

Bu açıklamalar neticesinde mealleri incelersek;

Diyanet İşleri Başkanlığı Meali’ne baktığımızda;

“Çevresindekiler: 'Allah'a yemin ederiz ki sen, hala eski şaşkınlığındasın' dediler.”

Diyanet Vakfı Meali’ne baktığımızda;

“(Onlar da:) Vallahi sen hâla eski şaşkınlığındasın, dediler.”

Süleyman Ateş Meali’ne baktığımızda;

“Vallahi sen hâlâ eski şaşkınlığın içindesin, dediler.”

Elmalı Hamdi Yazır Meali’ne baktığımızda;

“Dediler: tallahi sen cidden eski şaşkınlığından berdevamsın.”

Muhammed Esed Tefsiri’ne baktığımızda;

“Allah şahittir ki, sen yine eski şaşkınlığında devam ediyorsun! diye karşılık verdi yanındakiler.”

Bütün meallere baktığımızda incelediğimiz kelimelerin hedef dile çevrilirken sıfat görevinde kullanıldığını görmekteyiz.

فَلَمَّا أَنْ جَاءَ الْبَشِيرُ أَلْقِيَهُ عَلَىٰ وَجْهِهِ فَأَرْتَدَّ بِصِيرًا قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ إِنِّي أَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ مَا لَا

تَعْلَمُونَ (٩٦)

بَصِيرًا حَالٌ مُنْصُوبَةٌ

İ'râb: بَصِيرًا kelimesi hâl ve mansubdur.

Bu ayette altı çizili olan kelimenin hâl olduğu söylenilmektedir. Aynı şekilde bir önceki fiil ile bağlantı kurdurulup meful olduğu da söylenilmektedir. Anlam boyutundan düşünüldüğünde meful olmasının hedef dile çevrilirken daha uygun olacağı kanaatindeyiz. Dolayısıyla kelimenin hâl olduğu düşünülürse “فَارْتَدَّ” fiiline döndü anlamını veririz. Sonuç olarak da anlam “görüyor olduğu hâlde döndü” şeklinde ya da benzeri şekilde olur. Bu açıklamalar neticesinde mealleri inceleyerek;

Diyanet İşleri Başkanlığı Meali'ne baktığımızda;

“Müjdecî gelip, gömleği Yakub'un yüzüne bırakınca, hemen gözleri açıldı. Bunun üzerine Yakub 'Ben size, Allah katından sizin bilmediğinizi biliyorum dememiş miydim?' dedi.”

Diyanet Vakfı Meali'ne baktığımızda;

“Müjdecî gelince, gömleği onun yüzüne koyar koymaz (Ya'kub) görür oldu. Ben size: «Allah tarafından (vahiy ile) sizin bilemeyeceğiniz şeyleri bilirim» demedim mi! dedi.”

Süleyman Ateş Meali'ne baktığımızda;

“Müjdecî gelip de (Yûsufun gömleği)ni (Ya'kub'un) yüzüne koyunca, derhal (gözü açıldı), görür oldu: "Size demedim mi ben, Allah'tan sizin bilmediğiniz şeyleri bilirim?" dedi.”

Elmalı Hamdi Yazır Meali'ne baktığımızda;

“Fakat vaktâ ki hakikaten müjdecî geldi gömleği yüzüne bıraktı gözü açılıverdi, ben size, dedi: Allahdan sizin bilemeyeceklerinizi bilirim demedim mi?”

Muhammed Esed Tefsiri'ne baktığımızda;

“Fakat ne zaman ki müjdecî çıkagelip [Yusuf'un gömleğini] o'nun yüzüne sürdü ve o'nun gözleri ışığına kavuştu, "Ben size, ben Allah katından sizin bilmediğinizi biliyorum' dememiş miydim?" diye haykırdı.”

Tüm mealleri incelediğimizde kelimenin zikredilen fiilin mefulü olduğunu görmekteyiz. Dolayısıyla bu anlamın hedef dil açısından da daha uygun olacağını ayet altında zikretmiştik.

فَلَمَّا دَخَلُوا عَلَى يُوسُفَ أَوَىٰ إِلَيْهِ أَبُوَيْهِ وَقَالَ ادْخُلُوا مِصْرَ إِن شَاءَ اللَّهُ أَمِينٌ ﴿٩٩﴾

Î'râb: آمِنِينَ kelimesi hâl ve mansubdur. Nasb alameti ise “yâ”dır.

Ayette altı çizili olan kelimenin hâl olduğu söylenilmektedir. Bu kelimeyi Türkçeye çevirdiğimizde “güven içinde” şeklinde ya da benzeri şekilde olması gerektiğini düşünmekteyiz. Çünkü cümle içerisinde bulunan “giriniz” eylemine “Nasıl giriniz?” şeklinde soru yöneltildiğinde “güven içinde/güven içinde olarak/ emin olarak” kelimelerini cevap olarak almaktayız. Bu kelimeye farklı anlamlar verilmesinin sebebi ise kelimenin bu anlamlara gelme ihtimalinin olmuş olmasıdır. Bu açıklamalar neticesinde mealleri incelersek;

Diyanet İşleri Başkanlığı Meali'ne baktığımızda;

“Yusuf'un yanına geldiklerinde, o, anasını babasını bağrına bastı, 'Allah'ın dileğince, güven içinde Mısır'da yerleşin' dedi.”

Diyanet Vakfı Meali'ne baktığımızda;

“(Hep beraber Mısır'a gidip) Yusuf'un yanına girdikleri zaman, ana babasını kucakladı, «Güven içinde Allah'ın iradesiyle Mısır'a girin!» dedi.”

Süleyman Ateş Meali'ne baktığımızda;

“(Hep beraber Mısır'a hareket ettiler). Nihâyet Yusuf'un yanına vardıklarında (Yusuf) ana babasını kendine çekip kucakladı ve: "Allah'ın dileğiyle güven içinde Mısır'a girin!" dedi.”

Elmalı Hamdi Yazır Meali'ne baktığımızda;

“Vakta ki Yusuf'un yanına vardılar, ebeveynini kucakladı, yanına aldı ve buyurun, dedi: Mısıra inşallah emn-ü istirahatle girin.”

Muhammed Esed Tefsiri'ne baktığımızda;

“Ve sonra [hep birlikte Mısır'a varıp] Yusuf'un yanına çıktıklarında (Yusuf): "Allah'ın izniyle Mısır'a güvenlik ve huzur içinde girip yerleşin!" diyerek ana-babasını bağrına bastı.”

Tüm meallerde incelediğimiz kelimenin aynı şekilde çevrildiğini, meallerin kelimeye “güven içinde” şeklinde anlam verdiğini görüyoruz. Hedef dilde bu kelime cümle içerisinde durum zarfı görevi görmektedir.

وَرَفَعَ أَبْوَيْهِ عَلَى الْعَرْشِ وَخَرُّوا لَهُ سُجَّدًا وَقَالَ يَا أَبَتِ هَذَا تَأْوِيلُ رُءْيَايَ مِنْ قَبْلُ قَدْ جَعَلَهَا رَبِّي حَقًّا وَقَدْ أَحْسَنَ بِي إِذْ أَخْرَجَنِي مِنَ السِّجْنِ وَجَاءَ بِكُمْ مِنَ الْبَدْوِ مِنْ بَعْدِ أَنْ نَزَغَ الشَّيْطَانُ بَيْنِي وَبَيْنَ إِخْوَتِي إِنَّ رَبِّي لَطِيفٌ لِمَا يَشَاءُ إِنَّهُ هُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ ﴿١٠٠﴾

سُجَّدًا حَالٍ مَنْصُوبَةٍ مِنْ فَاعِلٍ خَرُّوا وَجُمْلَةً قَدْ جَعَلَهَا رَبِّي فِي مَحَلِّ نَصْبِ حَالٍ مُقَدَّرَةٍ

İ'râb: سُجَّدًا kelimesi mansub velوَ خَرُّوا fiilinin failinden hâldir. قَدْ جَعَلَهَا رَبِّي cümlesi mahallen mansub ve hâl-i mukadderadır.

Bu ayette altı çizili olan kelimenin hâl olduğu söylenmektedir. Bu kelimenin anlamı “secde etmek”tir. Cümle içerisindeki anlamı düşünülürse bu kelimenin anlamının “secde ederek” tarzında ya da benzeri şekilde olmasının uygun olacağı kanaatindeyiz. Çünkü “خَرُّوا” fiili “kapandılar” anlamında kullanılmaktadır. Biz de bu kelimeye bu ayette iki ihtimalde anlam verdiğimizde; ilki meful yaparak “secdeye kapandılar” ya da hâl yaparak “Yusuf’a secde ederek eğildiler/kapandılar” şeklinde bir anlam ortaya çıkmaktadır. Altı çizili olan ikinci cümlenin de hâl olduğu söylenmektedir. Fakat bizim hâl kısmında anlattıklarımızla beraber düşünüldüğünde, bu cümle hedef dile çevrildiğinde anlam bozukluğu olduğu kanaatindeyiz. Dolayısıyla bu cümlenin hedef dile hâl olarak çevrilmesinin doğru olmadığını düşünüyoruz. Bu açıklamalar neticesinde mealleri incelersek;

Diyaret İşleri Başkanlığı Meali’ne baktığımızda;

“Ana babasını tahtın üzerine oturttu, hepsi onun önünde (Allah’a secde edip) eğildiler. O zaman Yusuf: 'Babacığım! İşte bu, vaktiyle gördüğüm rüyanın çıkışıdır; Rabbim onu gerçekleştirdi. Şeytan, benimle kardeşlerimin arasını bozduktan sonra, beni hapisten çıkararak, sizi çölden getiren Rabbim bana pek çok iyilikte bulundu. Doğrusu Rabbim dilediğine lütfkardır, O şüphesiz bilendir, Hakim'dir.' dedi.”

Bu mealde altı çizili olan ilk kelimenin hâl yani durum zarfı olarak çevrildiğini, altı çizili ikinci kelimenin ise başlı başına bir cümle olarak çevrildiğini görüyoruz.

Diyaret Vakfı Meali’ne baktığımızda;

“Ana ve babasını tahtının üstüne çıkartıp oturttu ve hepsi onun için (ona kavuştukları için) secdeye kapandılar. (Yusuf) dedi ki: «Ey babacığım! İşte bu, daha önce (gördüğüm) rüyanın yorumudur. Rabbim onu gerçekleştirdi. Doğrusu Rabbim bana (çok şey) lütfetti. Çünkü beni zindandan çıkardı ve şeytan benimle kardeşlerimin

arasını bozduktan sonra sizi çölden getirdi. Şüphesiz ki Rabbim dilediğine lütfedicidir. Kuşkusuz O çok iyi bilendir, hikmet sahibidir.»»

Bu mealde altı çizili olan ilk kelimenin önce zikredilen fiilin mefulü yapıldığını, altı çizili ikinci cümlenin ise başlı başına bir cümle olarak çevrildiğini görmekteyiz.

Süleyman Ateş Meali'ne baktığımızda;

“Ana babasını tahtın üstüne çıkardı ve hepsi onun için secdeye kapandılar (önünde saygı ile eğildiler. Yûsuf): "Babacığım, dedi, işte bu, önceden (gördüğüm) rü'yânın yorumudur. Rabbim onu gerçek yaptı, bana iyilik etti; zira şeytân, benimle kardeşlerim arasına fitne soktuktan sonra O, beni zindandan çıkardı, sizi de çölden getirdi. Gerçekten Rabbim dilediği şeyi çok ince düzenler. O, (her tedbiri) bilen, her şeyi yerli yerince yapandır.”»

Elmalı Hamdi Yazır Meali'ne baktığımızda;

“Ve ebeveynini taht üzerine çıkardı, hepsi onun için secdeye kapandılar ve ey babacığım, dedi: işte bundan evvelki rüyamın tevili bunu hakikaten rabbim, onu hak kıldı, hakikaten bana ihsan buyurdu çünkü beni zindandan çıkardı ve sizi badiyeden getirdi. Şeytan benimle biraderlerimin arasını dürtüşdürdükten sonra, hakikat rabbim meşiyetinde lâtif, hakikat bu, o, öyle alim, öyle hakim.”

Bu ve bundan önceki mealin ele aldığımız çeviri özelliği bakımından Diyanet Vakfı Meali ile aynı doğrultuda olduğunu görmekteyiz.

Muhammed Esed Tefsiri'ne baktığımızda;

“Ve ana-babasını en yüksek onur katına çıkardı ve onlar[ın hepsi] O'nun önünde hürmet ve tazimle yere kapandılar. Bunun üzerine [Yusuf:] "Ey babacığım!" dedi, "Vaktiyle gördüğüm rüyanın gerçek anlamı buydu demek ve Rabbim onu gerçekleştirdi. O beni hapisten çıkarmakla ve Şeytan benimle kardeşlerimin arasını açtıktan sonra sizi[n hepinizi] çölden çıkar[arak bana ulaştır]makla bana lütfetti. Gerçek şu ki, benim Rabbim, olmasını istediği şeyi akıl-sır yetmez yollarla gerçekleştirir. Çünkü O doğru hüküm ve hikmetle edip-eyleyen mutlak ve sınırsız bilgi sahibidir.”

Bu mealde altı çizili olan ilk kelimenin hâl olarak yani durum zarfı olarak çevrildiğini, altı çizil olan ikinci kısmın ise başlı başına bir cümle olarak zikredildiğini görmekteyiz.

ذَلِكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْغَيْبِ نُوحِيهِ إِلَيْكَ وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ إِذْ أَجْمَعُوا أَمْرَهُمْ وَهُمْ يَمْكُرُونَ (١٠٢)

وَجُمْلَةٌ وَهُمْ يَمْكُرُونَ... فِي مَحَلِّ نَصَبِ حَالٍ

İ'râb: وَهُمْ يَمْكُرُونَ... cümlesi mahallen mansub ve hâldir.

Ayette altı çizili olan cümlenin hâl olduğu söylenmektedir. Bu cümlenin anlamının ise “tuzak kurarak/ tuzak kuruyor oldukları hâlde işlerinde karar kıldıkları/ittifak ettikleri zaman” şeklinde çevrilmesinin doğru olacağı kanaatindeyiz. Bu açıklamalar neticesinde mealleri incelersek;

Diyanet İşleri Başkanlığı Meali'ne baktığımızda;

“(102-103) Sana böylece vahyettiklerimiz, gaybe ait haberlerdir. Onlar elbirliği edip düzen kurdukları zaman yanlarında değildin; sen ne kadar yürekten istersen iste, insanların çoğu inanmazlar.”

Bu mealde bizim incelediğimiz cümle hâl olarak yani durum zarfı olarak çevrilmemiştir.

Diyanet Vakfı Meali'ne baktığımızda;

“İşte bu (Yusuf kıssası) gayb haberlerindendir. Onu sana vahy ediyoruz. Onlar hile yaparak işlerine karar verdikleri zaman sen onların yanında değildin (ki bunları bilesin).”

Bu mealde, incelediğimiz cümle “-rak” eki getirilerek hâl olarak değerlendirilmiştir.

Süleyman Ateş Meali'ne baktığımızda;

“(Ey Muhammed) bu (anlatılanlar), sana vahyettiğimiz gayb haberlerindendir. Onlar kararlarını verip tuzak kurarlarken sen yanlarında değildin.”

Bu mealde ise incelediğimiz cümlenin, başlı başına bir cümle olarak ele alındığını, hâl olarak değerlendirilmediğini görüyoruz.

Elmalı Hamdi Yazır Meali'ne baktığımızda;

“Bu işte, gayb haberlerinden, sana onu vahy ile bildiriyoruz, yoksa onlar işlerine karar verip mekir yaparlarken sen yanlarında değildin.”

Bu mealde de incelediğimiz cümlenin başlı başına bir cümle olarak ele alındığını görmekteyiz.

Muhammed Esed Tefsiri'ne baktığımızda;

“[Ey Peygamber!] sana böylece vahyettiklerimiz senin önceden bilmediğin haberlerdendir; çünkü yapacak oldukları işe karar verdikleri ve tuzaklarını kurdukları zaman sen Yusuf'un kardeşlerinin yanında değildin.”

Bu mealde incelediğimiz cümlenin arasına “ve” bağlacı getirilmiş ve başlı başına bir cümle olarak ele alındığı gösterilmiş olmaktadır.

﴿۱۰۴﴾ وَمَا تَسْأَلُهُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ

لِلْعَالَمِينَ جَارٌّ وَمَجْرُورٌ مُتَعَلِّقٌ بِنِعْتِ لِذِكْرٍ

İ'râb: لِلْعَالَمِينَ kelimesinde ki câr-mecrûr ذِكْرٍ kelimesinin sıfatı ile alakalıdır.

Bu ayette altı çizili olan kelimenin bir önceki isimden sıfat olduğu söyleniliyor. Şöyle de diyebiliriz ki; bu kelimedede câr ve mecrûr bulunmaktadır. Her câr ve mecrurun mutlaka müteallığı vardır. Burada câr ve mecrûrun muteallığı ise hazfedilmiştir. Dolayısıyla asıl sıfat olan muteallıktır. Bu muteallığı da çeviride “olan” kelimesi ile zikretmeye çalışmaktayız. Bu bir görüştür. Diğer bir görüş ise bu kelimenin bir önceki isimle alakalandırılmasıdır. Bunun neticesinde kelime sıfat olmaktadır. Bu kelimenin sıfat olduğu düşünülürse o zaman anlamın, “âlemler için olan/ tüm insanlar için olan öğüttür.” tarzında ya da benzeri şekilde olması gerekmektedir. Bu açıklamalar neticesinde mealleri incelersek;

Diyanet İşleri Başkanlığı Meali'ne baktığımızda;

“Oysa sen buna karşılık onlardan bir ücret de istemiyorsun. Kur'an, âlemler için sadece bir öğüttür.”

Diyanet Vakfı Meali'ne baktığımızda;

“Hâlbuki sen bunun için (peygamberlik görevini îfa için) onlardan bir ücret istemiyorsun. Kur'an, âlemler için ancak bir öğüttür.”

Süleyman Ateş Meali'ne baktığımızda;

“Sen bu(okudukları)na karşılık onlardan bir ücret istemiyorsun. O, sadece bütün âlemler için bir öğüttür.”

Elmalı Hamdi Yazır Meali'ne baktığımızda;

“Buna karşı onlardan bir ecir de istemiyorsun, o ancak bütün âlemine ilahi bir

Muhammed Esed Tefsiri'ne baktığımızda;

“Kaldı ki, göklerde ve yerde nice ayetler, işaretler var ki, onlar [üzerinde düşünmeden] sırtlarını çevirerek yanlarından geçip gidiyorlar!”

Tüm mealler incelendiğinde Elmalı Hamdi Yazır meali dışındaki meallerin hepsinin ele aldığımız çeviri özelliği bakımından aynı doğrultuda olduğunu söyleyebiliriz. Bu meallerde altı çizili olan ilk kelimenin sıfat olarak gelmediğini, cümle içerisinde başka bir görevde geldiğini görüyoruz. Altı çizili olan ikinci cümle ise “-rek” eki alarak durum zarfı görevinde gelmiştir. Elmalı Hamdi Yazır Meali'nde ise altı çizili olan kelime ve cümlenin bahsettiğimiz ve açıklama yaptığımız şekilde gelmediğini, cümle içerisinde farklı görevde kullanıldığını görüyoruz.

وَمَا يُؤْمِنُ أَكْثَرُهُمْ بِاللَّهِ إِلَّا وَهُمْ مُشْرِكُونَ ﴿١٠٦﴾

وَجُمْلَةُ هُمْ مُشْرِكُونَ... فِي مَحَلِّ نَصْبٍ حَالٍ

İ'râb: هُمْ مُشْرِكُونَ... cümlesi mahallen mansub ve hâldir.

Ayette altı çizili olan cümlenin hâl olduğu söylenilmektedir. Dolayısıyla bu cümle hedef dile çevrilirken “-rak” eki alarak yani “ortak koşarak” tarzında ya da benzeri şekilde çevrilmesinin gerekli olduğu kanaatindeyiz. Bu açıklamalar neticesinde mealleri incelersek;

Diyaret İşleri Başkanlığı Meali'ne baktığımızda;

“Onların çoğu, ortak koşmadan Allah'a inanmazlar.”

Bu mealde incelediğimiz cümlenin durum zarfı olarak çevrildiğini fakat bunun bizim yaptığımız açıklama doğrultusunda olmadığını belirtmek gerekiyor.

Diyaret Vakfı Meali'ne baktığımızda;

“Onların çoğu, ancak ortak koşarak Allah'a iman ederler.”

Bu mealde incelediğimiz cümle hedef dile çevrilirken durum zarfı olarak çevrilmiştir.

Süleyman Ateş Meali'ne baktığımızda;

“Onların çoğu, Allah'a ortak koşmadan inanmazlar.”

Elmalı Hamdi Yazır Meali'ne baktığımızda;

“Onların ekserisi Allaha şirk koşmaksızın iman etmez.”

Muhammed Esed Tefsiri’ne baktığımızda;

“Ve onların çoğu başka varlıklara da tanrısal nitelikler yakıştırmaksızın Allah’a inanmazlar.”

Tüm meallerde incelediğimiz cümlenin durum zarfı olarak çevrildiğini fakat her mealde farklı bir çeviri söz konusu olduğunu görmekteyiz.

أَفَأَمِنُوا أَنْ تَأْتِيَهُمْ غَاشِيَةٌ مِنْ عَذَابِ اللَّهِ أَوْ تَأْتِيَهُمُ السَّاعَةُ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿١٠٧﴾

بَغْتَةً مَصْدَرٌ فِي مَوْضِعِ الْحَالِ مَنْصُوبٌ وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ مَثَلٌ وَهُمْ يَمْكُرُونَ... فِي الْآيَةِ ١٠٢

İ’râb: بَغْتَةً mastar, hâl ve mansubdur. وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ cümlesi, 102. ayetteki وَهُمْ يَمْكُرُونَ... cümlesi gibidir.

Ayette altı çizili olan cümlenin hâl olduğu söylenmektedir. Dolayısıyla bu şekilde düşünülen cümlenin “bilmeyerek/ bilmedikleri hâlde ansızın kıyametin gelmesinden” şeklinde ya da benzeri şekilde çevrilmesinin doğru olacağı kanaatindeyiz. Bu açıklamalar neticesinde mealleri incelersek;

Diyanet İşleri Başkanlığı Meali’ne baktığımızda;

“Allah tarafından, onları kuşatacak bir azaba uğramalarından veya farkına varmadan, kıyamet saatinin ansızın gelmesinden güvende midirler?”

Diyanet Vakfı Meali’ne baktığımızda;

“Allah tarafından kuşatıcı bir felâket gelmesi veya farkında olmadan kıyametin ansızın kopması karşısında kendilerini emin mi gördüler?”

Süleyman Ateş Meali’ne baktığımızda;

“Onlar, Allah’ın azabından, sargın bir belânın, kendilerine gelmeyeceğinden veya hiç farkında değillerken ansızın O (duruşma) sâ’atin(in) kendilerine gelmeyeceğinden emin midirler?”

Elmalı Hamdi Yazır Meali’ne baktığımızda;

“Ya artık Allah’ın azabından umumunu saracak bir beliyeye gelivermesinden veya şuuruları yokken kendilerine ansızın saatin gelivermesinden emanda mıdırılar?”

Muhammed Esed Tefsiri’ne baktığımızda;

“Peki, bunlar Allah'ın cezalandırıcı azabı olarak kuşatıcı bir örtünün kendilerini sarmasından ve Son Saat'in onlar [yaklaştığının] farkında değilken ansızın gelip çatmasından büsbütün güvencede mi görüyorlar kendilerini?”

Yukarıda zikrettiğimiz tüm meallerin içerisinde her ne kadar farklı eklerle gelmiş olsa da incelediğimiz cümle durum zarfı olarak çevrilmiştir. Çünkü her bir mealde yükleme “Nasıl?” sorusunu sorduğumuzda aldığımız cevap bizim incelediğimiz cümle olmaktadır.

قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللَّهِ عَلَى بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ

(۱۰۸)

عَلَى بَصِيرَةٍ جَارٌّ وَمَجْرورٌ مُتَعَلِّقٌ بِحَالٍ مِنْ فاعِلٍ أَدْعُو أَيِ مُسْتَيْقِنًا

İ'râb: عَلَى بَصِيرَةٍ câr-mecrûr, أَدْعُو fiilinin failinden hâl olan kelime ile alakalıdır.

Ayette altı çizili olan kelimenin hâl olarak geldiği söylenmektedir. Aynı şekilde kendinden önceki fiilin mefulü olarak da geldiği söylenmektedir. Bu kelimenin anlamında meydana gelen farklılıktan dolayı burada tahmini anlam yazmak yerine mealdeki anlamlar üzerinden değerlendirme yapmak daha uygun olacaktır. Bu açıklamalar neticesinde mealleri inceleyerek;

Diyaret İşleri Başkanlığı Meali'ne baktığımızda;

“De ki: Benim yolum budur; ben ve bana uyanlar bilerek insanları Allah'a çağırırız. Allah'ı noksan sıfatlardan tenzih ederim. Ben asla Allah'a eş koşanlardan değilim.”

Bu mealde incelediğimiz kelimenin “bilerek” anlamı ile çevrilmiştir ve cümle içerisinde durum zarfı konumundadır.

Diyaret Vakfı Meali'ne baktığımızda;

“(Resulüm!) De ki: İşte bu, benim yolumdur. Ben Allah'a çağırıyorum, ben ve bana uyanlar aydınlık bir yol üzerindeyiz. Allah'ı (ortaklardan) tenzih ederim! Ve ben ortak koşanlardan değilim.”

Bu mealde incelediğimiz kelimenin hâl olarak yani durum zarfı olarak değerlendirilmediğini, mübteda ve haber olarak düşünülüp o şekilde çevrildiğini görüyoruz.

Süleyman Ateş Meali'ne baktığımızda;

“De ki: İşte benim yolum budur: Allah'a basiretle davet ederim. Ben ve bana uyanlar... Allah'ın şanı yücedir, ben ortak koşanlardan değilim.”

Bu mealde incelediğimiz kelimenin kendinden önceki fiil ile alakalandırıldığını yani fiilin mef'ulü olarak geldiğini görmekteyiz.

Elmalı Hamdi Yazır Meali'ne baktığımızda;

“De ki: işte benim mesleğim bu, basiret üzere Allaha davet ederim ben ve bana tabi' olanlar ve Allah'ı tesbih ile tenzih eylerim ve ben müşriklerden değilim”

Bu mealde incelediğimiz kelime bir bağlaçla fiile bağlanmıştır.

Muhammed Esed Tefsiri'ne baktığımızda;

“De ki: “Budur benim yolum: akla uygun, bilinç ve duyarlılıkla donanmış bir kavrayışa dayanarak [hepinizi] Allah'a çağırıyorum, (104) ben ve bana uyanlar (aynı çağırışı yapıyoruz)”.Ve [yine de ki:] "Allah kudret ve azametiyle her türlü eksikliğin üstündedir, ötesindedir. Ve ben O'ndan başka varlıklara tanrılık yakıştıran kimselerden değilim!”

Bu mealde incelediğimiz kelimenin bahsettiğimiz şekilde çevrilmediğini, cümle içerisinde farklı bir öge olarak düşünülüp çevrildiğini görüyoruz.

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رَجَالًا نُوحِيَ إِلَيْهِمْ مِنْ أَهْلِ الْقُرَىٰ أَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا
كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَلَدَارُ الْآخِرَةِ خَيْرٌ لِلَّذِينَ اتَّقَوْا أَفَلَا تَعْقِلُونَ (١٠٩)

وَجُمْلَةٌ نُوحِيَ إِلَيْهِمْ... فِي مَحَلِّ نَصْبٍ نَعَتْ لِرَجَالًا

İ'râb: نُوحِيَ إِلَيْهِمْ... cümlesi mahallen mansub ve رَجَالًا kelimesinin sıfatıdır.

Ayette altı çizili olan cümlenin kendisinden önceki isme sıfat olduğu söylenmektedir. Dolayısıyla hedef dile çevrilirken bu cümlenin “Nasıl?” sorusunun cevabı olması gerekmektedir. Bu ayette bulunan “adamlar/insanlar” kelimesine “Nasıl?” sorusunu sorduğumuzda “kendilerine vahyettiğimiz” cevabını almak zorundayız, şayet sıfat olarak değerlendirmek ve çevirmek istiyorsak. Bu açıklamalar neticesinde mealleri incelersek;

Diyanet İşleri Başkanlığı Meali'ne baktığımızda;

“Senden önce kasabalar halkından şüphesiz, kendilerine vahyettiğimiz birtakım insanlar gönderdik. Yeryüzünde dolaşmıyorlar mı ki, kendilerinden önce geçenlerin

sonlarının ne olduğunu görsünler? Ahiret yurdu Allah'a karşı gelmekten sakınanlar için hayırlıdır. Akletmez misiniz?”

Diyanet Vakfı Meali'ne baktığımızda;

“Senden önce de, şehirler halkından kendilerine vahyettiğimiz erkeklerden başkasını peygamber göndermedik. (Kâfirler) yeryüzünde hiç gezmediler mi ki, kendilerinden öncekilerin sonunun nasıl olduğunu görsünler! Sakınanlar için ahiret yurdu elbette daha iyidir. Hâla aklınızı kullanmıyor musunuz?”

Süleyman Ateş Meali'ne baktığımızda;

“Senden önce de kentler halkından, yalnız kendilerine vahyettiğimiz erkeklerden başka, (elçi) göndermedik. Yeryüzünde hiç gezmediler mi ki kendilerinden öncekilerin sonunun nasıl olduğunu görsünler? Korunanlar için âhiret yurdu daha iyidir. Aklınızı kullanmıyor musunuz?”

Elmalı Hamdi Yazır Meali'ne baktığımızda;

“Senden evvel gönderdiğimiz Peygamberler de başka değil ancak şehirler ahalisinden kendilerine vahyeylediğimiz bir takım erler idi; Ya şimdi o yerde bir gezmediler mi? Baksalar â kendilerinden evvel geçenlerin akıbetleri nasıl olmuş? Ve elbette Âhiret evi korunanlar için daha hayırlıdır ya, hâlâ akletmiyecekmisiniz?”

Muhammed Esed Tefsiri'ne baktığımızda;

“Ve Biz senden önce de [elçilerimiz olarak] her topluma [kendi içlerinden, onlara mesajlarımızı ulaştırmak üzere] kendilerine vahyettiğimiz [ölümlü] adamlardan başkasını göndermedik. (105) Yeryüzünde dolaşp da kendilerinden önce gelip geçen [inkarcı]ların sonlarının nasıl olduğunu görmüyorlar mı? Ve [bilmiyorlar mı ki,] Allah'a karşı sorumluluk bilinci taşıyan kimseler için ahiret yurdu [bu dünyadan] daha tercihe şayandır? Öyleyse artık akıllarını kullanmayacaklar mı?”

Tüm meallere baktığımızda aynı özelliği içerdiğini görmekteyiz. Bizim incelediğimiz cümlenin ve bir önceki kelimenin her ne kadar anlamları farklı olmuş olsa da hedef dile çevrilirken sıfat olarak çevrildiğini, çünkü her mealde isme sorulan “Nasıl?” sorusunun cevabının bulunduğunu görüyoruz.

حَتَّىٰ إِذَا اسْتَيْسَرَ الرُّسُلُ وَظَنُّوا أَنَّهُمْ قَدْ كُذِّبُوا جَاءَهُمْ نَصْرُنَا فَنُجِّيَ مَنْ نَشَاءُ وَلَا يُرَدُّ بَأْسُنَا عَنِ

الْقَوْمِ الْمُجْرِمِينَ ﴿١١٠﴾

İ'râb: المجرمين kelimesi لقوم kelimesinin sıfatı ve mecrûdur. Cer alameti ise “yâ”dır.

Ayette altı çizili olan kelimenin bir önceki isimden sıfat olduğu söylenmektedir. Ayette bulunan “kavim/topluluk” anlamına gelen kelimeye nasıl sorusunu sorduğumuzda “suçlu” anlamındaki kelimeyi cevap olarak almamız gerekmektedir. Dolayısıyla altı çizili kısmın “suçlu topluluk/millet” tarzında ya da benzeri şekilde çevrilmesi yerinde olacaktır. Bu açıklamalar neticesinde mealleri incelersek;

Diyanet İşleri Başkanlığı Meali’ne baktığımızda;

“Öyle ki, peygamberler ümitsizliğe düşüp, yalanlandıklarını sandıkları bir sırada onlara yardımımız gelmiştir. Böylece, istediğimizi kurtarız. Azabımız suçlu millettten geri çevrilemeyecektir.”

Diyanet Vakfı Meali’ne baktığımızda;

“Nihayet peygamberler ümitlerini yitirip de kendilerinin yalana çıkarıldıklarını sandıkları sırada onlara yardımımız gelir ve dilediğimiz kimse kurtuluşa erdirilir. (Fakat) suçlular topluluğundan azabımız asla geri çevrilmez.”

Süleyman Ateş Meali’ne baktığımızda;

“Bir süre serbest bırakılmalarına aldanmasınlar. Kendilerinden önce gelenlere de öyle fırsat verilmişti. Fakat) Ne zaman ki, elçiler umutlarını kestiler ve kendilerinin yalana çıkarıldıklarını (kâfirlere karşı kendilerine yapılacağı vadedilen yardımın yapılmayacağını) sandılar, işte o zaman onlara yardımımız geldi ve dilediğimiz kimseler kurtarıldı. Azabımız suçlular topluluğundan asla geri çevrilmez.”

Elmalı Hamdi Yazır Meali’ne baktığımızda;

“Nihayet Peygamberler ümidlerini kesecek hale geldikleri ve onlar yalana çıkarıldılar zannettikleri vakit onlara nusratımız geldi de dilediklerimiz necata indirildi, mücrimler güruhundan ise azabımız geri döndürülmez.”

Muhammed Esed Tefsiri’ne baktığımızda;

“[Önceki elçilerimizin hepsi uzun süre zulüm ve baskıya uğramışlardır;] nihayet bu elçiler neredeyse bütün ümitlerini kaybettikleri ve büsbütün yalancılıkla damgalandıklarını gördükleri bir sırada Bizim yardımımız kendilerine ulaşmıştır; ve böylece dilediğimizi kurtarmışızdır [hakkı inkar edenleri ise yok etmişizdir]: çünkü

Diyanet Vakfı Meali'ne baktığımızda;

“Andolsun onların (geçmiş peygamberler ve ümmetlerinin) kıssalarında akıl sahipleri için pek çok ibretler vardır. (Bu Kur'an) uydurulabilecek bir söz değildir. Fakat o, kendinden öncekileri tasdik eden, her şeyi açıklayan (bir kitaptır); iman eden toplum için bir rahmet ve bir hidayettir.”

Süleyman Ateş Meali'ne baktığımızda;

“Elbette onların hikâyelerinde akıl sâhipleri için ibret vardır. Bu (Kur'ân), uydurulacak bir söz değildir; ancak kendinden önceki(Hak Kitabı)nın doğrulanması, her şeyin açıklaması; inananlar için bir kılavuz ve rahmettir.”

Elmalı Hamdi Yazır Meali'ne baktığımızda;

“Hakikat onların kıssalarında ül'l'elbab için bir ibret vardır, bu uydurulur bir söz değil ve lâkin önündekinin tasdiki ve her şeyin tafsili ve iman edecek bir kavim için bir hidayet bir rahmettir.”

Muhammed Esed Tefsiri'ne baktığımızda;

“Gerçek şu ki, bu insanların kıssalarında kendilerine kavrayış yeteneği verilmiş kimseler için mutlaka çıkarılacak bir ders vardır.[Vahye gelince,] o hiçbir şekilde [insan tarafından] uydurulmuş bir söz olamaz: tersine, o, kendisinden önceki vahiylerden doğru ve gerçek adına ne kalmışsa doğrulayan ve inanmak isteyen insanlara her şeyi açık seçik bir biçimde dile getiren, hidayet ve rahmet [bahşeden ilahî bir metin]dir.”

Tüm mealleri yaptığımız açıklama bağlamında incelediğimizde; altı çizili olan ilk kelimenin sıfat olarak zikredilmediğini, cümle içerisindeki fiil ile alakalandırıldığını, altı çizili olan ikinci kelimenin ise bir önceki isme sıfat olduğunu, altı çizili olan üçüncü kelimenin de aynı şekilde sıfat olduğunu görüyoruz. Meallerde anlamların farklı olarak verilmiş olması ise kelimenin bu anlamlara da gelmesinden kaynaklanmaktadır.

Bu son ayet meallerinin de incelemesini yaptıktan sonra genel olarak şu değerlendirmeleri yapabiliriz:

Yusuf Suresi'nde hâl olarak ya da sıfat olarak geldiği söylenen kelimeler kimi yerde müfret (cümle değil) olarak gelirken kimi yerde de cümle ve şibh-i cümle olarak gelmiştir. Bu meallerde müfessirlerin bazı yerlerde gramer konularını ön plana

alıp çeviriyi ona göre yaparken, bazı yerlerde de ayet anlamını önemseydiği için gramer konularına değinmediğini de görmüş olduk. Mealler içerisinde Elmalı Hamdi Yazır Meali'nin sadeleştirilmesi gerektiğini hemen hemen her ayet altında ifade etmeye çalıştık. Çünkü meali incelediğimizde hedef dil açısından çok yerde cümle ve anlam düşüklüğünün olduğunu gördük. Bu da çeviri yapılırken kelimelerin hedef dildeki karşılığının yazılması yerine ayetteki kelimelerin teleffuzlarının Latin harfleriyle yazılmış olmasından kaynaklanmaktadır. Bu mealin sadeleştirilmiş olanları olmasına rağmen bundan faydalanmamızın sebebi ise, ülkemizin doğu vilayetlerinde Arapça eğitimi alan öğrencilerin bu kaynaktan çoğunlukla faydalanmış olmasıdır. Öğrenciler öğrendikleri Arapça gramer konularını tatbik etmek için, tefsirlerden faydalanmak istediklerinde bu kaynak onların daha kolayına gelmektedir. Bu kaynak onların öğrendiği gramer konularını bir başka dil açısından ele alınırken hangi gramer konusu ile çevrilebileceğini düşünme ve araştırma derdinden onları kurtarmış oluyor. Bu kaynakta Arapça kelimeler ve gramer konuları çoğunlukla hiç değişiklik yapılmadan Latin harfleriyle ifade edilmiş olduğundan herhangi bir sıkıntı yaşanılmamaktadır. Fakat yazılan meal hedef dilin gramer konularına uygunluk açısından değerlendirildiğinde birçok problemin, cümle ve anlam düşüklüğünün ortaya çıktığını söyleyebiliriz. Bundan dolayıdır ki ülkemizde Arapça ile hem ilmi açıdan hem de pratik açıdan ilgilenen kimselerin hem Arapçanın hem de ana dilimiz olan Türkçenin gramer konularına aşina olması, birbirlerine karşılık gelen gramer konularını da iyi bilmeleri gerekmektedir.

Birinci bölümde anlattığımız hâl ve sıfat konularının hem kaynak hem de hedef dil açısından özelliklerinin, bazı ayetlerde karşılığı bulunurken bazı ayetlerde karşılık bulamadığını söylemek mümkündür. Dolayısıyla gramer konularının kaynak ve hedef dil açısından daha ciddi incelenmesi ve eksik bırakılan yerlerin tamamlanması gerektiği kanaatindeyiz. Bu konular hakkında yapılan araştırmaların tam anlamıyla yeterli olmadığını da Yusuf Suresi'ndeki incelememizde fark etmiş olduk.

Bazı meallerde anlama çok odaklanıldığını dolayısıyla artık mealden çok tefsire geçilmesi durumu söz konusu. Şayet müfessir meal yazmayı düşünüyorsa meali en kısa ve öz şekilde yazmaya çalışması gerekir, eğer bu olmuyorsa tefsir yazdığını ifade etmesi gerektiği kanaatindeyiz. Çünkü bir kısım mealler kısa ve öz olmaktan çok tefsire benzemekte fakat bu eserlerin tam olarak tefsir mahiyetinde olmadığını görmüş olduk. Dolayısıyla müfessir Kur'an'ın çevirisine başlamadan önce bunun

kararını kesinlikle vermeli ve bunu son ayetin çevirisine kadar da muhafaza etmelidir.

SONUÇ

Arapça gramer konuları olan hâl ve sıfat konularının Türkçe dilbilgisi ile kıyaslandığında benzer yönleri bulunduğu gibi birbirlerinden farklı özelliklerinin de bulunduğu bir gerçektir.

Tarihe baktığımızda Kur'an'ın başka dillere tercüme edilmesi meselesinin her zaman gündeme geldiği salt teorik bir mesele olduğu bir gerçektir. Bu konunun tartışıldığı her coğrafyada zaman ve zemine göre değişiklik gösteren kaygılar ve beklentilerle gündeme gelmiştir.

Edebi sanatların en mükemmel örneklerinin yer aldığı Kur'an-ı Kerim'i tercüme etmek çok meşakkatli bir iştir. Kur'an-ı Kerim'in tercüme edilip edilemeyeceği meselesi ise Cumhuriyet döneminde sıkça tartışılmış konulardan birisidir. Bu durum Kur'an'ın tercümesinin imkânsızlığı olarak değil, hakkıyla başka dillere aktarılıp aktarılamayacağı tartışmasına dönüşerek yerini meallere bırakmıştır. Meallerin birçoğunda Kur'an-ı Kerim'in birebir, eksiksiz tercüme edilemeyeceği kabul edilerek, anlamın eksik anlatımı olan meal kelimesinin kullanılması uygun görülmüştür.

Ülkemizdeki meal sayısı ciddi rakamlara ulaşmaktadır. Ancak meal yazımına dair usul geliştirme konusunda yeterli bir seviyeye ulaştığımızı söylemek çok da mümkün gözükmemektedir. Mealler halkın elinde sürekli dolaşmakta ve bu mealler için yapılan çok şiddetli ikaz ve eleştiriler sempozyumlarda, ilmî dergilerde saklı kalmaktadır. Bu nedenle meal yazımının daha nitelikli bir gelişim gösterebilmesi için bu konu hakkında akademik çalışmalar ve istişareler hatta televizyon programları gündemde tutulmalıdır.

Diller arasında çeviri yaparken birebir eşleştirme yapılamadığı için çeviri esnasında üslup ve anlam kayıpları meydana gelmektedir. Kur'an-ı Kerim'in üstün edebi yapısı Allah kelamı olduğu için onda da tercüme sırasında aktarılamayan unsurların diğer eserlerden daha fazla olacağı açıktır. Ancak meallerde bu konu hakkında yapılan açıklamaların dilbilimsel olmadığı görülmekte, tercümanların ifadelerinde de bunun aksini kanıtlayacak bir veri bulunmamaktadır. Onlara göre tercüme edilememesinin sebepleri Kur'an'ın Allah kelamı, edebi ve mucizevi olmasından kaynaklanmaktadır.

Bu iki gramer konularını anlamsal boyutuyla değerlendirdiğimizde ise (sıfatın istimrarı ifade etmesi, hâlin ise o anki fail ve mef'ulün durumunu açıklamış olması)

bu kuralın ayetlerde kesinlik ifade etmediğini, genel olduğunu görebilmekteyiz. Çünkü hâl bazı ayetlerde anlamsal olarak o anı ifade ederken bazı ayetlerde ise sıfat gibi istimrarı ifade etmektedir. (”وهو الحق مصدقاً لما معهم“ -Bakara, 91- devamlılık anlamını ifade etmemektedir. (”فتبسم ضاحقاً من قولها“ -Neml, 19- bu ayette ise o anı ifade etmiş ve devamlılık ifade etmemiştir.

Türkçe ve Arapça gramer konularından biri olan sıfat her iki dilde aynı kelime ile ifade edilmiş olsa da içerik olarak birbirinden farklılık arz etmektedir. Nitekim bu farklılığa kimi meallerde dikkat edilmişken kimi meallerde ise dikkat edilmemiştir.

Hâl, bir cümlede failin, mefulun ya da her ikisinin, fiilin o anki durumunu açıklayan ögedir. Nahivcilerin bazısına göre hâl mübteda, haber ve muzafun ileyhin de durumlarını açıklamaktadır. Arapça dil gramerinde mansûbattan olan hâl, cümlenin yan ögesi konumundadır. Türkçedeki karşılığı durum zarfıdır. Cümlede yan öge olan hâl anlama olan etkisi bakımından aslî bir öneme sahiptir. Zira hâl cümlede bazen te’kid bazen ise beyan için gelmektedir. Hâl’e gerekli şekilde mana verilmemesi cümlenin anlam bütünlüğüne zarar vermekte ve yanlış manalara sebep olmaktadır. Bu durumun da Kur’an-ı Kerîm’in ayetlerine anlam verme hususunda son derece önemli olduğu aşikârdır.

Bu konuları mealler bağlamında değerlendirecek, mealler hazırlanırken birçok boyutta değerlendirilip ve bunlar içerisinde yazarın önemseydiği boyut göz önünde bulundurularak hazırlanıldığına şahit olmaktayız. Yani kimi meal yazarları ayetleri çevirirken usulü fihî, usulü tefsiri baz alırken kimileri ise gramer konularına ve kelimenin anlamlarını baz almışlardır. Fakat ülkemizde Arapça eğitimini alan kimseler çoğunlukla Türkçe dilbilgisinden biraz uzak oldukları için çeviride doğruyu ifade etme hususunda birtakım sıkıntılar yaşandığı görülmektedir.

Son olarak meal yazarlarının artık ülkemizde okuyucularını dikkate alarak, ana dilimizin kural ve kaidelerini göz önünde bulundurarak çeviri yapmaya çalışmaları gerekmektedir. Çeviride kullanılan dilin Arapça ile hiçbir bağı bulunmayan kimseye hitap edecek ve o kimse için anlaşılır olduğu hâlde olmaya dikkat ederek hazırlanmalıdır. Dolayısıyla meal yazarların Türkçe dilbilgisi ile olan alakaları, Arapça gramer konuları ile olan alakaları kadar olmalıdır. Arapça gramer konularındaki hassasiyetleri Türkçe dilbilgisi ile de aynı düzeyde olup, bunu çeviride göstermeye çalışmalıdırlar.

Netice itibarıyla yukarıda yazdığımız sonuç kısmını maddesel olarak ele almak gerekirse;

1. Meal hazırlama düşüncesinde olan meal yazarları çeviri kuramları hakkında yeterli bilgi ve birikime sahip olmalıdır. Bu bilgi ve birikim sayesinde hangi metne hangi kuramın daha uygun olacağını, birtakım ifadelerin hedef dile nasıl ve ne şekilde aktarılacağı bilinip uygun bir şekilde çevirme yöntemi gerçekleşmiş olacaktır. Burada şunu da ifade etmek gerekir ki tercümelere harfî tercümenin Kur'an meali için uygun olmadığı, şayet bu şekilde yapılırsa yapılan çevirinin kelime yığından başka bir şey olmayacağı da anlaşılmış olmaktadır. Dolayısıyla Kur'an-ı Kerim'in içerisinde bulunan mecaz ve deyim ifade eden kelimelerin çevirisinde bir hayli gayretin gerekli olduğu düşünülmektedir.

2. Kur'an-ı Kerim'in evrensel olan mesajının hedef dil olan Türkçeye çevrilirken anlama ve yoruma dayalı çevirinin daha uygun olacağı düşünülmektedir. Çünkü İslâmiyet'in ilk devirlerinde yaşayan kimseler Kur'an ayetlerinin vermek istediği anlamı anlama konusunda herhangi bir sıkıntı ve problem yaşamazken, İslamiyet Arap yarımadası dışına yayılmaya başladığında evrensel mesajın anlaşılması hususunda sıkıntılar ortaya çıkmaya başlamıştır. Dolayısıyla Kur'an ayetlerinin bu sonraki topluluklara çevrilirken bu sıkıntı ve problemin düşünülerek çevrilmesi kutsal metinlerin amacına hizmet etme hususunda daha uygun olacağı düşünülmektedir.

3. Kur'an-ı Kerim muhatap kitlesinin dili olan Arapça olarak indirilmiş ve ifade aracı olan bu dili her yönüyle kullanmıştır. Bundan dolayı meal yazarı kaynak dil olan Arapçayı her yönüyle (mecazi, deyim, atasözleri, meani, belagat vb) bilmeli ve ayetlerin anlamalarını düşünürken bu yönleriyle de düşünüp doğru anlamı bulabilmelidir.

4. Aynı şekilde kaynak dil bağlamında Arapçayı her yönüyle bilmek gerekli olduğu gibi çevirmek istediği hedef dili de her yönüyle bilmeli ve o dile vâkıf olmalıdır. Nitekim çevirdiği hedef dilin de özelliklerini en iyi şekilde bilirse ayetlerin anlamlarını hedef dile uygun çevirmiş olacaktır. Bu da hedef dile sahip olan toplum tarafından Kur'an-ı Kerim'in içerisinde verilmek istenen evrensel mesajların en iyi şekilde anlaşılmasına vesile olacaktır.

5. Kur'an-ı Kerim'in ayetlerine bağlam yönüyle de dikkat edilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla indirilen ayetlerin sebab-i nüzülleri, siyak ve sibakları detaylı olarak araştırılıp bunlar içerisinde doğruluk payları yüksek olanlar göz önünde bulundurularak ayet anlamları düşünülüp çevrilmelidir.

6. Yazılan meallerin İslâm camiası dışında bulunan kimselere okutulup fikirlerinin alınması gerekmektedir. Çünkü bu sayede bu meallerin toplum tarafından en ücra köşesinde bulunan kimseler için ne anlam ifade ettiği anlaşılacak, yapılan çevirilerde Kur'an ayetlerinin nasıl anlaşıldığı görülmüş olacaktır. Gerektiği zaman gerektiği şekilde düzenlemeler gerçekleştirilebilir. Böyle hazırlanan bir meal toplumun geneline hitap etme hususunda daha fazla etki meydana getirmiş olacaktır.

7. Yazılan meallerin devamlı kişilerin kendine has olacak şekilde baştan yeni bir meal yapmak yerine, daha önce yazılmış ve eksiği olduğu düşünülen mealin ilgili kısımlarının düzeltilip tekrardan yazılıp yayınlanmasının daha uygun olacağı kanaatindeyiz. Çünkü her insanın mutlaka eksik olduğu ve tastamam anlayamadığı bir nokta vardır. Her mealin dolaylı olarak mutlaka eksik bir yönü bulunacaktır. Eğer bizim tavsiye ettiğimiz şekilde birkaç meal üzerinde bu çalışma yapılırsa, hem piyasada çok fazla meal bulunup insanların kafası karıştırılmış olmayacak hem de ayetlerin ifade ettiği anlamların hedef dil açısından doğru olacağı anlama çevrilme hususunda daha isabetli davranılmış olacaktır.

KAYNAKÇA

- Aksan, Doğan. *Her Yönüyle Dil*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2009.
- Aydar, Hidayet. *Kur'an-ı Kerim'in Tercümesi Mes'eleleri*, İstanbul: Kur'an Okulu Yayıncılık.
- Banguoğlu, Hasan Tahsin. *Türkçenin Grameri*, Ankara: TDK Yayınları, 2000.
- Bilici, Ali. *Tam Kayıtlı Molla Cami*, İstanbul: Salah Bilici Kitabevi, 2012.
- Celâleddîn Abdurrahman b. Ebî Bekr Suyûti. *Hem'u'l-hevâmi fi şerh-i cem'il-cevâmi*, thk: Ahmed Şemsuddîn. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1998.
- Cemâleddin Muhammed b. Abdullah b. Abdullah b. Mâlik et-Tâi'l-Ceyyâni'l-Endelûsi. *Şerhu'l kâfiyeti's-şâfiye*, thk: Abdulmünim Ahmed el-Herîdî. Mekke: Dâru'l-Me'mûn li't-turâsî, t.y.
- . *Şerhu't-teshîl li İbn Mâlik*, thk. Abdurrahman es-Seyyid, Muhammed Bedevi el-Mahtûn. Beyrut: Dâru'l-Hicr, 1990.
- Cerrahoğlu, İsmail. *Tefsir Tarihi*, Ankara: Fecr Yayınevi.
- Cevherî, Ebû Nasr İsmâil b. Hammâd. *eş-Şihâh tâcu'l-luğati ve şihahu'l-'Arabîyyeti*. thk. Ahmed Abdulğafûr Attâr. Beyrut: Dâru'l-İlm li'l-melâyin, 1990.
- Cûceri, Muhammed b. Abdü'l Mün'im. *Şerhu şuzûru'z-zeheb*, thk: Nevvâf b. Ceza' el-Hârisî. Medîne.
- Çelik, Gülten Melek. "Türkçe Arapça İsm-i Mevsul, İzafet, Sıfat, Hâl ve Bileşik Cümlelerin Karşıtsal Çözümlemesi". Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2015.
- Çörtü, Mustafa Meral. *Arapça Dilbilgisi Nahiv*. İstanbul: İFAV, 2014.
- . *Arapça'da Cümle Kuruluşu ve Tercüme Teknikleri*. İstanbul: İFAV, 1997.
- Ebu Muhammed Abdullah Cemâleddîn b. Yûsuf b. Ahmed b. Abdullah İbn Hişâm el-Ensârî el-Mısırî. *Şerhu şuzûri'z-zeheb fi ma'rifeti kelâmi'l-'Arab*, thk. Muhammed Muhyiddin Abdulhamid. İran: Daru'lKûh li't-Tıba'a ve'n-Neşr, 1962.
- , *Katru'n-Neda ve Bellu's-Sada*, Beyrut: el-Mektebetu'l-Asriyye, 1995.

- , *Muğni'l-Lebîb an Kütübü'l-Eârîb*, thk. Muhammed Muhyiddin Abdul Hamîd. Beyrut: el-Mektebetü'l Asriyyetü, 1991.
- , *Evdaḥü'l-meşâlik ilâ elfiyyeti Ibn Mâlik*, thk. Muhammed Muhyiddîn Abdülhamîd. Beyrut: Mektebetü'l Asriyye, 1980.
- , *Muğni'l-lebîb an Kütübi'l-e'ârîb*, thk: Abdullatif Muhammed el-Hatîbî. Kuveyt: es-Silsiletü't Turâsiyye, 2000.
- Ediskun, Haydar. *Türk Dilbilgisi*, İstanbul: Remzi Yayınları, 2010.
- el-Ferâhîdî, Halîl b. Ahmed, *Kitabu'l Ayn*, thk. Abdulhamid Hendâvî. Beyrut: Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, 2003.
- Elmalılı Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, İstanbul: Azim Yayınları, 2012.
- Ergin, Muharrem. *Türk Dilbilgisi*, İstanbul: Bayrak Yayınları, 2011.
- ez-Zehebî, Muhammed Hüseyin. *et-Tefsir ve'l-Müfessirun Bahsun Tafsiliiyun an Neş'eti't-Tefsiri ve Tatavvurihi*, Kahire: Mektebetü vehbe, 2000.
- Gencan, Tahir Nejat. *Dil Bilgisi*, Ankara: Tek Ağaç Eylül Yayınları, 2007.
- Günday, Hüseyin ve Şener Şahin. *Arapça Dilbilgisi Nahiv Bilgisi*. İstanbul: Alfa Yay., 2003.
- Gürbüz, Faruk. "Tercüme Problemleri ve Mealler", Yayınlanmamış Doktora Tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2003.
- Işık, Cemal. "Arapça Sıfat Tamlamalarının Türkçe ile Karşılaştırılması". *Ekev Akademi Dergisi*. S.64 (Güz 2015): 41-58.
- İbn Manzur, Muhammed b. Mükerrerem. *Lisânü'l-Arab*, Beyrut: Daru Sadır, 1990.
- İbn Yaiş, Ebû'l Bekâ Muvaffakuddîn. *Şerhu'l-Mufassal li Zemaşşerî*, thk. Bedîi Ya'kûb. C. 2, Beyrut: Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, 2001.
- Karahan, Leyla. *Türkçede Sözdizimi*, Ankara: Akçağ Yayınları, 1998.
- Kaşeli, Ali Rıza. *Kelime Manalı ve Açıklamalı İzhar Tercümesi*, İstanbul: İfek, 1997.
- Mâcid Muhammed Râğîb. *ed-Durratu'l-behiyyetü nazmu'l Âcurrûmiyyeti*, thk: Mahmud abu'l-Hudâ el-Hüseyni. Suriye: Daru'l-Asma.
- Maksudoğlu, Mehmet. *Arapça Dil Bilgisi*. İstanbul: İFAV, 1990.

- Matarji, İrfan. *Şerhu Katri'n-neda ve belli's-sada*. Diyarbakır: Seyda Yayınları, 2013.
- Mevlânâ Abdurrahman b. Ahmed Nüreddîn el-Câmî. *el-Fevâidu'd-diyâiyyeti el-ma'rûfî bi şerh-i Molla Câmî*. Pakistan: Mektebetü'l-Büşrâ, 2011.
- Muhammed Abdu'l Azim, *Menahilu'l-irfan fî Ulumi'l Kur'an*, Beyrut:1988.
- Muhammed b. Ali Es-Sabban Eş-Şafii, *Haşiyetüs Sabban ala Şerhil Eşmuni ala Elfiyyeti İbn Malik*, Beyrut: Darul Fiker, 2003
- Muhammed Muhyiddîn Abdulhamid. *et-Tuhfetü's- seniyye*. İstanbul: Şifa Yay., 2015.
- Muhammed Saeed Asbar ve Bilal Al-Jundi. *Al-Shamil: Bir Arapça Dil Bilimleri ve Terminoloji*, Beyrut: Dar Al-Awdi, 2004.
- Mustafa el-Ğalâyînî. *Câmi'u'd-durûsi'l- Arabiyye*. Beyrut: Dâru'n-Nemûzeciyyeti, 1993.
- Râgıb el-İsfahânî, *el-Müfredât fî Garîb'il-Kur'ân*. çev. Abdülbaki Güneş-Mehmet Yolcu, İstanbul: Çıra Yayınları, 2010,
- Reşid eş-Şartuni, *Mebadiul-Arabiyye*, Beyrut: El-Müşrik Yayınları, 1960.
- Safi, Mahmoud. *Önemli Gramer Faydaları ile Kur'an'ın Ayırıştırılması, Biçimlendirilmesi ve Açıklanmasındaki Tablo*, Beyrut: Dar Al-Rasheed, 1995.
- Takiyuddin Muhammed b. Ali Birgivi, *Mecmuatü'n Nahiv*, İstanbul: Yasin Yayınları, 2013.
- Temel İslam Ansiklopedisi*, Ankara: TDV Yayınları.
- Yavuz, Yusuf Şevki. "Te'vîl", *DİA*, İstanbul: TDV Yayınları, 2011, C. 41.
- Yusuf Şeyh El-Bekai. *İbn Malik'in elfiyyesi üzerine şerh edilmiş İbn Akil üzerine Al-Khudari*, Beyrut: Dar El-Fiker, 2006.
- Zemahşerî, Ebû'l Kâsım Muhammed b. Ömer, *el-Mufasssal fî Sin'ati'l-İ'râb*, thk. Alî b. Mulhem. C. 1, Beyrut: Mektebetü'l-Hilâl, 1993.
- "Süleyman Ateş Biyografisi". <https://www.haberler.com/suleyman-ates/biyografisi> [23. 06. 2020].
- "Türkçe Kur'an Mealleri". <https://www.kuranmeali.com/MealBilgi.php> [06. 06.

2020].

“Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi”. <https://islamansiklopedisi.org.tr/muellif/dia>
[15. 05. 2020].

<https://islamansiklopedisi.org.tr> [19.01.2022]

ÖZGEÇMİŞ

A. EĞİTİM

Lisans: İstanbul Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, 2015, İstanbul

B. İLGİ ALANLARI

Spor, Kitap, Antik kent gezileri

